

BROJ 1
SUDSKE PRAKSE VRHOVNOG SUDA
BOSNE I HERCEGOVINE
Sarajevo, januar – mart 1990. godine

KRIVIČNO PRAVO

1.

KRIVIČNI ZAKON SFRJ

Član 12. KZ SFRJ

Učiniocu krivičnog djela ugrožavanja javnog saobraćaja, koji se upotrebom alkohola ili na drugi način doveo u stanje bitno smanjenje računljivosti (čl. 12. st. 2. KZ SFRJ), a to djelo je bilo obuhvaćeno njegovim umišljajem ili nehatom, ovakvo stanje se ne može uzeti kao olakšavajuća okolnost prilikom odmjeravanja kazne. U ovakvim slučajevima odgovarajućim vještačenjem nije potrebno utvrđivanje stepena računljivosti izvršioca u vrijeme izvršenja krivičnog djela, već samo stepena alkoholisanosti.

1-a)

Ako učinilac krivičnog djela ugrožavanje javnog saobraćaja, u vrijeme upotrebe alkohola ili drugih omamljujućih sredstava, nije znao niti mogao znati da će kasnije doći u situaciju da upravlja vozilom, potrebno je odgovarajućim vještačenjem utvrditi stepen njegove računljivosti u vrijeme izvršenja djela, jer je to od značaja za ocjenu stepena krivične odgovornosti, a time i za izbor vrste i visine krivične sankcije.

Iz obrazloženja:

Izuzetak od pravila da je za krivičnu odgovornost neophodno da učinilac u vrijeme izvršenja krivičnog djela bude računljiv i vin, predviđen je u uredbi člana 12. st. 3. Krivičnog zakona SFRJ, koja propisuje mogućnost krivične odgovornosti i učinioca koji je u vrijeme izvršenja krivičnog djela bio neračunljiv, ali samo pod uslovom da se upotrebom alkohola, droge, ili na dr. način, u takvo stanje sam doveo i da je učinjeno djelo, prije nego što se doveo u takvo stanje, bilo obuhvaćeno njegovim umišljajem, ili je u odnosu na to djelo kod njega postojao nehat. Dakle, za razliku od ostalih krivičnih djela, gdje je psihički odnos učinioca prema djelu istovremen sa radnjom izvršenja djela, kod krivičnih djela tzv. akciones libere in kauza, tj. procjenjuje se kakav je on bio u vrijeme kada se učinilac krivičnog djela stavlja u privremeno neračunljivo stanje, u kojem kasnije vrši djelo, a ne u vrijeme preduzimanja radnje izvršenja krivičnog djela.

Shodno tome, a kada je učinilac krivičnog djela bio računljiv u vrijeme dovođenja u privremeno neračunljivo stanje i kada je kod njega u to vrijeme ovo krivično djelo bilo obuhvaćeno njegovim umišljajem, ili je u odnosu na njega postupao sa nehatom, nije potrebno vještačenje u pravcu utvrđivanja njegove računljivosti u vrijeme preduzimanja radnje izvršenja tog krivičnog djela. U pogledu krivične odgovornosti ovakvi učinioci krivičnog djela izjednačavaju se sa računljivim izvršiocom krivičnog djela, ne samo kada su u vrijeme izvršenja tih krivičnih djela (krivičnih djela akciones libere in kauza) bili neračunljivi, nego i kada su bili u stanju bitno smanjene računljivosti. Istina, odredbom člana 12. st. 3. nije reguliran takav slučaj dovođenja u stanje bitno smanjene računljivosti), međutim, logično tumačenje ove zakonske odredbe upućuje na to da se i prema takvim

učiniocima, u ovim situacijama, treba odnositi kao prema poptuno uračunljivim učiniocima krivičnog djela.

Učinioci ovih krivičnih djela izjednačeni su sa uračunljivim izvršiocima krivičnih djela i u pogledu kažnjavanja odnosno procjene stepena krivične odgovornosti, kao okolnosti značajne za odmjeravanje kazne, koja procjena se i u ovim slučajevima vrši prema stepenu njihove uračunljivosti u vrijeme stavljanja u stanje privremene neuračunljivosti, odnosno, bitno smanjene uračunljivosti a ne u vrijeme izvršenja radnje krivičnog djela. Radi toga utvrđeno stanje bitno smanjene uračunljivosti u vrijeme izvršenja tog krivičnog djela (kod krivičnih djela akciones libere in kauza) ne može predstavljati olakšavajuću okolnost, odnosno osnov za blaže kažnjavanje u smislu odredbe čl. 12. st. 2. KZ SFRJ. Međutim, to nije slučaj u situacijama kada učinilac krivičnog djela u vrijeme upotrebe alkohola, droge ili dr., omamljujućih sredstava ne zna niti je mogao da zna da će poslije toga upravljati vozilom. U ovakvim slučajevima nužno je odrediti odgovarajuće vještačenje u pravcu utvrđivanja uračunljivosti učinioca krivičnog djela u vrijeme izvršenja istog, od čijeg rezultata ovisi krivična odgovornost toga učinioca. Ako se utvrdi da je on u to vrijeme (vrijeme preduzimanja radnje izvršenja krivičnog djela) bio bitno smanjeno uračunljiv usljed uzimanja omamljujućih sredstava, onda takav stepen uračunljivosti predstavlja fakultativni osnov za blaže kažnjavanje i može se uzeti kao olakšavajuća okolnost.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, Kž. 84/90 od 21.3.1990. godine)

2.

Član 38. stav 1. KZ SFRJ

Okrivljeni – punomoćnik direktora društvenog preduzeća čini u sticaju krivična djela zloupotrebe položaja ili ovlašćenja iz člana 226. stav 4. i davanje mita iz člana 231. stav 1. KZ SRBiH, ako u cilju podmićivanja saokrivljenog profesora fakulteta zloupotrijebi svoj položaj i putem preduzeća nabavi i plati novcem preduzeća određenu količinu građevinskog materijala za saokrivljenog, a ovaj mu zbog toga da prolaznu ocjenu na ispitu.

Iz obrazloženja:

Neosnovan je navod žalbe okrivljenog da je u pobijenoj presudi povrijeđen krivični zakon na njegovu štetu time što je oglašen krivim za sticaj krivičnih djela iz člana 226. stav 4. i 231. stav 1. KZ SRBiH.

Pogrešno je naime pravno shvatanje žalioca da se ovdje radi o prividnom sticaju ovih krivičnih djela, te da zbog toga pravno postoji samo krivično djelo iz člana 226. stav 4. KZ SRBiH. U analizi odnosa ovih krivičnih djela treba imati u vidu slijedeće: Činjenica da je njihov grupni zaštitni objekat isti —službena ili druga odgovorna dužnost i da se njihovim izvršenjem pribavlja protivpravna imovinska korist drugom, ne isključuje sticaj tih krivičnih djela. Treba imati u vidu da se radnja izvršenja krivičnog djela iz člana 231. stav 1. KZ SRBiH po zakonskom opisu sastoji u davanju ili obećanju poklona ili kakve druge koristi. To dalje znači da učinilac, dati ili obećati poklon, može jedino iz vlastite imovine, jer davanje ili obećanje poklona prema odgovarajućim odredbama Zakona o obligacionim odnosima, znači raspolaganje svojom imovinom. Nasuprot tome, radnja izvršenja krivičnog djela iz člana 226. stav 4. KZ SRBiH, sastoji se u različitim oblicima zloupotrebe položaja ili ovlašćenja u društveno pravnom licu koja je motivisana pribavljanjem sebi ili drugom protivpravne imovinske koristi. Iz te razlike predmetnih krivičnih djela slijedi zaključak: kad poklon ili durgu korist u smislu krivičnog djela iz člana 231. stav 1. KZ SRBiH, predstavlja protivpravna imovinska korist koju je učinilac pribavio zloupotrebom položaja u smislu krivičnog djela iz člana 226. stav 4. KZ SRBiH, onda to pravno treba ocijeniti tako da je učinilac zloupotrebom položaja prvo sebi pribavio protivpravnu imovinsku korist, a zaitm tu korist (kao “svoju”) dao u vidu poklona (službenom licu iz čl. 231. st. 1.) radi podmićivanja.

Pri tom je nevažno da li su te radnje vremenski i prostorno odvojene ili je, kao u konkretnom slučaju, protivpravna imovinska korist (građevinski materijal) direktno data službenom licu iz člana 231. stav 1. radi podmićivanja. Ovo iz razloga jer se uvijek radi o dvije samostalne djelatnosti radi čega i u konkretnom slučaju predstavljaju dva krivična djela u sticaju.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, br. Kž. 11/89 od 7.2.1.1990. godine)

3.

Član 48. stav 1. KZ SFRJ

Postoji sticaj krivičnih djela razbojničke krađe iz čl. 149. i teške krađe iz čl. 148. stav 1. tačka 1. KZ SRBiH, kada učinilac obijanjem tuđeg stana oduzme i prisvoji neke pokretne stvari iz stana, a zatim pri izvršenju druge istovrsne radnje (obijanje drugog stana) u namjeri zadržavanja oduzetih stvari upotrijebi silu prema oštećenom.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž. 624/89 od 26.10.1990. godine)

4.

Član 48. stav 1. KZ SFRJ

Radi se o krivičnom djelu teški slučaj razbojništva iz člana 151. stav 1., a ne o krivičnom djelu pljačke iz člana 169. stav 1. KZ SRBiH, kada učinilac u namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi upotrebom sile teško tjelesno povrijedi oštećenog radnika benzinske stanice i oduzme pazari iz stanice bez obzira što vrijednost pazara prelazi zakonom određeni iznos krivičnog djela pljačke.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, br. Kž. 698/89 od 17.1.1990. godine)

5.

Član 99. stav 2. Krivičnog zakona SFRJ u vezi sa članom 132. Zakona o krivičnom postupku

Presuda koja je u odnosu na jedno krivično djelo potvrđena ili preinačena, a u odnosu na drugo krivično djelo ukinuta postaje pravosnažna i izvršna u odnosu na ono prvo krivično djelo u smislu člana 132. Zakona o krivičnom postupku, te od tada teče rok zastarjelosti pravosnažno izrečene kazne, jer ponovni postupak za krivično djelo za koje je prvostepena presuda ukinuta nije zakonska smetnja za izvršenje pravosnažno izrečene kazne za ono prvo krivično djelo.

Iz obrazloženja:

Presudom drugostepenog suda od 12.3.1986. godine, kojom je preinačena prvostepena presuda, osuđenom Z.S. je izrečena kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci zbog krivičnog djela iz člana 121. stav 1. tačka 6. Krivičnog zakona SRBiH, dok je u dijelu koji se odnosi na krivično djelo iz člana 226. stav 4. Krivičnog zakona SRBiH prvostepena presuda ukinuta. U ponovnom postupku za krivično djelo iz člana 226. stav 4. Krivičnog zakona SRBiH, ova pravosnažno izrečena kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci je uzeta kao utvrđena, pa je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 7 mjeseci. Ova presuda, koja je donesena 18.9.1987. godine, nije postal apravosnažna već je ukinuta drugostepenom odlukom nakon čega je javni tužilac odustao od optužbe za krivično djelo iz člana 226. stav 4. KZ SRBiH.

Rješenjem prvostepenog suda od 1.2.1990. godine odbijen je prigovor osuđenog Z.S. da je nastupial zastarjelost izvršenja pravosnažno izrečene kazne u trajanju od 6 mjeseci za krivično djelo iz člana 121. stav 1. tačka 6. KZ SRBiH. Prvostepeni sud je stao na stanovište da se ova

pravosnažno izrečena kazna nije mogla po zakonu izvršiti pošto je bila obuhvaćena jedinstvenom kaznom izrečenom nepravosnažnom presudom od 18.9.1987. godine.

Ovaj sud je uvažio žalbu osuđenog Z.S. pa je preinačenjem rješenja prvostepenog suda utvrdio da je nastupial zastarjelost izvršenja kazne zatvora u trajanju od 6 mjeseci koja je osuđenom izrečena presudom drugostepenog suda od 12.3.1986. godine zbog krivičnog djela iz člana 121. stav 1. tačka 6. KZ SRBiH. Ovo zbog toga što je kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci postala pravosnažna i izvršna dana 12.3.1986. godine, shodno odredbi člana 132. ZKP-a, tako da od tog datuma nije bilo nikakvih smetnji pravne prirode da se ta kazna izvrši, te shodno tome od tog datuma je i počeo teći rok zastarjelosti izvršenja te kazne (vidi zaključak br. 2. sa sastanka predsjednika krivičnih odjeljenja Saveznog suda, republičkih i pokrajinskih vrhodnih sudova i Vrhovnog vojnog suda od 5.2.1985. godine, Bilten br. 3/85).

Po ocjeni ovog suda ponovno suđenje u ovom dijelu u kome je prvostepena presuda ukinuta i donošenje presude od 18.9.1987. godine, kojom je pravosnažno izrečena kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci uzeta kao utvrđena, te izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 7 mjeseci, nisu bile zakonske smetnje u smislu člana 99. stav 2. KZ SFRJ, za izvršenje pravosnažno izrečene kazne zatvora u trajanju od 6 mjeseci za krivično djelo iz člana 121. stav 1. tačka 6. KZ SRBiH. Izricanjem jedinstvene kazne presudom od 18. avgusta 1987. godine pravosnažno izrečena kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci nije izgubila svoju samostalnost u pogledu pravosnažnosti i izvršnosti, pa prema tome i toka zastarjelosti jer ta presuda nie postala pravosnažna već je u odnosu na osuđenog Z.S. ukinuta drugostepenom odlukom od 17.8.1987. godine, nakon čega je javni tužilac odustao od optužbe u odnosu na krivično djelo iz člana 226. stav 4. KZ SRBiH.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, br. Kž. 98/90 od 21.2.1990. godine)

ZAKON O KRIVIČNOM POSTUPKU

6.

Član 83. stav 1. ZKP

Zapisnik istražnog sudije o rekonstrukciji događaja sastavljen po kazivanju okrivljenog koji nije poučen u skladu sa odredbom člana 218. stav 9. ZKP predstavlja dokaz na kome se ne može zasnivati sudska odluka pa se mora izdvojiti iz spisa na osnovu člana 83. stav 1. ZKP.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi člana 239. stav 1. ZKP rekonstrukcija se određuje kada je potrebno provjeriti izvedene dokaze ili utvrditi činjenice koje su do značaja za razrješenje stvari a sprovodi se tako što se ponavljaju radnje ili situacija u uslovima pod kojima se prema izvedenim dokazima događaj odigrao. Iz takvog zakonskog određivanje rekonstrukcije događaja, slijedi da organ koji je sprovodi, mora sve procesne radnje izvršiti u skladu sa odgovarajućim odredbama zKP. To dalje znači da kada je u pitanju kazivanje (iskaz) okrivljenog na rekonstrukciji događaja, istražni sudija ili drugi procesni organ mora postupiti po odredbama iz člana 218. ZKP koje regulišu tu procesnu radnju. Kako u konkretnom slučaju okrivljeni nije poučen da rekonstrukciji događaja i njegovom ispitivanju na rekonstrukciji može prisustvovati branilac, niti je u zapisnik o rekonstrukciji ubilježeno da se on izričito odrekao tog prava (što je propisano članom 218. stav 9. ZKP), slijedi da je istražni sudija postupio suprotno toj zakonskoj odredbi. Zbog toga se, a prema odredbi člana 218. stav 10. ZKP, na tom zapisniku (činjenicama u njemu sadržanim) ne može zasnivati sudska odluka. Dosljedno tome taj zapisnik se mora izdvojiti iz spisa, a to je propisano odredbom stava 1. člana 83. ZKP.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, br. Kž. 684/89 od 18.1.1990. godine)

7.

Član 364. stav 2. u vezi sa članom 371. stav 1. ZKP

žalbeni sud čini bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 2. u vezi sa članom 371. stav 1. ZKP, ako o sjednici vijeća ne obavijesti okrivljenog koji se nalazi u pritvoru, a zahtijevao je da o sjednici bude obaviješten.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi člana 371. stav 1. ZKP o sjednici vijeća žalbenog suda obavijestiće se ona okrivljeni i njegov branilac koji je u roku za žalbu ili za odgovor na žalbu zahtijevao da bude obaviješten. Prema odredbi stava 2. istog člana, ako je okrivljeni u pritvoru ili na izdržavanju kazne a ima branioca, njegovo prisustvo na sjednici će se obezbijediti samo ako predsjednik vijeća ili vijeće nađe da je to cjelishodno. Pravilnim tumačenjem ovih zakonskih odredbi slijedi da je u stavu 1. propisana obaveza žalbenog suda prema okrivljenom (bez obzira da li je na slobodi ili u pritvoru) da ga obavijesti o sjednici ako on to zahtijeva, a u stavu 2. ovlašćenje predsjednika vijeća ili vijeće da obezbijedi (ili ne obezbijedi) prisustvo na sjednici okrivljenog koji se nalazi u pritvoru i ima branioca, a zahtijevao je da bude obaviješten o sjednici. Prema tome, ove zakonske odredbe se bitno razlikuju. Prvo po sadržini, jer se prva odnosi uopšte na okrivljenog koji se žalio ili dao odgovor na žalbu ovlaštenog tužioca, a druga na određenog okrivljenog u posebnoj procesnoj situaciji. Drugo, po pravnoj prirodi jer je prva kogentna, a druga dispozitivna norma. Dosljedno tome, kršenje odredbe stava 1. člana 371. ZKP ima za posljedicu bitnu povredu odredaba krivičnog postupka u žalbenom postupku. Ovo iz razloga što je smisao obavještenja o sjednici vijeća žalbenog suda okrivljenog koji se nalazi u pritvoru da mu se omogući da od časa prijema obavijesti, do sjednice vijeća, preduzima radnje (npr. iznese nove dokaze, ostvari kontakt sa braniocem, uzme drugog branioca umjesto dotadašnjeg, uzme drugog branioca uz postojećeg i ovlasti ih da prisustvuju sjednici vijeća itd.) u cilju što kvalitetnijeg izlaganja žalbe, ili suprostavljanja žalbi suprotne stranke na sjednici, i u vezi s tim, uticaja žalbe na donošenje odluke žalbenog suda. Neobavještanjem o sjednici vijeća žalbeni sud uskraćuje okrivljenom mogućnost preduzimanja tih radnji koje čine sadržaj njegovog prava na odbranu, pa se itme u suštini povređuje to pravo okrivljenog. Kako povreda prava okrivljenog na odbranu u principu utiče na pravilnost i zakonitost sudske odluke, ona se mora kvalifikovati kao bitna povreda krivičnog postupka iz člana 364. stav 2. ZKP i u slučaju povrede odredbe člana 371. st. 1. ZKP.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, br. Kvlp. 10/89 od 20.9.1989. godine)

8.

Član 370. stav 4. u vezi sa članom 168. ZKP

Kad prvostepeni sud, po zahtjevu drugostepenog suda, u smislu člana 370. stav 4. ZKP vrši provjeru žalbenih naovda, nije dužan da o mjestu i vremenu sporovođenja procesnih radnji (saslušanje svjedoka i dr.) obavještava stranke i branioca, jer se na ovu situaciju ne primjenjuje odredbe člana 168. ZKP.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, br. Kvlp. 10/89 od 20.9.1989. godine)

PRIVREDNI PRESTUPI

9.

Član 2. stav 2. Zakona o privrednim prestupima

Neznatan iznos imovinske koristi ostvaren izvršenjem privrednog prestupa ne može predstavljati jedini i osnovni kriterij za primjenu odredbe iz čl. 2. Zakona o privrednim prestupima.

Iz obrazloženja:

Polazeći od toga da su okrivljeni izvršenjem privrednog prestupa iz čl. 94. st. 1. tač. 2. i st. 2. Zakona o osnovama sistema cijena i društvenoj kontroli cijena ("Službeni list SFRJ", broj 1/80) ostvarili imovinsku korist u iznosu od 2.854 dinara prvostepeni sud je zaključio da se u ovom slučaju radi o povredi propisa neznatne društvene štetnosti iz čl. 2. stav 2. Zakona o privrednim prestupima, te okrivljene oslobodio od optužbe.

Stva prvostepenog suda osnovano osporava javni tužilac u žalbi protiv prvostepene presude. Naime, pitanje težine privrednog prestupa i u vezi s tim stepena odgovornosti okrivljenih, po mišljenju Vrhovnog suda BiH, ne može se cijeliti isključivo sa aspekta materijalnih posljedica, odnosno ostvarene imovinske koristi, već je pri tome neophodno imati u vidu i druge okolnosti za ocjenu da bi se mogao izvesti pravilan zaključak da li ima osnov aza primjenu odredbe iz čl. 2. st. 2. Zakona o privrednim prestupima,. Tako se u konkretnom slučaju radi o povredi propisa o cijenama čije su intencije zaštita materijalnih interesa potrošača za čiju je pravilnu primjenu društvo posebno zainteresirano i sa aspekta sprovođenja i ostvarivanja ukupne ekonomske politike. Već sa ovih razloga može se zaključiti da se u ovom slučaju ne radi o povredi propisa malog značaja, pa nema ni osnov aza primjenu odredbe iz čl. 2. st. 2. Zakona o privrednim prestupima, jer za to nisu ispunjene zakonske pretpostavke. Stoga je žalbu javnog tužioca valjalo uvažiti.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pkž. 565/87 od 9.9.1988. godine)

10.

Član 6. Zakona o privrednim prestupima

Ako gradilište radne organizacije nema svojstvo pravnog lica u smislu odredbe iz čl. 6. Zakona o privrednim prestupima, ne može biti odgovorno za izvršeni privredni prestup.

IZ obrazloženja:

Odredbom iz člana 6. stav 1. Zakona o privrednim prestupima određeno je da su subjekti privredno – prestupne odgovornosti pravna lica i odgovorna lica u pravnom licu. U konkretnoj privredno – kazenoj stvari postupak zbog privrednog prestupa iz čl. 101. st. 1. tač. 1. ist. 2. Zakona o prevozu u drumskom saobraćaju ("Službeni list SRBiH", broj 37/82) vođen je protiv gradilišta RO A. u B.L. koje je prvostepenom presudom oglaseno i odgovornim.

Osporavajući žalbom prvostepenu presudu okrivljeno pravno lice ukazuje da nema svojstvo pravnog lica i da ne može biti odgovorno za navedeni privredni prestup. Ovo je značajna činjenica koju je neophodno provjeriti, jer od njenog utvrđenja zavisi donošenje pravilne i zakonite odluke. Naime, polazeći od navedene zakonske odredbe i ove žalbene tvrdnje osnovano se postavlja pitanje da li optuženo pravno lice za navedeni privredni prestup može biti odgovorno. Stoga je radi provjere osnovanosti žalbenih navoda prvostepenu presudu valjalo ukinuti i predmet vratiti na ponovno suđenje.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, PKŽ. 563/87 od 9.9.1988. godine)

11.

Član 12. Zakona o privrednim prestupima

Odgovornost odgovornog lica za privredni prestup sud cijeni prema poslovima odnosno radnim zadacima koje je odgovorno lice obavljalo prema pravilniku o sistematizaciji poslova i radnih zadataka koji je bio na snazi u vrijeme kada je prestup učinjen, a ne prema opštem aktu koji je nakon toga donesen.

Iz obrazloženja:

U konkretnoj privredno – kazненоj stvari prvostepeni sud je izveo zaključak o odgovornosti lica za privredni prestup iz čl. 49. st. 1. tač. 6. Zakona o bezbjedi vanju plaćanja između korisnika društvenih sredstva na temelju Pravilnika o sistematizaciji i organizaciji poslova i radnih zadataka iz 1979. godine. U žalbi protiv prvostepene presude okrivljeno odgovorno lice osporavajući odgovornost prezentiralo je izvod iz Pravilnika o sistematizaciji i organizaciji poslova i radnih zadataka iz 1985. godine, prema kome on ne bi bio odgovoran za učinjeni propust. Kako je privredni prestup učinjen 1986.- godine u ovom slučaju odgovornost žalitelja trebalo je cijeliti u smislu samoupravnog opšteg akta iz 1985. godine, a ne iz 1979. godine, kako se to osnovano ukazuje i u žalbi okrivljenog. Stoga je ovaj sud uvažio njegovu žalbu i prvostepenu presudu ukinuo kako bi se u ponovnom postupku ispitala osnovanost žalbenih navoda koji su od značaja za donošenje pravilne i zakonite odluke.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, br. PKŽ. 3/88 od 11.5.1988. godine)

12.

Član 12. Zakona o privrednim prestupima

Upravnik restorana može biti odgovoran za stavljanje u promet higijenski neispravnih namirnica, neovisno o tome što s eu momentu kontrolnog pregleda nije nalazio u restoranu.

Iz obrazloženja:

Žalbeni prigovor okrivljenog odgovornog lica da se u momentu kontrolnog pregleda nije nalazi u objektu, te da zbog toga nije odgovora za privredni prestup iz čl. 29. st. 1. tač. 1. i st.2. Zakona o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe zbog stavljanja u promet higijenski neispravnih namirnica, po mišljenju Vrhovnog suda BiH, nije osnovan. Naime, u konkretnom slučaju u postupku pred prvostepenim sudom utvrđeno je da su predmetne namirnice bile u takvom stadiju higijenske neispravnosti da se sa sigurnošću može zaključiti da je do toga došlo znatno prije konkretnog pregleda, pa je stoga bez značaja okolnost što pregledu nije prisustvovao žalitelj. Pored toga, žalitelj je kao upravnik restorana bio dužan da obezbijedi permanentnu kontrolu životnih namirnica koje se stavljaju u promet i da poslove u objektu organizuje na način koji bi omogućio upotrebu higijenski neispravnih namirnica. U ovom slučaju, međutim, ta kontrola je izostala, pa s ei po mišljenju ovog suda u ponašanju žalitelja stiču obilježja navedenog privrednog prestupa po osnovu propuštanja dužnog nadzora.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, br. PKŽ. 594/87 od 9.9.1988. godine)

13.

Član 12. Zakona o privrednim prestupima

Direktor organizacije udruženo rada može biti odgovoran zbog obavljanja djelatnosti za koju organizacija nije upisana u sudski registar pod uslovom da je njegovom radnjom ili propuštanjem dužnog nadzora došlo do izvršenja privrednih prestupa.

IZ obrazloženja:

Protiv prvostepene presude kojom je oglašen odgovornim zbog privrednog prestupa iz člana 650. st. 1. tač. 6. i st. 2. Zakona o udruženom radu, a žalbu je izjavilo okrivljeno odgovorno lice ukazujući da je obavljao dužnost direktora organizacije.

Istaknuti žalbeni prigovor ne može se prihvatiti kao osnovan. Naime, neovisno o tome što je žalitelj obavljao dužnost direktora organizacije, ovaj sud smatra da je odgovoran za učinjen privredni prestup, pošto je kao najodgovorniji radnik zastupao okrivljeno pravno lice u poslovnom odnosu za koji organizacija nije bila registrovana. Prema tome, neosnovana je i žalbena tvrdnja da je odgovornost okrivljenog uopštena i neodređena. Naprotiv, ona je konkretna, jer je žalitelj svojim radnjama doprinio izvršenju privrednog prestupa za koji je po mišljenju ovog suda, pravilno oglašen odgovornim od strane prvostepenog suda. Stoga se i njegova žalba ukazuje kao neosnovana.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, PKŽ. 505/87 od 8.3.1988. godine)

14.

Član 40. st. 1. Zakona o privrednim prestupima

Imovinsku korist ostvarenu izvršenjem privrednog prestupa u smislu odredbe iz čl. 40. st. 1. ZOPP sud će oduzeti neovisno o tome što javni tužilac to nije predložio u optužnom prijedlogu, a ni u toku postupka protiv okrivljenih.

Iz obrazloženja:

Osnovan je žalbeni prigovor javnog tužioca da je prvostepeni sud učinio povredu zakona kada je propustio da od okrivljenog pravnog lica oduzme imovinsku korist ostvarenu izvršenjem privrednog prestupa iz čl. 230. st. 1. i st. 2. Zakona o obavljanju privrednih djelatnosti samostalnim ličnim radom i sredstvima rada u svojini građana ("Službeni list SRBiH", broj 20/86). Naime, pogrešan je stav prvostepenog suda da se u ovom slučaju od okrivljenog pravnog lica nije mogla oduzeti nezakonito ostvarena imovinska korist, jer da to nije predloženo u optužnom prijedlogu niti proizilazi iz činjeničnog opisa privrednog prestupa za koji su okrivljeni optuženi. Odredbom iz čl. 40. st. 1. Zakona o privrednim prestupima propisano je da pravno lice ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu izvršenjem privrednog prestupa. Imajući to u vidu te kako visina imovinske koristi ne predstavlja bitno obilježje privrednog prestupa za koji su okrivljeni oglašeni odgovornim, prvostepeni sud je bio dužan da nezakonito stečenu imovinsku korist oduzme od okrivljenog pravnog lica, neovisno o tome što je u optužnom prijedlogu u toku postupka takav prijedlog izostao. Imajući u vidu prednje, a kako pitanje visine ostvarene imovinske koristi nije raspravljeno u prvostepenom postupku, ovaj sud je uvažio žalbu javnog tužioca i prvostepenu presudu ukinuo, kako bi se u ponovnom postupku ovo pitanje raspravilo.

(odluka Vrhovnog suda BiH, Pkž. 477/88 od 19.5.1989. godine)

15.

Član 53. Zakona o privrednim prestupima

Propi o privrednom prestupu republike, odnosno autonomne pokrajine na čijoj je teritoriji učinjen privredni prestup u smislu odredbe iz čl. 53 ZOPP primjenjuje se na učinioca privrednog prestupa bez obzira gdje mu se za taj privredni prestup sudi.

Iz obrazloženja:

Na osnovu izvedenih dokaza i utvrđenog činjeničnog stanja prvostepeni sud je, po mišljenju Vrhovnog suda BiH, u ovoj privredno – kaznenoj stvari osnovano zaključio da su se u

ponašanju okrivljenih ostvarila obilježja privrednog prestupa iz čl. 101. st. 1. tač. 5. i st. 2. Zakona o prevozu u drumskom saobraćaju ("Službeni list SRBiH", broj 37/82).

Osporavajući odgovornost okrivljeni u zajedničkoj žalbi ukazuju da se u ovom slučaju radilo o međurepubličkom prevozu u kojem slučaju treba primijeniti savezni propis o prevozu u drumskom saobraćaju koji ne predviđa obavezu sklapanja pismenog ugovora. Stav žalbe se ne može prihvatiti. Naime, okolnost što propisom druge republike odnosno saveznim propisom nije predviđeno sklapanje ugovora, kako je to regulisano odredbama čl. 63. pomenutog zakona, ne isključuje odgovornost okrivljenih. Privredni prestup je u ovom slučaju učinjen na području SRBiH, pa u smislu doredbenice iz čl. 53. Zakona o privrednim prestupima ima se primijeniti propis ove republike, neovisno o tome gdje se okrivljenim sudi. Stoga je žalbe valjalo odbiti.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pkž. 324/87 od 8.3.1988. godine)

16.

Član 60. ZOPP u vezi sa članom 350. tačka 1. ZKP

Ako se nakon donošenja prvostepene presude, kojom su okrivljeni oglašeni odgovornim za privredni prestup, više puta izmijeni zakon kojim je propisan taj prestup (i to prvi put da te radnje više ne predstavljaju privredni prestup, a drugi put da te radnje ponovno predstavljaju privredni prestup), drugostepeni sud će u žalbenom postupku primijeniti blaži zakon – ona koji te radnje nije predvidio kao privredni prestup, te će na osnovu člana 350. tačk 1. Zakona o krivičnom postupku, u vezi sa čl. 60. Zakona o privrednim prestupima donijeti oslobađajuću presudu.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pkž. 433/89 od 7.2.1990. godine)

17.

Član 60. Zakona o privrednim prestupima u vezi sa članom 364. stav 1. tačka 11. Zakona o krivičnom postupku

Ako od vremena izvršenja privrednog prestupa zavisi primjena materijalnog prava (zastarjelost gonjenja, kaznene odredbe i sl.), sud je dužan u izreci presude označiti tačno vrijeme izvršenja privrednog prestupa. Ako tako ne postupi sud čini bitnu povredu odredaba privredno – kaznenog postupka iz člana 364. st. 1. tač. 11. Zakona o krivičnom postupku, u vezi sa članom 60. Zakona o privrednim prestupima.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom oglašeni su odgovornim okrivljena odgovorna lica, zbog privrednog prestupa iz člana 650. st. 1. tač. 7. i st. 2. Zakona o udruženom radu.

Protiv prvostepene presude žalbe su izjavili okrivljeno pravno lice i okrivljena odgovorna lica zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, povrede zakona i zbog odluke o kazni sa prijedlogom da drugostepeni sud ukine prvostepenu presudu i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno suđenje ili da istu preinači i okrivljenima izrekne blaže novčane kazne.

Donoseći pobijanu presudu prvostepeni sud je učinio bitnu povredu odredaba privredno – kaznenog postupka iz čl. 364. st. 1. tač. 11. Zakona o krivičnom postupku u vezi sa čl. 60. Zakona o privrednim prestupima, jer je izreka presude nerazumljiva, s obzirom da se iz nje ne vidi kada su okrivljeni u svom stovarištu HTZ opreme otpočeli djelatnost prije nego što je nadležni organ donio rješenje o ispunjavanju uslova u pogledu tehničke opremljenosti, zaštite na radu i drugih uslova. Zbog toga nije moguće utvrditi koje kaznene odredbe Zakona o

udruženom radu u konkretnom slučaju treba primijeniti, budući da se ovaj zakon u tom dijelu mijenjao, te da li je eventualno nastupila zastarjelosti gonjenja i sl. Stoga je drugostepeni sud povodom žalbi okrivljeni, a po službenoj dužnosti, na osnovu člana 385. st. 1. Zakona o krivičnom postupku u vezi sa čl. 60. Zakona o privrednim prestupima prvostepenu presudu ukinuo i predmet vratio na ponovno suđenje.

Odluka Vrhovnog suda BiH, br. Pkž. 418/89 od 7.2.1990. godine)

18.

Član 110. st. 1. Zakona o privrednim prestupima

Sud može odbaciti optužni prijedlog javnog tužioca samo ukoliko su ispunjeni uslovi iz čl. 110. st. 2. Zakona o privrednim prestupima u protivnom sud čini bitnu povredu odredaba postupka iz čl. 364. st. 2. ZKP-a.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi iz čl. 110. st. 1. Zakona o privrednim prestupima predsjednik vijeća odbaciće optužni prijedlog javnog tužioca rješenjem, ako nađe da djelo, koje je predmet optužbe, nije privredni prestup, da je nastupila zastarjelost gonjenja ili da postoje drugi zakonski razlozi koji isključuju gojenje. U konkretnoj privredno – kaznenoj stvari prvostepeni sud je rješenjem odbacio optužni prijedlog javnog tužioca kojim su okrivljeno pravno i odgovorno lice optuženi za izvršenje privrednog prestupa iz čl. 44. st. 1. tač. 5. i st. 2. Zakona o novčanom sistemu. Povodom žalbe javnog tužioca protiv prvostepenog rješenja, ovaj sud je zaključio da u ovom slučaju ne postoji nijedan od utvrđenih razloga iz navedene zakonske odredbe, niti ih je sud naveo da u svojoj odluci, koji bi opravdali odbacivanje optužnog prijedloga. Stoga je žalbu javnog tužioca valjalo uvažiti.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, br. PKŽ. 532/87 od 14.7.1988. godine)

19.

Čl. 55. Zakona o prevozu u drumskom saobraćaju

Privremeno ili stalno vršenje prevoza organizacija udruženog rada može obustaviti samo u zakonom predviđenim slučajevima. U protivnom čini privredni prestup.

IZ obrazloženja:

Na temelju pravilno i potpuno utvrđenog činjeničnog stanja i pravilnom primjenom materijalnog prava prvostepeni sud je po mišljenju Vrhovnog suda BiH, osnovano zaključio da su se u ponašanju okrivljenih ostvarila obilježja privrednog prestupa iz čl. 103. st. 1. tač. 11. i st. 2. Zakona o prevozu u drumskom saobraćaju ("Službeni list SRBiH", br. 37/82 i 26/86).

U žalbama protiv prvostepene presude okrivljeni ukazuju da saobraćaj na liniji M.G. – M. nisu održavali iz objektivnih razloga, odnosno da je ova linija nakon svega nekoliko nedelja ukinuta, te da je prvostepeni sud imao formalistički pristup pri donošenju prvostepene presude. Navodi žalbi, međutim, nisu osnovani. Naime, u ovoj privrednokaznenoj stvari izvedenim dokazima i njihovom ocjenom prvostepeni sud je došao do zaključka da su okrivljeni obustavili samoinicijativni prevoz putnika na pomenutoj liniji, a što ni oni ne osporavaju. Odredbama iz čl. 55. pomenutog zakona regulisano je u kojim slučajevima se može obustaviti privremeno ili stalno vršenje prevoza. U ovom slučaju nisu postojali uslovi za primjenu navedene zakonske odredbe, pa je prvostepeni sud praviolno postupio kada je okrivljeni oglasio odgovornim za pomenuti privredni prestup.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pkž. 502/87 od 8.3.1988. godine)

20.

Čl. 30. st. 1. Zakona o sjemenu

Organizacija udruženog rada i njeno odgovorno lice čine privredni prestup ako stave u promet sjeme koje uz otpremnicu nema propisanu deklaraciju.

Iz obrazloženja:

Zaključak prvostepenog suda da se u konkretnom slučaju u radnjama okrivljenih nisu ostvarila obilježja privrednog prestupa iz čl. 45. st. 1. tač. 10. i st. 2. Zakona o sjemenu ("Službeni list SRBiH", broj 21/77), po mišljenju Vrhovnog suda BiH, zasnovan je na nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju, kakko to osnovano ukazuje i javni tužilac u žalbi protiv prvostepene presude.

Naime, u smislu odredbe iz čl. 30. st. 1. pomenutog zakona sjeme koje se stavlja u promet mora biti pakovano, blombirano, a na ambalaži i uz otpremnicu mora imati propisanu deklaraciju. Iz ove zakonske odredbe proizilazi da sjeme koje se stavlja u promet mora imati propisanu deklaraciju na ambalaži i uz otpremnicu, jer u protivnom organizacija udruženog rada čini navedeni privredni prestup. U konkretnom slučaju polazeći od toga da se u momentu kontrolnog pregleda deklaracija sa otpremnicom nalazila u komercijalnoj službi prvostepeni sud je izveo zaključak da okrivljeni nisu učinili povredu propisa za koji su optuženi. Ovaj zaključak prvostepenog suda, međutim, zasniva se na odbrani okrivljeni koja nie provjerena izvođenjem potrebnih dokaza. Naime, tvrdnju okrivljenih da se deklaracija sa otpremnicom u momentu kontrolnog pregleda nalazila u komercijalnoj službi trebalo je provjeriti provođenjem odgovarajućih dokaza, a prije svega salsušanjem insepektora, koji je izvršio pregled, na okolnost da li je od strane okrivljenih upoznat da se deklaracija sa otpremnicom nalazila u pomenutoj službi, te po potrebi izvođenjem i drugih dokaza. Prvostepeni sud, međutim, nije postupio na ovaj način, zbog čega je njegova odluka zasnovana na nepotpuno i pogrešno utvrđenom činjeničnom stanju, pa je žalbu javnog tužioca valjalo uvažiti.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, PKŽ. 257/88 od 1.2.1989. godine)

XLI ZAJEDNIČKA SEDNICA SAVEZNGO SUDA, REPUBLICĀKIH I POKRAJINSKIH VRHOVNIH SUDOVA I VRHOVNOG VOJNOG SUDA, ODRŽANA 22. JUNA 1989. GODINE NA KOPAONIKU USVOJILA JE SLEDEĆE NAČELNE STAVOVE:

21.

Načelni stav broj 1/89

Oštećeno lice ne može preuzeti gonjenje za krivična dela protiv osnova socijalističkog samoupravnog uređenja i bezbednosti SFRJ- pa ni za krivično delo izazivanja nacionalne, rasne i verske netrpeljivosti iz člana 134. stav 2. KZ SFRJ.

Ako je izvršenje krivičnog dela protiv osnova socijalističkog samoupravnog društvenog uređenja i bezbednosti SFRJ nastupila takva posledica kojom se povređuje ili ugrođava neko lično ili imovinsko pravo, oštećeno lice može preuzeti gonjenje samo za odgovarajuće drugo krivično delo (uvreda, prinuda, telesne povrede i dr.) privatnom odnosno supsidijarnom tužbom.

Iz obrazloženja:

Grupni zaštitni objekat kod krivičnog dela protiv osnova socijalističkog društvenog uređenja i bezbednosti SFRJ, su osnovni društveno – politički (socijalistički i samoupravni odnosi). Ugrožavanjem ovih odnosa dovodi se u opasnost zaštita sloboda i prava čoveka i građanina, koji su, prema Ustavnim načelima, nerazdvojni deo i izraz socijalističkih samoupravnih demokratskih odnosa. S obzirom na ovo, može se postaviti pitanje da li opšti interes koji je sadržan u osnovi svih krivičnih dela, može dobiti svoj pojedinačni izraz kroz priznavanje prava licu koje je oštećeno tim krivičnim delima, da može preduzeti krivični progon. Naime, iako se ovim krivičnim delima neposredno ugrožava i veliki broj drugih vrednosti zaštićenih krivičnim zakonom. Tako na primer u članu 139. KZ SFRJ predviđa se kao mogućnost nastupanja poselidica u vidu smrti nekog lica ili izazivanja opasnosti za život ljudi ili je izvršenje praćeno teškim nasiljima i dr. Mogu li se lica koja su na primer izložena teškim nasiljima izvršenjem ovih krivičnih dela pojaviti u svojstvu oštećenog kao tužioca u krivičnom postupku?

S obzirom da krivično delo iz člana 134. stav 2. KZ SFRJ, kao jedan od načina izvršenja ima i vređanje građana, pogodno je da se njegovom analizom razmotri ovaj problem.

Radnja ovog oblika krivičnog dela sastoji se u preduzimanju bilo koje delatnosti kojom se izaziva nacionalna, rasna ili verska netrpeljivost. To se čini u prvom redu vređanjem građana, ali isto tako i na bilo koji drugi način. Pri tome, nije od značaja da li se čini prema jednom ili više građana – osnovno je da to ne može biti izlaganje poruzi čitave nacije, rase ili vere jer bi se u tom slučaju radilo o delu iz stava prvog istog člana.

Nacionalna, rasna i verska toleranost i sloba među narodima i narodnostima koji žive u SFRJ – što predstavlja osnov socijalističkog samoupravnog uređenja je objekat krivično – pravne zaštite kod ovog krivičnog dela. Stoga je zakonodavac i odredio da se za ovo krivično delo godni po službenoj dužnosti, a ovlašteni tužilac je javni tužilac. No, iz objektivnih ili subjektivnih razloga moguće je da aktivnost javnog tužioca kod gonjenja izvršilaca ovog krivičnog dela izostane – čime je javni interes oštećen. Korektiv nepravilnim ili nezakonitim aktima javnog tužioca u pogledu pokretanja krivičnog postupka jeste pravo oštećenog da pokrene ili produži gonjenje od koga je javni tužilac odustao. Za nastupanje oštećenog kao tužioca važno je da ispunjava uslove koji se po članu 147. stav 6. ZKP-a traži za oštećenog. Prema odredbama ovog člana “oštećeni je lice koje je kakvo lično ili imovinsko pravo krivičnim delo povrijeđeno ili ugroženo”.

Kod ovih krivičnih dela, gdje nije neposredno podirnut interes određenog građanina – on nakon odustanka javnog tužioca ne bi bio ovlašćen da preuzme ili produži gonjenje.

Za pojam oštećenog, kako je dat u ZKP-u vezuje se samo ona najuža lica imovinska prava čijom povredom i čijom ugroženošću je narušen lični interes. Vršanjem krivičnih dela, znamo, vređa se pored ličnog i društveni interes. Kod krivičnih dela protiv osnova socijalističkog društvenog uređenja i bezbednosti SFRJ – izraženija je povreda upravo društvenog interesa. Stoga moramo prihvatiti, da je na primer kod krivičnog dela iz člana 134. stav 2. KZ SFRJ kojim se izaziva nacionalna, rasna ili verska netrpeljivost povređeno i neko lično dobro (vređanje lica). Međutim, tu je u prvom redu povređeno osećanje pripadnosti određenoj rasi, naciji li veri – povređeno je društveno biće u čoveku, tj. dobro od šireg interesa, pa je i širi društveni interes da ono bude zaštićeno. Ako bi smo u tom slučaju prihvatili da je istovremeno povređeno i neko njegovo lično dobro (jer je tom prilikom vređan), i priznati mu zbog toga svojstvo oštećenog, - onda bi smo morali doći do zaključka: takav oštećeni ne može zastupati javni interes jer ga na to ne ovlašćuje alineja 6. člana 147. ZKP-a, ali zbog istovremenog oštećenja ili ugrožavanja nekog njegovog ličnog dobra, mora mu se dozvoliti da preduzme gonjenje privatnom ili supsidijarnom tužbom za odgovarajuće krivično delo.

Zauzimanjem stava da građanin čijim vređanjem ili na drugi način okrivljeni izaziva nacionalnu, rasnu ili versku netrpeljivost može posle odbačaja krivične prijave od strane javnog tužioca za krivično delo iz člana 134. stav 2. KZ SFRJ da preduzme krivično gonjenje u svojstvu oštećenog kao tužioca, dovelo bi u primenu do još jedne nelogičnosti. Naime, vređanjem pojedinog građanina izaziva se nacionalna i dr., netrpeljivost kod većeg broga lica koja su iste rasne, verske i nacionalne pripadnosi, kao i vređani građanin. Ne vodimo li računa o tome, da je građaninu koi je vređan povređeno samo njegovo lično dobro, koje on privatnom ili supsidijarnom tužbom može da štiti već mu damo i pravo da može u ime zaštite šireg društvenog interesa da preduzme gonjenje i za delo iz člana 134. stav 2. KZ SFRJ- onda bi smo morali dati pravo da isto svojstvo imaju i ostali građani čija su rasna itd. osećanja povređena, jer su i njihovi interesi oštećeni. Janso je da zakon ne daje takvo ovlašćenje, jer krivičnim delom nisu povređena njihova lična prava, a sama njihova zainteresovanost iako potpuno opravdana, da okrivljeni bude osuđen, ne daje im svojstvo oštećenog.

Da bi jedna osoba mogla steći svojstvo oštećenog neophodno je pre svega uslov da krivičnim delom bude povređeno ili ugroženo neko njeno lično ili imovinsko pravo. Prema shvatanjima koja s eu pravnoj teoriji i praksi pojavljuju vrlo je teško ako ne i nemoguće utvrditi koja su to lična ili imovinska prava čija je zaštita osigurana u krivičnom postupku.

Lična prava (za razliku od ekonomsko – solicialalnih koja su vezana za čovekao kao proizvođača – pravo na rad, na socijalnu zaštitu u politička prava vezanih za učešće građanina u političkom životu zemlje) su ona koja su najneposrednije vezana za ličnost građanina kao ljudsku individu, a ne za građanina kao političko biće. Među ličnim pravima osnovna prava su: prava na život, na osnovu ličnu slobodu, nepovredivost stana, tajnost pisama, sloboda kretanja i nastanjivanje i slično. Subjekt ovih prava uglavnom su fizičke osobe. Ova lična prava se najčešće i štite krivičnim zakonodavstvom. Imovinska prava (iz oblasti stvarnog prava, pravo nasleđivanja i slično) su takođe predmet krivično – pravne zaštite, ali nas u konkretnom slučaju mnogo ne isteresuje, jer je očigledno da neko od tih prava nije povređeno odbačajem krivične prijave za krivično delo izazivanja nacionalne, rasne i verske mržnje, razdora ili netrpeljivosti iz člana 134. stav 2. KZ SFRJ.

Postavlja se, međutim, pitanje da li je licu čijim vređanjem ili na drugi način, okrivljeni izaziva rasnu ili versku odnosno nacionalnu netrpeljivost – takvim ponašanjem povređeno ili ugroženo neko njegovo lično pravo. Da bi smo to razjasnili, morali bi smo se ponovo vratiti na utvrđivanje zaštitnog objekta naznačenog u stavu 2. člana 134. KZ SFRJ. Bez obzira što se navedeno krivično delo vrši vređanjem građana ili na drugi način – očito je da je objekt zaštite nacionalna, rasna i verska netrpeljivost. Izazivanjem nacionalne, rasne ili verske netrpeljivosti, oštećena je društvena zajednica kao celina, a ne pojedini pripadnici odnosno nacionalnost, da bi se mogli smatrati oštećenim.

Vređanje građana bilo jednog bilo čitave grupe, je samo način na koji s emože izazvati netrpeljivost dok se krivičnim delom štiti društvo od takvih ponašanja, bez obzira što se svaki pojedinac koji je izložen poruzi može osećati povređenim. Za krivičnu odgovornost učinioca neophodno je da postoje i svest i volja da odgovarajućim radnjama može izazvati nacionalnu, rasnu ili versku netrpeljivost.

Iz izloženog bi se moglo zaključiti da kod krivičnog dela iz člana 134. stav 2. KZ SFRJ, lice kome je neposredno upućena uvreda kojom se izaziva nacionalna, rasna ili verska netrpeljivost nije ovlašćeno da se pojavi u svojstvu oštećenog kao tužioca za to krivično delo. To bi moglo važiti i za ostala krivična dela protiv osnova socijalističkog društvenog uređenja i bezbednosti SFRJ. Ovakav stav, međutim, ne isključuje da se oštećeno lice pojavi u svojstvu ovlašćenog tužioca zbog nekog drugog krivičnog dela protiv osnova socijalističkog društvenog uređenja i bezbednosti SFRJ nastupila posledica kojom je povređeno neko njegovo lično ili imovinsko pravo (na primer uvreda, prinuda, telesna povreda i dr.).

22.

Načelni stav br. 2/89

Ako su protiv prvostepene presude žalbu izjavili samo neki od saoptuženih, drugostepeni sud ispituje pobijanu presudu po svim osnovima predviđenim u članu 376. stav 1. tačka 1. i 2. ZKP samo u odnosu na optužene koji su se žalili, a u odnosu na saoptužene koji nisu izjavili žalbu ispituje pobijanu presudu samo pod uslovima i u okviru iz člana 380. ZKP.

U takvom slučaju drugostepeni sud nije ovlašten da u odnosu na saoptužene koji se nisu žalili ukine ili preinači pobijanu presudu zbog povrede odredaba krivičnog postupka ili zbog povrede krivičnog zakona na štetu optuženog (član 376. stav 1. tačka 1. ZKP), ako u odnosu na optuženog koji je izjavio žalbu pobijanu presudu preinači samo u pogledu odluke o krivičnog sankciji.

Obrazloženje:

Granica ispitivanja presude po žalbi propisane su odredbama člana 376. Zakona o krivičnom postupku. Prema tim odredbama, žalbeni sud presudu ispituje u onom dijelu u kojem se pobija žalbom, a uvijek po službenoj dužnosti ispituje da li postoje neke povrede odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. i da li je na štetu okrivljeno povrijeđen krivični zakon. Kada se presuda odnosi na jednog ili na više okrivljenih, a žalbama (u korist ili na njihovu štetu) se pobija u odnosu na sve, pitanje granica ispitivanja po službenoj dužnosti te presude ne izaziva dileme. Dileme po tom pitanju nastaju u slučaju kada se presuda odnosi na više okrivljenih, a pobija se samo u odnosu na jednog ili neke okrivljene. Jedna od dilema koja postoji u toj procesnoj situaciji, a koja nije riješena odredbom člana 380. jest ona, kada razlozi zbog kojih je žalbeni sud donio odluku u korist okrivljenog, nisu od koristi za saokrivljenog koji se nije žalio jer je u odnosu na njegov učinjena povreda materijalnog ili procesnog zakona u kojoj nije sadržan uslov iz te odredbe za donošenje odluke po službenoj dužnosti.

U teoriji krivičnog procesnog prava i komentatorima Zakona o krivičnom postupku granice ispitivanja presude u korist suokrivljenog u ovakvoj procesnoj situaciji nisu posebno određene. Jedinstveno je shvatanje da se presuda može ispitivati preko granica žalbe samo u onim njenim dijelovima i onome obimu koji je određen članom 376. ZKP, dok se mogućnost ispitivanja presude u korist saokrivljenog koji se nije žalbio, isključivo veže za uslov propisan u članu 380.

Prema odredbi člana 376. stav 1. drugostepeni sud ispituje presudu u onom dijelu u kojem se pobija žalbom, ali uvijek mora po službenoj dužnosti ispitivati da li postoji povreda odredaba krivičnog zakona iz člana 364. stav 1. tačka 1,5,6,8-11 i da li je glavni potres protivno odredbama ovog zakona održan u odsustvu okrivljenog, a u slučaju obavezne odbrane i u odsustvu branioca okrivljenog, te da li je na štetu okrivljenog povrijeđen krivični zakon. Kako se naš krivični postupak zasniva na optužnom načelu – može biti pokrenut i sporveden samo na osnovu zahtjeva – optužbe ovlašćenog tužioca, odnosno može se nakon izricanja presude nastaviti kao žalbeni postupak, ako žalbu na presudu izjavi ovlašteno lice, u analizi odredbe člana 376. stav 1. treba uočiti: 1) povod i uslov ispitivanja presude jest izjavljena žalba u korist ili na štetu okrivljenog, 2) granice ispitivanja presude određene su, s jedne strane, sadržinom žalbe, a s druge strane, obavezom drugostepenog suda, da nezavisno od sadržine žalbe, ispituje po službenoj dužnosti pojedine elemente presude.

Prema tome, činjenica da je na štetu saokrivljenog koji se nije žalio učinjena povreda materijalnog ili procesnog zakona na koju drugostepeni sud pazi po službenoj dužnosti nije dovoljan razlog da se prvostepena presuda ispituje u njegovu korist na osnovu člana 376. stav 1.

Prema odredbi člana 380. ako drugostepeni sud povodom ma čije žalbe utvrdi da su razlozi zbog kojih je donio odluku u korist okrivljenog od koristi za saokrivljenog koji nije izjavio žalbu, ili je nije izjavio u tom pravcu, postupiće po službenoj dužnosti kao da takva žalba postoji. Ovom odredbom regulisano je postupanje drugostepenog suda u slijedećim procesnim situacijama: a) kada je žalba izjavljena samo u korist nekog ili nekih saokrivljenih, b) kada je žalba izjavljena u korist svih saokrivljenih, ali u različitim pravcima, c) kada je žalba izjavljena i u korist i na štetu nekog ili nekih saokrivljenih.

U svim tim situacijama uslov postupanja drugostepenog suda po službenoj dužnosti, jest da su razlozi zbog kojih je donio odluku u korist okrivljenog od koristi za saokrivljenog koji se nije žalio, ili žalbu nije izjavio u tom pravcu.

Kad su razlozi zbog kojih je donesena odluka u korist okrivljeno od koristi i za saokrivljenog koji se nije žalio, pitanje je koje treba riješiti u svakom konkretnom slučaju.

S obzirom na prirodu povreda odredaba krivičnog postupka na koje drugostepeni sud pazi po službenoj dužnosti u žalbenom postupku treba uočiti: 1) povrede iz tačke 1. i 6. (nepropisno sastavljen ili stvarno nadležan sud donijeli presudu) su takve da je njima presuda u cijeli zahvaćena, pa su samim tim osnov za postupanje drugostepenog suda po čl. 380. 2) povredama iz tačaka 5,8,9,10. i 11. presuda može biti zahvaćena u cijelini ili samo u odnosu na neke saokrivljene. 3) U povredama iz tačaka 1. i 6. i povredama iz tačke 5,8. do 11. kada su zahvatili presudu u cijelosti, anticipiran je osnov za postupanje drugostepenog suda po službenoj dužnosti na osnovu člana 380., 4) ako su povrede iz tačaka 5,8. do 11. učinjene samo u odnosu na jednog ili neke saokrivljene, postupanje drugostepenog suda po članu 380. pretpostavlja utvrđenje da su te povrede od koristi za saokrivljenog koji se nije žalio. Na osnovu toga može se zaključiti; priroda povreda odredaba krivičnog postupka na koje drugostepeni sud pazi po službenoj dužnosti u žalbenom postupku određuje njihov doseg – širinu uticaja na zakonitost prvostepene presude.

Povreda krivičnog zakona na štetu okrivljenog – član 365.

Za razliku od povreda odredaba krivičnog postupka na koje drugostepeni sud pazi po službenoj dužnosti, od kojih neke uvije, a ostale u pravilu, prouzrokuju nezakonitost presude u odnosu na sve saokrivljene, povrede krivičnog zakona po svojoj prirodi su individualne – vezane za određenog saokrivljenog i po sadržaju i po dosegu. Takva priroda ovih povreda proizilazi iz činjenice što one mogu biti žalbeni osnov samo pod uslovom kad je presuda zasnovana na potpuno i pravilno utvrđenom činjeničnom postupku. Zbog toga priroda povrede krivičnog zakona (na štetu okrivljenog) kao žalbenog osnova, sužava (u odnosu na prirodu povreda odredaba krivičnog postupka na koje drugostepeni sud pazi po službenoj dužnosti) mogućnost postupanja drugostepenog suda po službenoj dužnosti na osnovu člana 380., jer uzrokuje nezakonitost presude samou jednom uskom dijelu.

Povreda krivičnog zakona može biti osnov za postupanje drugostepenog suda u korist saokrivljenog na osnovu člana 380. pod uslovom da je i na njegovu štetu učinjena istovrsna povreda u istom obliku kao i na štetu okrivljenog.

Analiza članova 376. stav 1. i 380. pokazuje da njima nije regulisana procesna situacija iz postavljenog pitanja.

Da li se radi o pravnoj praznini koju je moguće popuniti analogijom? Propisi iz kojih bi se ovo tumačenje za konkretnu situaciju izvodilo sadržani su u članovima 376. stav 1. i 380. a oni, što je pokazala analiza, ne sadrže ni u naznaci elemente za njihovu analognu primjenu na tu procesnu situaciju.

Na osnovu zaključaka izvedenih uporedno analizom članova 376. stav 1. i 380. slijedi da drugostepeni sud može ispitivati prvostepenu presudu u odnosu na saokrivljenog koji s enije žalio, samo pod uslovima iz člana 380. i u zavisnosti od prirode utvrđene povrede zakona (procesnog ili materijalnog) ukinui ili preinačiti tu presudu.

23.

Načelni stav 3/89

Ako na glavnom pretresu, pred sudom koji sudi samo u prvom stepenu, nadležni tužilac izmeni činjenični opis delu tako da umesto krivičnog dela za koje se vodi redovni krivični postupak, okrivljenog optuži za krivično delo za koje se vodi skraćeni postupak, postupak se nastavlja po odredbama koje važe za skraćeni postupak. U takvom slučaju rok za žalbu protiv presude iznosi osam dana, a u pogledu obaveštavanja stranaka o sednici veća drugostepenog suda primenuju se odredbe čl. 446. st. 1. ZKP.

IZ obrazloženja:

U praksi nadležni tužilac često vrši izmene u činjeničnom opisu dela, koje ne retno imaju za posledicu izmenu u pravnoj kvalifikaciji dela, a ova za dalju posledicu može imati promenu stvarne nadležnosti prvostepenog suda, osim kad su u pitanju prvostepeni sudovi u SR Sloveniji i vojni sudovi, jer postoji samo jedna vrsta prvostepenih sudova u SR Sloveniji, i vojnih sudova, pa do promene stvarne prvostepene nadležnosti ovde ne može ni doći. Zakona (član 36. stav 2. ZKP), međutim, izričito je propisao da viši sud, ako je u toku glavnog pretresa utvrdio da je za suđenje nadležan niži sud, neće dostaviti predmet nižem sudu nego će sam sprovesti postupak. Razlozi za ovakvo rešenje nisu principijelne prirode već su diktirani praktičnim potrebama, odnosno razlozima celishodnosti. Naime, ukoliko bi se u ovim slučajevima prenosila nadležnost onda bi se znatno odugovlačio i poskupljivao krivični postupak jer bi se glavni pretres mogao iznova zakazivati i započinjati, svi već izvedeni dokazi morali bi se ponovno izvoditi itd. Zbog toga je zakon isključio prenošenje nadležnosti na niži sud, a to ujedno znači da se ovo ne može koristiti kao argument u prilog nekog drugog stava od napred navedenog načelnog stava.

Izmena optužnice na glavnom pretresu može ići i u pravcu krivičnog dela za koji se inače vodi skraćeni krivični postupak, pa se postavlja pitanje da li će se započeti postupak nastaviti po odredbama koje važe za redovni postupak, po kojima je do izmene optužnice vođen, ili po odredbama koje važe za skraćeni postupak. Odgovor na ovo pitanje nije samo teorijskog značaja već za sobom povlači i veoma značajna praktične posledice. A, u prilog usvojenog načelnog stava govore sledeći razlozi: kad nadležni tužilac u optužnom aktu izmeni činjenični opis dela, iz kojeg proizlaze obeležja drugog krivičnog dela onda on više ne važi (i ne postoji), pa i ne vezuje sud, već važi novi (izmenjeni) optužni akt i on vezuje sud. A, kad se tako promeni i krivično delo, tako da više nije u pitanju krivično delo za koje se vodi redovni već skraćeni postupak, onda se menja i suština optužnog akta, pa više nije u pitanju optužnica nego optužni predlog bez obzira što tužilac ne mora promeniti i naziv optužnog akta (optužni predlog umesto optužnice). To mora imati za posledicu i promenu postupka, tj. prelazak sa redovnog na skraćeni postupak. To proizlazi i iz smisla odredbe člana 159. ZKP. Naime, zahtevom za sprovođenje istrage (član 158 ZKP) i rešenjem o sprovođenju istrage (član 159. ZKP) mogu se obuhvatiti, osim krivičnih dela za koja je propisan redovan krivični postupak i krivična dela za koja je propisan skraćeni postupak. Ako, međutim, dođe do obustave istrage za krivična dela za koja je propisan redovan krivični postupak, a ostanu krivična dela za koja je propisan skraćeni postupak, nastaviće se postupak po odredbama koje važe za skraćeni postupak. Tužilac u tom slučaju neće moći podići optužnicu nego optužni predlog. Logično je da analogno treba postupiti i kada do slične situacije dođe na glavnom pretresu, tj. ako nadležni tužilac izmeni činjenični opis dela tako da umesto krivičnog dela za koje je propisan redovni, tuži za krivično delo za koje je propisan skraćeni postupak – postupak treba nastaviti

po odredbama koje važe za skraćeni postupak. Isto se odnosi i na situaciju ako se povodom prigovora protiv optužnice ili povodom ispitivanja optužnice po službenoj dužnosti obustavi krivični postupak za krivično delo za koje je propisan redovni postupak ili nadležni tužilac odustane od optužbe za to krivično delo pa ostane krivično delo za koje je propisan skraćeni postupak- postupak treba nastaviti po odredbama koje važe za skraćeni postupak. U vezi sa iznetim treba istaći da bi bilo i nelogično, necelishodno i neekonomično voditi jedan skup, duži i komplikovaniji postupak, kad nestane osnovna pretpostavka za vođenje takvog postupka, tj. težina i društvena opasnost krivičnog dela, pri čemu treba istaći da krivično delo određuje vrstu postupka a ne obratno, što je uostalom propisano u odredbi člana 430. ZKP.

Od iznetog treba razlikovati slučaj kada je vođen redovni krivični postupak po optužnici nadležnog tužioca, a sud donese presudu kojom se optuženi oglašava krivim za krivično delo za koje je propisano da se raspravlja u sumarnom postupku – u tom slučaju primjenjuju se odredbe koje važe za redovni krivični postupak iz jednostavnog razloga što postupak nije pravomoćno okončan i neizvesno je da li će presuda postati pravomoćna ili će biti ukinuta, kada se postupak nastavlja po optužnici a ne po optužnom predlogu. Tako shvaćen i dalje je prihvatljiv načelni stav broj 6/80 XV Zajedničke sednice Saveznog suda, vrhovnih sudova republika i pokrajina i Vrhovnog vojnog suda iz 1980. god. a koji glasi: "Kad je krivični postupak započet po optužbi za krivično delo koje povlači redovni krivični postupak, a u prvostepenoj presudi je delo kvalifikovano kao krivično delo za koje je predviđen skraćeni postupak, rok za žalbu iznosi 15 dana".

A, kad se raspravlja o tome kad će se voditi redovni, a kada skraćeni postupak u slučaju izmene činjeničnog opisa dela u napred naznačenom smislu, treba imati u vidu da krivično delo određuje vrstu postupka, a to znači da se lakša krivična dela – sa zaprećenom novčanom kaznom i kaznom zatvora do tri godine raspravljaju u skraćenom, a teža u redovnom postupku. Međutim, postavlja se pitanje da li se sva ova krivična dela raspravljaju u skraćenom postupku bez obzira na to pred kojim se sudom postupak vodi. Naravno to se odnosi i na slučajeve kada na glavnom pretresu dođe do izmene opisa radnje krivičnog dela, odnosno optužnog akta nadležnog tužioca u napred naznačenom smislu. Odgovor je dat u odredbi člana 430. ZKP. Naime, u ovoj odredbi je propisano da u postupku pred sudom koji sudi samo u prvom stepenu... primenjivaće se odredbe člana 431- 445. ovog Zakona..." To znači da se ove odredbe ne mogu primenjivati u krivičnom postupku pred sudovima koji sude i u prvom i u drugom stepenu, a to dalje znači da se i za krivična dela za koja je propisana novčana kazna ili zatvor do tri godine, a za koja su nadležni sudovi koji sude i u prvom i u drugom stepenu, pred ovim sudovima od početka do kraja mora voditi redovni a ne skraćeni postupak. A, to je slučaj u svim republikama i pokrajinama osim SR Slovenije, gde postoji samo jedna vrsta prvostepenih sudova. Pri tome treba istaći da postoji velika razlika u zakonima republika i pokrajina u pogledu krivičnih dela sa zaprećenom novčanom kaznom i kaznom zatvora do tri godine koja su u nadležnosti sudova koji sude i u prvom i u drugom stepenu.

Odredba člana 430. ZKP kojom je propisano da se krivična dela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine raspravljaju u skraćenom postupku samo pred sudovima koji sude samo u prvom stepenu nije logičan i nema društvenog opravdanja. Stoga je na Zajedničkoj sednici zauzet stav da se pokrene inicijativa za izmene odredbe člana 430. ZKP tako da se iz teksta zakona briše reč "samo". Brisanjem ove reči skraćeni postupak bi se vodio za sva krivična dela sa zaprećenom novčanom kaznom ili kaznom zatvora do 3 godine, bez obzira pred kojim sudom se postupak vodi.

24.

Načelni stav br. 4/89

Ako veće povodom prigovora protiv optužnice nađe da postoje pogreške ili nedostaci u optužnici ili u samom postupku, ili da je potrebno bolje razjašnjenje stanja stvari da bi se ispitala osnovanost optužnice i zbog toga vrati optužnicu da se zapaženi nedostaci otklone, ili da se istraga dopuni, odnosno sprovede, a okrivljeni se nalazi u pritvoru, pritvor se neće ukinuti samo zbog toga što je već protekao maksimalni rok propisan za trajanje pritvora u istrazi, već će se u pogledu pritvora u svemu postupati po odredbi člana 199. stav 2. Zakona o krivičnom postupku.

Obrazloženje:

U momentu podnošenja prigovora protiv optužnice okrivljeni se može nalaziti u pritvoru, bilo da je pritvor protiv njega određen posle podizanja optužnice, ili se on u pritvoru već nalazio i u toku istrage, pa je pritvor posle podizanja optužnice samo produžen. Odluka o određivanju ili produženju pritvora na osnovu člana 265. stav 1. i 2. Zakona o krivičnom postupku uvek će faktički biti pre odluke o prigovoru protiv optužnice.

Odlučujući o prigovoru protiv optužnice veće može oceniti da postoje određene pogreške ili nedostaci u optužnici ili u samom postupku, ili pak da je potrebno bolje razjašnjenje stanja stvari da bi se ispitala osnovanost optužnice. U tom slučaju vratiće optužnicu da se zapaženi nedostaci otklone, ili da se istraga dopuni, odnosno sprovede. U takvoj situaciji tužilac je dužan u roku od tri dana od dana saopštenja odluke veća podneti ispravljenu optužnicu ili staviti zahtev za dopunu ili sprovođenje istrage (član 269. stav 2. ZKP).

U pravilu posebnih problema u vezi sa pritvorom neće biti ako treba samo otkloniti određene pogreške ili nedostatke u optužnici, jer se te pogreške i nedostaci mogu otkloniti u kratkom roku, pa i odluka veća o prigovoru protiv optužnice može biti doneta u kratkom roku. Međutim, situacija se komplikuje u slučaju obaveze da se istraga dopuni ili sprovede. Ta dopuna odnosno sprovođenje istrage može ponekad trajati dosta dugo, čak i uz puno angažovanje istražnog sudije da se postupa hitno i ekspeditivno. U takvoj situaciji nastupa dilema o karakteru, odnosno režimu pritvora koji će trajati za vrijeme dopune odnosno sprovođenja istrage i do donošenja meritorne odluke o prigovoru protiv optužnice. Od odgovora na pitanje da li u tom slučaju važi režim pritvora u istrazi ili režim nakon podignute optužnice, zavisi pre svega ukupna moguća dužina trajanja pritvora pa i to ko će u tom međuvremenu dok istraga traje i dok se ne donese meritorna odluka o prigovoru protiv optužnice odlučivati o ukidanju ili produženju pritvora.

Praksa sudova u tom pogledu nije bila jedinstvena. To je upravo bio razlog da se o tome raspravljalo i na savetovanju sudija krivičnih odeljenja Saveznog suda, vrhovnih sudova republika i pokrajina i Vrhovnog vojnog suda koje je održano 26. i 27. februara 1974. godine. Tom prilikom zauzet je stav da "kada veće odlučujući o prigovoru protiv optužnice nađe da je potrebno bolje razjašnjenje stanja stvari da bi se ispitala osnovanost optužnice, pritvor se neće ukinuti iz razloga što je već trajao 6 meseci, tj. što je protekao maksimalni rok propisan za trajanje pritvora u prethodnom postupku".

Međutim, i pored takvog stava praksa sudova po tom pitanju i dalje nije bila jedinstvena. U većoj meri sudovi su prihvatili stav da u takvoj procesnoj situaciji važi režim pritvora posle podignute optužnice. Međutim, bili su prisutni i stavovi nekih sudova da se u ovom slučaju primenjuje režim pritvora koji važi u istrazi, sa naglašenim obrazloženjem da se jedino tako mogu izbeći i sprečiti zloupotrebe koje se mogu učiniti u tako osetljivom pitanju kao što je lišavanje slobode. Upravo ta situacija da je praksa i dalje različita nametala je potrebu da se o ovom pitanju zauzme načelni stav.

Ne isključujući mogućnost zloupotreba o kojima je bilo reči, zajednička sednica se opredeljuje za stav da u ovoj procesnoj situaciji u celini važi režim pritvora posle podignute

optužnice, kako u pogledu njegovog ukupnog trajanja, tako i u pogledu rokova kojima se mora ispitivati da li još postoje razlozi za pritvor i ko o tome odlučuje (član 119. stav 2. ZKP).

U opredeljenju za ovakav stav polazi se od nesporne činjenice da je istraga završena i da je nakon završetka istrage ovlašćeni tužilac podigao optužnicu. Po njegovoj oceni stanje stvari u do tada sprovedenoj istrazi je bilo dovoljno razjašnjeno da on može podići optužnicu. Na osnovu takve ocene on je optužnicu i podigao. Prema tome, optužnica kao samostalni pravni akt postoji i nije od odlučujućeg značaja što ona nije stupila na pravnu snagu. Istraga, odnosno dopuna istrage u ovom slučaju se vodi samo “radi boljeg razjašnjenja stanja stvari da bi se ispitala osnovanost optužnice”. Karakter i svrha takve istrage je u nečem drugom od redovne istrage koja se vodi da bi se stanje stvari razjasnilo u onoj meri koja je ovlašćenom tužiocu nužna za odluku o optuženju ili odluku o odustajanju od gonjenja.

U prilog ovakvom stavbu ide i činjenica da se uopšte ne postavlja pitanje režima pritvora, već se uzima da važi režim pritvora posle podizanja optužnice, u slučaju kada se okrivljeni nalazi u prizvoru, a na osnovu člana 277. stav 2. ZKP predsednik veća stavi zahtev veću iz člana 23. stav 6. ZKP za materijalnu kontrolu optužnice. Isto to i u slučaju kada na osnovu člana 331. ZKP u toku glavnog pretresa sudsko veće odluči da zatraži od istražnog sudije da ovaj preduzme određene radnje radi razjašnjenja izvesnih činjenica. Istina, u ovom drugom slučaju (primene člana 331. ZKP) optužnica je već stupila na pravnu snagu, a u prvom slučaju (primene člana 277. stav 2. ZKP) još uvek nije, ali se ocenjuje da to ne može biti od presudnog značaja.

Odlučujući u prvom slučaju o zahtevu predsednika veća, veće iz člana 23. stav 6. ZKP može, kao i kod odlučivanja o prigovoru protiv optužnice, takođe oceniti da je potrebno dalje razjašnjenje stanja stvari da bi se ispitala osnovanost optužnice i optužnicu vratiti da se istraga sprovede ili dopuni. I u drugom slučaju (primene člana 331. ZKP) krivična stvar se ipak u izvesnom smislu vraća u stanje istrage, ali se bez obzira na to u pogledu režima pritvora primenjuju odredbe člana 199. stav 2. ZKP.

Zbog toga se Zajednička sednica po spornom pitanju opredelila za stav da u ovom slučaju u celini treba da važi režim pritvora posle podizanja optužnice i da se u svemu imaju primenjivati odredbe člana 199. stav 2. Zakona o krivičnom postupku, a eventualne zloupotrebe o kojima je bilo reči mogu se sprečavati i na drugi način.

25.

ZAKLJUČAK KRIVIČNOG ODJELJENJA VRHOVNOG SUDA BIH OD 9.2. 1990. GODINE POVODOM VALORIZACIJE NEODREĐENIH VRIJEDNOSTI KOLIČINA U KRIVIČNOM ZAKONU SRBIH

1. Zakonsko obilježje “znatno oštetiti”, odnosno “znatna šteta” kod krivičnog djela oštećenje povjerilaca (član 120. stav 1.), zloupotreba položaja ili ovlašćenja (član 226. stav 2.) označava štetu čija imovinska vrijednost prelazi 15.000,00 dinara (u biltenu br. 4/89-15.000.000).
2. Zakonsko obilježje “veća vrijednost” kod krivičnog djela nedozvoljene trgovine (član 129. stav 1.) označava vrijednost nabavljene robe koja prelazi iznos od 15.000,00 dinara (u biltenu br. 4/89 – 15,000.000). Isto rješenje se primjenjuje i kod krivičnog djela zagađivanja stočne hrane ili vode (član 140. stav 3), kod koga se kao obilježje pojavljuje i “velika vrijednost”.
3. Zakonsko obilježje “veća imovinska korist” kod krivičnog djela nedozvoljeno raspolaganje stanovima (član 132. stav 1.) označava imovinsku korist koja prelazi iznos od 15.000,00 dinara (u biltenu br. 4/89- 15,000.000).

4. Zakonsko obilježje “šteta velikih razmjera” koja se pojavljuje kod krivičnog djela uništenje zasada upotrebom škodljive materije (član 141. stav 1), odnosno “imovinska šteta velikih razmjera” kod krivičnog djela teška djela protiv opšte sigurnosti (član 177. stav 1. i 4.) i teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja 150.000,00 dinara (u biltenu br. 4/89- 150,000.000).
5. Zakonsko obilježje “imovina većeg obima” kod krivičnog djela izazivanje opšte opasnosti (član 172. stav 1.), oštećenje zaštitnih uređaja na radu (član 175. stav 1. i 2.), neotklanjanje opasnosti (član 181. stav 1. i 2.), ugrožavanje javnog saobraćaja usljed omamljenosti (član 182. stav 1.), ugrožavanje javnog saobraćaja opasnom radnjom ili sredstvom (član 183. stav 1.), nesavjesno vršenje nadzora nad javnim saobraćajem (član 184. stav 1. i 2.) i učestvovanje u skupini koja vrši nasilje (član 214. stav 1.) označava imovinu čija vrijednost prelazi iznos od 50.000,00 dinara (u biltenu br. 4/89- 50,000.000).

NAPOMENA: neodređene vrijednosne količine iz biltena Vrhovnog suda BiH broj 4/89 su povećane za 10 puta u skladu sa izmjenama KZ SRBiH, koji se primjenjuje od 1.2. 1990. godine, a zatim usklađene sa Zakonom o promjeni vrijednosti dinara (“Sl. list SFRJ”, broj 83/89).

GRADANSKO I PRIVREDNO PRAVO

AUTORSKO PRAVO

26.

Član 186. i 394. Zakona o obligacionim odnosima

Član 27. i 95. Zakona o autorskom pravu

Režiser ima pravo da traži naknadu štete zbog neovlaštenog prikazivanja filma u televizijskom programu, u iznosu koji je mogao ugovoriti u vrijeme prikazivanja filma.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da su filmovi “Diverzanti” i “Most” prikazani u televizijskom programu 1980. i 1981. godine (TV Sarajevo) bez ugovora sa režiserom, koji je istovremeno i kooscenarist, pa i bez njegove saglasnosti.

Prema odredbama člana 27. stav 3. i 4. Zakona o autorskom pravu (“Službeni list SFRJ”, broj 19/78) autorsko djelo može iskorištavati drugo lice samo uz saglasnost autora, koji za iskorištavanje ima i pravo na odgovarajuću novčanu naknadu. Lice čije je autorsko imovinsko pravo povređeno može tražiti naknadu štete, koja mu je prouzrokovana povredom (član 95. ZAP), a visina štete se utvrđuje prema okolnostima svakog slučaja. Visina naknade zbog bespravnog prikazivanja filmova u TV programu određuje se u visini cijene koja bi u vrijeme prikazivanja bila ugovorena. Ovo zbog toga što je u pitanju izvorno novčana obaveza, pa se broj novčanih jedinica ne može odrediti prema vremenu kada se sudi, već se određuje prema vremenu kada je šteta nastala jer tada je nastala i obaveza plaćanja (član 186. i 394. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 368/89 od 15. februara 1990. godine)

STVARNO PRAVO

27.

Član 12. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima

Presudom kojom je utvrđeno da tužilac ima pravo suvlasništva na zgradu ujedno je utvrđeno da ima i trajno pravo korištenja na građevinsku parcelu u društvenoj svojini.

Iz obrazloženja:

Pravosnažnom presudom je utvrđeno da je tužilac suvlasnik stambene zgrade izgrađene na građevinskom zemljištu u društvenoj svojini, pa je samim tim utvrđeno i da ima trajno pravo korištenja na građevinsku parcelu (član 12. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima) jer je trajno pravo korištenja građevinskog zemljišta u društvenoj svojini neraskidivo vezano sa pravom vlasništva (suvlasništva) na zgradu izgrađenu s namjerom da trajno ostane tamo gdje je podignuta uz odobrenje nadležnog organa (trajni građevinski objekat).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 294/89 od 21. decembra 1989. godine)

28.

Član 15. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Suvlasnik koji je adaptirao zgradu samo za sebe, bez saglasnosti drugog suvlasnika, nema pravo da od ovoga traži srazmjernu naknadu za ova ulaganja sve dok sam koristi adaptirani objekat.

Iz obrazloženja:

Tužiteljici, koja traži naknadu z akorištenje poslovnih prostorija, srazmjerno svom suvlasničkom dijelu, tuženi je suprotstavio protuzahtjev da mu naknadi troškove za adaptaciju poslovnih prostorija srazmjerno svom suvlasničkom dijelu.

Zahtjev tuženoga nije osnovan, jer je utvrđeno da je bez saglasnosti tužiteljice izvršio adaptaciju poslovnih prostorija i da ih sam koristi (član 15. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 101/89 od 12. oktobra 1989. godine)

29.

Član 15. stav 2. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Suvlasnik, čiji suvlasnički dio zgrade prelazi jednu polovinu ovlašten je da i bez saglasnosti drugog suvlasnika popravi kroz i da od ovoga traži naknadu srazmjerno njegovom suvlasničkom dijelu.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je tuženi, pored adaptacije poslovnih prostorija izveo i radove na popravcu krova zgrade. Takvi radovi smatrati bi se u smislu čl. 15. stav 2. zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima poslovnima radnog upravljanja, a pošto je suvlasnički dio tuženoga veći od 1/2-2/3, ovlašten je tražiti da mu tužiteljica regresira dio troškova srazmjerno veličini njegovog suvlasničkog dijela (čl. 15. st. 6. ZOSPO-a).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 101/89 od 12. oktobra 1989. godine)

Pravila imovinskog prava o sticanju svojine građenjem

30.

Član 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donesenih prije 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije

Građenje potencijalnog korisnika eksproprijacije na zemljištu u svojini građana, zemljište prelazi društvenu svojinu, sa pravom raspolaganja u korist graditelja – društvenog pravnog lica.

Iz obrazloženja:

Ako je tužilac sagradio građevinske objekte 1947. godine, a kasnije su oni pretvoreni u stambene zgrade, trebalo bi ocijeniti da li se on može smatrati korisnikom tih zgrada u smislu člana 48. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list FNRJ", broj 16/57). Na zemljištu su, naime, podignuti objekti koji ne bi mogli biti u svojini vlasnika zemljišta (više stambenih objekata), pa bi graditelj – društveno – pravno lice, morao biti tretiran kao potencijalni korisnik eksproprijacije, u čiju bi korist, da je vođen redovni postupak, bilo ekspropisano zemljište radi izgradnje ovih objekata, a on bi vlasniku zemljišta dugovao pravilnu naknadu. Građenjem bi tužilac postao korisnik navedenih stambenih zgrada, a ne bi bilo odlučno što je zemljište na kome su izgrađene zgrade, bilo u vlasništvu i vlasnik ga kasnije prodao predniku tuženog. Po pravnim pravilima o sticanju svojine građenjem tužilac je originarnim putem stekao i pravo raspolaganja na zemljištu, koje je građenjem postalo društvena svojina.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 161/89 od 13. decembra 1989. godine)

31.

Član 31. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Kupac koji nije znao, niti je mogao znati, da prodavac kome je vlasnik povjerio vozilo na čuvanje ili poslugu nije vlasnik putničkog vozila, stekao je pravo vlasništva predajom u posjed na osnovu ugovora o kupovini.

Iz obrazloženja:

Prvotuženi, sin tužioca, prodao je drugotuženome putničko vozilo koje je predmet ovog spora, iako je vlasništvo tužioca, pa je time stvorio obavezu da ga drugotuženom preda u posjed (član 460. Zakona o obligacionim odnosima). S obzirom da drugotuženi nije znao, niti je mogao znati da je vlasnik vozila tužilac koji se nalazi na privremenom radu u inostranstvu, stekao je pravo vlasništva predajom u posjed automobila na osnovu ugovora o kupovini jer je prodavalac bio u posjedu automobila na temelju pravnog posla (čuvanje, posluga) koji nije osnova za pribavljanje prava svojine (član 31. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima)

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 297/89 od 14. decembra 1989. godine)

32.

Član 104. Zakona o obligacionim odnosima

Član 36. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Nasljednik može tražiti da mu se preda u posjed stvar koju je ostavilac prenio u posjed trećeg lica na osnovu ništavog ugovora.

Iz obrazloženja:

Pošto je utvrđeno da je ugovor o otuđenju nepokretnosti (kupoprodaja) koji je zaključio ostavilac tužilaca pravno ništav (član 103. Zakona o obligacionim odnosima) tužiocima koji su u času smrti ostavioca (otvaranje nasljeđa), stekli pravo vlasništva na ovoj nekretnini (član 36. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima), ovlašteni su zahtijevati da im tuženi koji ovu nekretninu drži u posjedu bez pravnog osnova – preda posjed (član 104. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 286/89 od 21. decembra 1989. godine)

33.

Član 37. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Član 262. Zakona o obligacionim odnosima

Ugovor o otuđenju tuđe nekretnine ne obavezuje vlasnika, pa nije ovlašten da traži poništenje ugovora, a svoje pravo štiti vlasničkom tužbom.

IZ obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pogrešno primijenili materijalno pravo kada su usvojili zahtjev tužiteljice za poništenje ugovora o poklonu, njene nekretnine zaključenog između tuženih, jer je taj ugovor ne obavezuje (član 262. Zakona o obligacionim odnosima). Jednostavno za nju taj ugovor ne postoji, pa nema nikakve prepreke da kao vlasnica traži predaju u posjed darovane nekretnine bez obzira u čijem se posjedu sada nalazi (član 37. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 274/89 od 21. decembra 1989. godine)

34.

Član 14., 15. i 73. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Član 67. Zakona o stambenim odnosima

Nasljednik koji je postao posjednik u času smrti ostavioca, ako nema faktičku vlast na određenu stvar iz zaostavštine, ovlašten je da traži uvođenje u suposjed stvari koju faktički posjeduje njegov sunasljednik.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su stekle pravo suvlasništva predmetne stambene zgrade nasljeđivanjem (član 36. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima) i posjed u smislu člana 73. ZOSPO-a, iako samo tuženi vrši faktički posjed, pa je tužilac ovlašten da zahtijeva uvođenje u suposjed (član 14. ZOSPO-a), a faktičko vršenje posjeda urediće se u posebnom postupku, koji je već u toku, po odredbama iz člana 67. Zakona o stambenim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 266/89 od 18. decembra 1989. godine)

35.

Član 32. Zakona o prometu nepokretnosti

Zakonska pretpostavka preče kupnje jeste namjera vlasnika da proda nepokretnost, a ne da je zamijeni za neku drugu nepokretnost, jer imalac prava preče kupnje koji se poziva na to pravo ne može dati vlasniku u zamjenu drugu nepokretnost (nepokretnost je uvijek res species), pa zbog toga ne postoji pravo preče kupnje ni u slučaju kada je novčani iznos (razlika) koji dobiva otuđivalac za nekretninu veći od vrijednosti one nekretnine koju dobiva u zamjenu.

Iz obrazloženja:

Tuženi su zaključili ugovor o zamjeni poslovnih prostorija, uz plaćanje novčane razlike u vrijednosti pa kako je taj iznos manji od vrijednosti poslovnih prostorija koja se otuđuje, republički javni tužilac koji je podnio zahtjev za zaštitu zakonitosti protiv presude nižih sudova smatra da je pogrešnom primjenom materijalnog prava odbijen zahtjev imao prava preče kupnje za utvrđenje da je ništav pobijani ugovor i da mu vlasnik poslovne prostorije ustupio ovu po stoji cijeni.

Vrhovni sud Bosne i Hercegovine je odbio zahtjev za zaštitu zakonitosti iz slijedećih razloga:

Pretpostavka za pravo preče kupovine iz člana 32. Zakona o prometu nepokretnosti jeste namjera vlasnika poslovne prostorije da je proda, a ne da je zamijeni. Samo u slučaju prodaje imalac prava preče kupnje može ispuniti obavezu kupca, plaćanjem odgovarajuće kupovne cijene. U slučaju zamjene za drugu nepokretnost – to je nemoguće jer je svaka nepokretnost prostorno individualizirana, neponovljiva stvar – res sepcies. Zbog toga bez obzira na veličinu iznosa “pride” (razlika koja se plaća u novcu uz zamjenu), ugovor o zamjeni ne može pobijati imalac prava preče kupnje sa zahtjevom da mu otuđivalac proda poslovnu prostoriju (ili drugu nepokretnost) po istoj cijeni, odnosno odgovarajućoj cijeni, jer ne može da mu prenese u vlasništvo nekretninu koju dobiva ugovorom o zamjeni, a ni jedna druga nekretnina, koja bi otuđivaocu eventualno bila ponuđena nije identična sa onom koja je predmet pobijanog ugovora o zamjeni.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 60/89 od 18. decembra 1989. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – OPŠTI DIO
36.**Član 22. Zakona o obligacionim odnosima**

Punovažan je ugovor o dodjeli stambenog kredita i kada je davalac kredita prekoračio okvire svog samoupravnog opšteg akta, ako za ovo primalac kredita nije znao niti mogao znati.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi člana 22. Zakona o obligacionim odnosima, društveno pravna lica i građanska pravna lica u zasnivanju obligacionog odnosa postupaju u skladu sa svojim statutom i drugim opštim aktima. Ali ugovor, koji je zaključen ili druga pravna radnja koja je preduzeta suprotno tim aktima, ostaje na snazi, osim ako je zato druga strana znala ili morala znati ili ako je ovim zakonom drugačije određeno.

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je na inicijativu tužioca, a nakon što su o tome donijeli odluku njegovu samoupravni organi, uslijedilo zaključenje ugovora kojim je tužilac dodijelio tuženom stambeni kredit, a tuženi se obavezao da će nakon izgradnje stambene zgrade, stan, sredstvo tužioca – vratiti tužiocu (ugovor je u cijelosti realizovan). također je utvrđeno da tuženi nije znao niti mogao znati da je zaključen ugovor suprotan odredbi člana 86. Pravilnika tužioca o rješavanju stambenih potreba radnika, kojim je predviđena mogućnost dodjele stambenih kredita samo radnicima tužioca.

S obzirom na ovako utvrđeno činjenično stanje nižestepeni sudovi su pravilno primijenili navedenu zakonsku odredbu kada su ocijenili da je ugovor o dodjeli kredita za stambenu izgradnju, na snazi, iako je zaključen suprotno opštem aktu tužioca.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 324/89 od 25.1.1990. godine)

37.

Član 74. Zakona o obligacionim odnosima

Ako je strana u čiju je korist određen odložni uslov da će ugovor proizvoditi pravna djeljstva tek predajom instrumenata obezbjeđenja plaćanja, ispunila ugovornu obavezu prije ispunjenja ovog uslova, smatra se da su stranke od odložnog uslova odustale.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je bio dužan da utvrdi i cijeni da li je ugovorom o kreditu zaključenim između parničnih stranaka, obaveza davanja garancije za otplatu kredita, posebno stipulisana u članu 3. ugovora o kreditu, ugovorena kao odložni uslov u smislu člana 74. Zakona o obligacionim odnosima, kako tvrdi tužilac, ili nema ovaj značaj. Ako bi ovom ugovornom utanačenju stranke i pridale takav značaj, treba cijeliti, analizom ponašanja stranaka, da li je sam tužilac od takvog uslova odustao, pristajući da se pristupi uplati kredita umanjivanjem iznosa privremenih situacija i bez davanja uredne garancije sa avalom banke u roku predviđenom u članu 3. ugovora o komercijalnom kreditu.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 815/88 od 27.11.1989.,. godine)

38.

Članovi 84. i 85. Zakona o obligacionim odnosima

Nije nastao ugovor o udruživanju sredstava radi zajedničke kupovine stana, iako su odluke u sufinansiranju kupovine donijele radnički savjeti stranaka, ako ugovor nisu zaključili zastupnici stranaka.

Iz obrazloženja:

Između stranaka ne postoji obligaciono – pravni odnos na osnovu kojeg bi tuženi bio obavezan da sa tužiocem učestvuje u sufinansiranju kupovine stana za radnika tužioca i njegovu suprugu, radnicu tuženog. Ugovor o sufinansiranju kupovine stana zastupnik tuženog nije potpisao i time je odbio da ga zaključi, a odluku Radničkog savjeta tuženog je pojedinačni akt koji ima pravni učinak samo u odnosu na radnika na koga se odnosila, a ne i na tužioca (čl. 84. i 85. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 120/89 od 13.12.1989. godine)

39.

Član 1093. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima**Član 28. i 33. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima**

Stranke mogu raskinuti poravnanje o prenosu prava vlasništva na određenu nekretninu prije uknjižbe toga prava u zemljišnu ili drugu javnu knjigu, odnosno prije sticanja po osnovu dospelosti.

Iz obrazloženja:

Nije sporno da je zaključeno poravnanje o ustupanju nekretnina između oca parničnih stranaka i tuženog ali na osnovu tog poravnanja nije uknjiženo pravo vlasništva tuženog, niti je tuženi protekom vremena stekao pravo vlasništva dospjelošću, pa nije bilo prepreke da se

poravnanje raskine (čl. 293. st. 1.) na način što je otac stranaka iste nekretnine poklonio strankama, izvršavajući istovremeno i diobu, a stim se saglasio i tuženi.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 716/89 od 25.1.1990. godine)

40.

Članovi 124.i 126. Zakona o obligacionim odnosima

Prodavac ne može zahtijevati raskid ugovora zbog neispunjenja ako kupac nije platio u ostavljenom roku zahtijevanu razliku u cijeni nastalu zbog promijenjenih okolnosti, sve dok visina te obaveze ne bude između ugovornih stranaka sporazumno utvrđena.

Iz obrazloženja:

Tuženi – prodavac je tužiocu ostavio naknadni rok od tri dana za ispunjenje obaveze, teleksom od 21.4.1988. godine, zahtijevajući isplatu razlike u cijeni o kojoj u tom času nije bio postignut dogovor parničnih stranaka, pa po ugovoru i nije postojala obaveza plaćanja. Osnovan je stoga zaključak prvostepenog suda da se tuženi ne može pozivati na raskid ugovora u smislu člana 126. stav 2. i 3. Zakona o obligacionim odnosima, zbog neplaćanja razlike cijene u ostavljenom roku.

Dopisom tužioca – kupca od 18.5.1988. godine, po prvi put je prihvaćena konačna cijena koju je zahtijevao tuženi, pa je tek primjenom ovog dopisa od strane tuženog, došlo do zaključenja aneksa ugovora (član 31. stav 1. ZOO), sa novim rokom plaćanja utvrđenim na 20. juni 1988. godine. Tužilac nije platio ostatak cijene u tom roku, ali tuženi nije koristio ovlaštenje iz člana 126. Zakona o obligacionim odnosima, da tužiocu ostavi naknadan primjeren rok za ispunjenje ove obaveze i da tek po proteku toga roka jednostrano raskine ugovor, već je teleksom od 22.6.1988. godine, bez ovlaštenja u ugovoru ili zakonu, izjavio da ugovor smatra raskinutim. Na takav način nije moglo doći do jednostranog raskida ugovora zbog neispunjenja obaveze tužioca, pa je tužilac, koji je u međuvremenu, (sa zakašnjenjem od samo dva mjeseca), platio razliku u cijeni, ovlašten da zahtijeva ispunjenje ugovora predajom prodatog stana.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 499/89 od 27.11.1989. godine)

41.

Članovi 124., 262. stav 1., 325. i 327. Zakona o obligacionim odnosima

Time što je prodavac samoinicijativno vratio kupcu primljeni iznos kupovne cijene, nije sporazumno raskinut ugovor o prodaji, pa i kada kupac nie položio iznos cijene u sudski depozit, ako iz kupčevog ponašanja proizilazi da ostaje pri ugovoru.

Iz obrazloženja:

U konkretnoj pravnoj situaciji ne može se raditi o samoupravnom raskidu ugovora. Iz iskaza saslušanih svjedoka proizilazi da je tužilac u vriše navrata zahtijevao isporuku video kamere, što je tuženi i obećavao, a svjedok se decidno izjasnio da je tuženi samovoljno vratio novčana sredstva, koja je tužilac uplatio na ime cijene video – kamere. Okolnost što je u relativno kratkom roku, nakon vraćanja novca tužiocu, podnesena tužba az aispunjenje ugovora (novac je vraćen u decembru 1987. godine, a tužba je podnesena u februaru 1988. godine). nikako ne može ukazivati da je tužilac pristao na sporazumni raskid ugovor,a već upućuje na suprotan zaključak da je tužilac upravo insistirao na ispunjenju ugovornih obaveza. Tužilac je trebao deponovati vraćena sredstva kod suda, ali pored svih navedenih činjenica, ovakav propust ne može biti potvrda žalbenih navoda da je došlo do raskida (jednostranog ili sporazumnog) ugovora.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 418/89 od 13.12.1989. godine)

42.

Članovi 312. i 313. Zakona o obligacionim odnosima

Član 5. Zakona o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava

Odredbe Zakona o obligacionim odnosima o uračunavanju ispunjenja ne primjenjuju se kod nedovoljnog plaćanja glavnog i sporednog potraživanja u slučaju naplate mjenice date kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja između korisnika društvenih sredstava.

IZ obrazloženja:

Odredbe člana 5. stav 1. i 2. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava ("Službeni list SFRJ", broj 60/75 – 24/86) su kogentne prirode i mjenica izdata kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja može se izdati samo za plaćanje duga iz određenog dužničko – povjerilačkog odnosa. Prema stavu 3. ovog člana mjenicom se može obezbijediti i plaćanje kamata iz istog dužničko – povjerilačkog odnosa, ali to znači da se u tom slučaju mora obezbijediti i glavni dug. Kamate se ne mogu namirivati iz mjenične sume ako nije namiren glavni dug z akoji je data mjenica kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja. Zakon o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava je *lex specialis* u odnosu na Zakona o obligacionim odnosima, pa se ne može vršiti uračunavanje u smislu čl. 312. i 313. Zakona o obligacionim odnosima. Zbog toga je isplatom mjenice, kojom nije istovremeno obezbijeđeno plaćanje kamata, namiren glavni dug, pa tuženi ne duguje dio glavnog duga nego kamate.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 33/89 od 13.12.1989. godine)

43.

Član 313. Zakona o obligacionim odnosima

Ako se povjerilac i dužnik drugačije ne sporazumiju, uračunavanje nedovoljno plaćenog iznosa duga se vrši na način određen članom 313. Zakona o obligacionim odnosima, a dužnik nije ovlašten da jednostrano odredi rok uračunavanja.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi člana 313. Zakona o obligacionim odnosima, ako dužnik pored glavnice duguje i kamate i troškove, uračunavanje se vrši tako što se prvo otplaćuju troškovi zatim kamate i najzad glavnica. Strane ugovornice mogu ugovoriti i drugačiji red uračunavanja, ali ga ne može jednostrano odrediti dužnik dispozicijom i virmanskim nalogom.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 146/89 od 27.11.1989. godine)

44.

Član 376. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Subjektivni rok zastare potraživanja naknade štete ne može početi teći prije nastanka štete.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi stava 1. člana 376. Zakona o obligacionim odnosima, potraživanje naknade prouzrokovane štete zastarijeva za tri godine od kada je oštećenik doznao za štetu i lice koje je štetu učinilo. Tužilac je dana 6.3.1986. godine donio rješenje kojim svom osiguraniku

priznaje pravo na invalidsku penziju, a nakon donošenja toga rješenja po prvi put je isplaćena penzija, pa tužilac nije pretrpio štetu prije donošenja navedenog rješenja. Rok zastarjelosti nije ni mogao prije početi teći (za štetu se ne može saznati prije nego što je ona nastala) i nije istekao prije podnošenja tužbe 9.7.1987. godine, pa nije od značaja što je osiguranik tužioca povrijeđen u saobraćajnom udesu 25.5.1978. godine)

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 838/88 od 27.11.1989. godine)

45.

Član 380. stav 6. Zakona o obligacionim odnosima

Zastara potraživanja naknade štete koje je po zakonskog subrogaciji prešlo na osiguravača, počinje teći kad i zastara potraživanja osiguranika prema štetniku završava u istom roku.

IZ obrazloženja:

Rok zastare ne počinje teći od dana isplate naknade oštećenom osiguraniku, nego od dana kada je oštećeni osiguranik doznao za štetu i lice koje je štetu učinilo. Samo kada se radi o potraživanju tužioca kao osiguravača prema vlastitom osiguraniku po osnovu regresa, za iznos iplaćen oštećeniku po osnovu obaveznog osiguranja u saobraćaju, zastarni rok počinje da teče od dana isplate naknade štete oštećeniku. U ovom slučaju, tužilac je svom oštećenom osiguraniku isplatio naknadu na osnovu ugovora o kasko osiguranju, pa u smislu člana 380. stav 6. u vezi sa članom 376. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, regresno potraživanje naknade prouzrokovane štete zastarijeva za tri godine od dana kada je oštećeni osiguranik doznao za štetu i učinioca, odnosno počinje teći kad i zastarijevanje potraživanja osiguranika prema tuženom, kao odgovornom licu za nastupanje osiguranog slučaja i završava se u istom roku.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 216/89 od 18.1.1990. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – OBAVEZE IZ UGOVORA

46.

Član 436. i 460. Zakona o obligacionim odnosima

Član 33. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Iako se ugovorom o diobi nekretnina ne stiče pravo vlasništva bez upisa u zemljišnu ili drugu javnu knjigu, suvlasnik koji je prije ili poslije diobe prodavao nekretnine koje je stekao ugovorom o diobi, obavezao se da nakon sticanja prava svojine prenese to pravo na kupca uknjižbom u zemljišnu ili drugu javnu knjigu, ili da mu prije toga ustupi svoje pravo iz ugovora o diobi.

IZ obrazloženja:

S obzirom da je zaključeno sudsko poravnanje o diobi nekretnina, na temelju kojeg nie izvršena uknjižba prava vlasništva, postoji još uvijek samo tražbeno pravo, a ne pravo vlasništva na dijelu nekretnine koji prema ugovoru pripada bivšem suvlasniku. Tužena će u ovom slučaju steći pravo vlasništva na one nekretnine koje je stekla po osnovu ugovora o diobi kada se bude uknjižila kao njena vlasnica (član 33. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima). Međutim, ugovor o prodaji nekretnine koju je ona dobila po osnovu ugovora o diobi obavezuje je da pravo svojine pošto ga sama stekne prenese na kupca. Ovo zbog toga što prodavca obavezuje i ugovor o prodaji tuđe stvari (član 460. Zakona o

obligacionim odnosima) da pošto stekne pravo svojine na prodatoj stvari to pravo prenese na kupca. Tužena je mogla i prije toga prenijeti svoje pravo iz ugovora o diobi na kupca (član 436. stav 1. ZOO) – prenos potraživanja na trećeg.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 314/89 od 25. januara 1990. godine)

47.

Članovi 262., 295., 454. i 462. Zakona o obligacionim odnosima

Prodavac ne može od kupca naknadno tražiti regres plaćenog poreza na promet, koji nije uračunat u cijenu. Ovo pogotovu ako je zbog svojstva kupca, poreska obaveza trebala izostati kda je kupac podnio urednu izjavu koja je trebala biti podloga za oslobađanje prodavca od poreske obaveze.

IZ obrazloženja:

Tužilac je izvršio isporuku robe, a tuženi plaćanje cijene, pa je u smislu člana 295. Zakona o obligacionim odnosima, obaveza prestala ispunjenjem. Kada je između stranaka na osnovu narudžbenice tuženog – kupca sa izjavom koja nije ispunjavala uslove propisane članom 6. stav 5. Zakona o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu (“Službeni list SFRJ”, broj 43/85) zaključen ugovor o prodaji, tužilac je postao poreski obveznik u smislu člana 13. stav 1. istog zakona. Kako je propustio da u smislu člana 13. stav 3. istog zakona u cijenu uračuna porez na promet, nema zakonskog osnova da to učini naknadno. Tuženi je, plaćanjem cijene, u smislu člana 262. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, ispunio obavezu onako kako je ona glasila.

Pogrešan je zaključak prvostepenog suda da je tuženi stekao korist kad nije platio porez na promet. Prema utvrđenju prvostepenog suda tuženi je proizvođačka organizacija udruženog rada, koja je za potrebe stavljanja u promet proizvoda naručila natron vreće i do naplate poreza na promet od tužioca je došlo zbog toga što nije bilo valjano popunjena isprava koju je tuženi predao tužiocu u cilju korištenja prava na oslobađanje od plaćanja poreza na promet. Tužilac traži naknadu iznosa koji je, zbog nevaljanosti izjave, platio na ime poreza na promet, sa kaznenim kamatama, što je mogao izbjeći da je prije zaključenja i ispunjenja ugovora, zahtijevao od tuženog urednu izjavu. Pošto je obaveza iz ugovora o prodaji prestala ispunjenjem tužilac ne može naknadno tražiti plaćanje dijela cijene, koja nije predviđena ugovorom.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 52/89 od 13.12.1989. godine)

48.

Članovi 18., 19., 23. i 35. Zakona o sistemu društvene kontrole cijena, raniji

Mjera neposredne kontrole vraćanjem cijena na određeni nivo ne primjenjuje se na cijene uvezenih proizvoda.

Iz obrazloženja:

Zakonom o društvenoj kontroli cijena (“Službeni list SFRJ”, broj 64/84), propisano je da nadležni organi u društveno – političkim zajednicama obavljaju društvenu kontrolu cijena preduzimanjem mjera ekonomske politike, a izuzetno preduzimanjem i mjera neposredne kontrole cijena. Kao mjera neposredne kontrole cijena u smislu člana 19. tog zakona utvrđena je i “Vraćanje cijena na određeni nivo”, a članom 23. istog zakona, da tu mjeru donosi SIV. Dana 15. maja 1985. godine stupila je na snagu Odluka o vraćanju cijena određenih proizvoda na određeni nivo, kojom se nalazi organizacijama udruženog rada koje su cijene svojih proizvoda povećale od 1. marta 1985. godine. Tom odlukom su taksativno navedeni proizvodi

na koje se ta obaveza odnosi i kako organizacije udruženog rada koje se bave prometom tih proizvoda, formiraju ostvarenu cijenu prema odluci. U smislu člana 18. Zakona o sistemu društvene kontrole cijena, a koristeći se ovlaštenjem iz člana 35. istog zakona, SIV je donio i Odluku o načinu obrazovanja cijena iz uvoza u 1985. godini, kao mjeru neposredne kontrole cijena tih proizvoda, ali nije propisano i vraćanje cijena na određeni nivo.

Pravilan je pravni zaključak prvostepenog suda da se Odluka o vraćanju cijena određenih proizvoda na određeni nivo, kao mjera neposredne kontrole cijena, ne odnosi i na proizvode iz uvoza, odnosno u ovom slučaju i na hladnovaljani lim, uvezen iz Čehoslovačke. Odluka se odnosi samo na proizvode koji su proizvedeni na domaćem tržištu, a ne i na proizvode uvezene iz inostranstva (ovo je i logično, jer se takvom odlukom ne može uticati na formiranje cijena stranog proizvođača).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 345/88 od 28.12.1989. godine)

49.

Članovi 481. i 488. Zakona o obligacionim odnosima

Obavještenje prodavca o nedostacima stvari i o stavljanju robe na raspolaganje ne može zamijeniti obavijest istovarne željezničke stanice upućena utovarnoj stanici da je kupac – primalac odbio prijem robe zbog nedostataka.

IZ obrazloženja:

Tuženi je naveo da je tužilac isporučio robu koja nije predmet ugovora, pa zbog toga nije izvršio prijem robe. Ovo je upisano u tovarnom listu i roba je na taj način stavljena tužiocu na raspolaganje. Željeznička stanica Z. je dana 14.10.1985. godine uputila teleks željezničkoj stanici P. koja je obavijestila tužioca.

Pri odlučivanju o ovom tužbenom zahtjevu prvostepeni sud je bio dužan raspraviti obligacionopravne odnose iz ugovora o prodaji zaključenog među parničnim strankama odvojeno od obligaciono – pravnih odnosa iz ugovora o prevozu u željezničkom saobraćaju zaključenog između tužioca i željezničke transportne organizacije u smislu odredbi Zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju ("Službeni list SFRJ", broj 2/74). Prvostepeni sud nije postupio na takav način, pa je preuranjen zaključak prvostepenog suda da je roba stavljena tužiocu na raspolaganje 14.10.1985. godine, da je istog dana o tome obaviješten tužilac, da je šteta nastala propustima radnika tužioca i da na strani tuženog nema krivice za nastanak štete. Tužilac zahtijeva naknadu štete zbog neispunjenja obaveze tuženog iz ugovora o prodaji, pa je prvostepeni sud bio dužan utvrditi koje su obaveze tuženog bile u konkretnoj situaciji iz tog ugovora, koje je radnje preduzeo neposredno, da li je radnje koje je bio dužan preduzeti preduzeo blagovremeno i da li je neispunjenjem obaveze uzrokovao štetu tužiocu. Pri tome treba imati u vidu da željezničke transportna organizacija nije ovlaštena da preduzima radnje u ime tuženog i da su njene radnje preduzete u svoje ime i u okviru obaveza iz ugovora o prevozu (čl. 59. st. 2. Zakona o ugovorima i prevozu u željezničkom saobraćaju).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 475/88 od 31.8.1989. godine)

50.

Članovi 501. i 506. Zakona o obligacionim odnosima

Proizvođač automobilskog motora ne odgovara kupcu automobila po osnovu garancije za ispravno funkcionisanje automobila. Kupcu automobila po ovom osnovu, odgovaraju samo prodavac i proizvođač automobila kao finalnog proizvoda.

IZ obrazloženja:

U smislu člana 506. Zakona o obligacionim odnosima, kad je u izradi više pojedinih dijelova stvari ili u izvršenju pojedinih radnji učestvovalo više samostalnih proizvođača, njihova odgovornost prema finalnom proizvođaču za neispravno funkcionisanje stvari koje potiču od tih dijelova ili od tih radnji prestaje kad prestane odgovornost finalnog proizvođača prema kupcu stvari. Prema tome, proizvođač motora ugrađenog u vozilo finalnog proizvođača ("FAP" je u smislu odredbi citiranog člana odgovoran samo prema finalnom proizvođaču za neispravno funkcionisanje stvari – vozila koje potiče od motora kao dijela stvari a ne i prema kupcu finalnog proizvoda – teretnog automobila.

Prema Naredbi o određivanju proizvoda koji se mogu stavljati u promet samo ako su obezbijeđeni garantnim listom, tehničkim uputstvom i popisom ovlaštenih servisa, te o najmanjem trajanju garantnog roka za te proizvode ("Službeni list SFRJ", broj 5/78), teretni automobili se mogu stavljati u promet samo ako su obezbijeđeni garantnim listom, tehničkim uputstvom i potpisom ovlaštenih servisa. Kako kupac vodi "reklamacioni" postupak po osnovu garancije, svoja prava, po tom osnovu, on može ostvarivati samo prema proizvođaču teretnog automobila i prodavcu, u smislu čl. 501. Zakona o obligacionim odnosima, a ne i prema tuženom.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 723/88 od 16.11.1989. godine)

51.

Član 20. stav 1. tač. 8. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima

Ako stranke nisu izbarale domaće mjerodavno pravo, ili ako na to ne upućuje druge okolnosti, o zahtjevu zajmodavca (banke) da mu dužnik isplati dug sudi se prema pravu koje važi u sjedištu zajmodavca.

Iz obrazloženja:

Prema članu 20. stav 1. tačka 8. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 43/82) ako nije izabrano mjerodavno pravo ili ako posebne okolnosti slučaja upućuju na drugo pravo kao mjerodavno pravo primjenjuje se na ugovor o zajmu pravo mjesta gdje se u vrijeme ponude nalazilo prebivalište, odnosno sjedište zajmodavca. Tužilac se u više navrata poziva na njemačko pravo (njegovo sjedište je u SRNJ). No, i pod pretpostavkom da stranke nisu izbrale njemačko pravo, kao mjerodavno, ono bi se primjenjivalo s obzirom na sjedište zajmodavca. Pravo SR Njemačke bi se primijenilo pod uslovima iz člana 4., 5. i 6. navedenog zakona i pri odlučivanju o obavezi tuženog za vraćanje duga koji je nastao na zajedničkom tekućem računu jer na to upućuju okolnosti slučaja. ovo zbog toga što su prava i obaveze stranaka koje proizilaze iz navedenog tekućeg računa regulisane propisima koji važe u sjedištu tužioca, a depoziti na zajedničkom tekućem računu slučio je i za otplatu zajma.

(vrhovni sud BiH, broj Rev. 672/88 od 28. novembra 1989. godine)

52.

Član 399. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 107. i 129. Zakona o ukupnom prihodu i dohotku

Banke ne mogu jednostrano mijenjati odredbe ugovora o kreditu o visini ugovorne kamate, pozivom na odredbe zakona o ukupnom prihodu i dohotku, uključivo sa izmjenama i dopunama do kraja 1987. godine, o revalorizaciji potraživanja.

IZ obrazloženja:

Prvostepeni sud nalazi da je odluka tužene o primjeni promjenjivih kamatnih stopa zakonita i da proizilazi iz odredaba čl. 107. st. 4. i čl. 129. st. 2. zakona o ukupnom prihodu i dohotku ("SL. list SFRJ", broj 72/86 i dopune broj 42/87).

Iz navedenih odredaba Zakona o ukupnom prihodu i dohotku ne proizilazi da tužena može jednostrano vršeci revalorizaciju vrijednosti društvenih sredstava, izmijeniti odredbe zaključenog ugovora o fiksnoj kamatnoj stopi. Tim Zakonom, a i njegovim kasnijim izmjenama i dopunama ("Službeni list SFRJ", broj 65/87 i 87/87) uređuje se utvrđivanje i raspoređivanja ukupnog prihoda, dohotka i čistog dohotka i utvrđivanja i raspoređivanja prihoda korisnika društvenih sredstava, kao i revalorizacija vrijednosti društvenih sredstava radi usklađivanja sa tržišnim cijenama i očuvanja realne vrijednosti tih sredstava. Iz odredaba Zakona ne proizilazi obaveza i mogućnost izmjene obligacionih odnosa (ugovora) voljom samo jedne ugovorne strane. Kada bi se mogle neposredno primijeniti odredbe o revalorizaciji potraživanja iz Zakona o ukupnom prihodu i dohotku na ugovorne odnose stranaka iz ugovora zaključenih prije njegovog stupanja na snagu, bila bi nepotrebna odredba člana 129. stav 2. pomenutog zakona. Iz pravilno shvaćene ove odredbe proizilazi da će banke, ukoliko ne uspiju da saglasno sa ugovornim partnerima izmijene uslove ugovora, razliku između ugovorne kamate i obračunate revalorizovane vrijednosti potraživanja, knjižiti kao poslovni gubitak. Do gubitka ne bi moglo doći, pa bi i odredba bila nepotrebna, kada bi banka mogla jednostrano promijeniti ugovorne odredbe o kamati i ovu obračunavati po drugačijoj kamatnoj stopi od ugovorene.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 524/88 od 13.12.1989. godine)

53.

Član 596. Zakona o obligacionim odnosima

Po pravilima imovinskog prava, kao i po Zakonu o obligacionim odnosima, ugovor o zakupu se prećutno produžavao na neodređeno vrijeme kad zakupoprimac po isteku roka nastavi da upotrebljava zakupljenu stvar, a zakupodavac se tome ne protivi, pa je zakupodavac ovlašten da od zakupoprimca traži zakupninu u ranije ugovorenom iznosu.

IZ obrazloženja:

Prema pravnom pravilu iz paragrafa 1146. austrijskog Opšteg građanskog zakonika (sada član 596. Zakona o obligacionim odnosima) u slučaju kada po proteku vremena za koje je ugovor o zakupu bio zaključen, zakupoprimac nastavi da upotrebljava stvar, a zakupodavac se tome ne protivi, smatra se da je zaključen nov ugovor o zakupu u neodređenom trajanju, pod istim uslovima kao i prethodni.

Kako je u konkretnom slučaju prednik tuženoga nastavio da upotrebljava predmet zakupa – zemljište poslije isteka ugovorenog roka, a tužiocu se nisu tome protivili, oni imaju pravo da traže zakupninu u visini koja je ugovorena ranijim ugovorom.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 191/89 od 19. januara 1990. godine)

54.

Član 133. Zakona o obligacionim odnosima**Članovi 5., 10., 11. i 33. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija**

Ako je ugovor o zakupu poslovne prostoije prećutno produžen na neodređeno vrijeme, sud nije ovlašten da, pozivom na promijenjene okolnosti, obveže kupca na plaćanje zakupnine veće od ugovorene.

IZ obrazloženja:

U toku prvostepenog postupka utvrđeno je da su parnične stranke dana 1.1.1986. godine zaključile ugovor o zakupu poslovnih prostorija. Ugovor je zaključen na određeno vrijeme do 31.12.1986. godine. Tim ugovorom visina zakupnine je određena u iznosu od 100.000 dinara mjesečno.

Prvostepeni sud je utvrdio da je u 1987. godini ugovor o zakupu prećutno obnovljen na neodređeno vrijeme, jer je tuženi nastavio da koristi poslovne prostorije, a tužilac se tome nije protivio (nije preko suda zahtijevao da mu zakupac prda prostorije), ali je obavezao tuženog, u smislu člana 133. Zakona o obligacionim odnosima, da plati povećanu zakupninu, prema rastu visine zakupnine na teritoriji opštine u 1987. godini.

Prema odredbi stava 2. člana 5. zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija, visinu zakupnine za poslovne prostorije određuju sporazumno zakupodavac i zakupac, ako posebni propisom nije drugačije određeno. U smislu odredbe stava 1. tačke 6. člana 10. istog zakona ugovor o zakupu poslovnih prostorija sadrži i iznose zakupnine. Članom 11. stav 1. navedenog zakona predviđeno je da se ugovor o zakupu poslovnih prostorija zaključuje pismeno. Isti član sadrži i odredbe (stav 2. i 3.) da ugovor koji nije zaključen u pismenom obliku ne proizvodi pravno djejtvo, te da odredbe stava 1. i 2. istog zakona važe i za izmjene u ugovoru o zakupu poslovnih prostorija.

Iz navedenih odredaba proizlazi da se ugovor o zakupu poslovnih prostorija, zaključen na određeno vrijeme, prećutno obnavlja na neodređeno vrijeme pod istim uslovima. Ovo posebno zbog toga što zakon izričito propisuje da se ugovor o zakupu, odnosno njegove odredbe, mogu izmijeniti samo novim ugovorom koji je zaključen u pismenom obliku, a ne predviđa nikakve izuzetke u slučaju iz člana 33. u kojima bi se zakupnina mogla određivati neovisno od ugovora, prema porastu visine zakupine na teritoriji opštine. Na ovakav pravni stav upućuje i odredba člana 40. istog zakona prema kojoj se ugovor o zakupu poslovnih prostorija smatra prećutno obnovljenim na neodređeno vrijeme, pod istim uslovima, pod kojim je zaključen, ako zakupodavac ne zahtijeva prinudno izvršenje naloga ili presude u roku od 60 dana kada je na to stekao pravo.

Odredbom člana 133. Zakona o obligacionim odnosima propisani su uslovi pod kojima se može raskinuti ugovor zbog primijenjenih okolnosti. Odredbom stava 4. istog zakonskog propisa regulisana je i mogućnost izmjene odgovarajućih uslova ugovora, zbog promijenjenih okolnosti, u kom slučaju se ugovor ne raskida. Primjenjujući navedeni zakonski propis sud ne bi mogao obavezati zakupca – tuženog da zakupodavcu – tužiocu isplati veći iznos zakupnine, usvajajući tužbeni zahtjev kojim se samo zahtijeva veći iznos zakupnine, neovisno od pristanka tuženog da se izmijene odgovarajući uslovi ugovora.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 649/88 od 26.10.1989. godine)

55.

Članovi 606. stav 3. i 607. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Poslenik (izvođač) odgovara za nedostatke, iako je rad izveo po nalogu naručioca i po tehničkoj dokumentaciji koju je ovaj pribavio, ako je kao specijalizovana organizacija mogao uočiti nedostatke u nalogu.

Iz obrazloženja:

U skladu sa odredbama člana 606. stav 3. ZOO, tuženi je kao izvođač i organizacija specijalizovana za izvođenje vodoinstalaterskih radova, bio dužan upozoriti naručioca (tužioca) na nedostatke u njegovom nalogu. I pored toga što je tužilac bio dužan obezbijediti i predati izvođaču tehničku dokumentaciju i odobrenje za građenje (stav 1. člana 5. ugovora), tuženi je kao izvođač bio dužan da tužioca upozori na nedostatke u tehničkoj dokumentaciji (da je ona u suprotnosti sa propisima koji regulišu protivpožarnu zaštitu) kao i na druge okolnosti za koje je znao ili morao znati, a koji mogu biti od značaja za naručeno djelo, inače će odgovarati za štetu.

Tuženi je radove, suprotno odredbama člana 607. stav 1. ZOO, izveo protivno pravilima posla, te su se stekle pretpostavke da se tuženom naloži otklanjanje nedostataka.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 133/89 od 27.11.1989. godine)

56.

Član 623. Zakona o obligacionim odnosima

Smatra se da su stranke ugovorile naknadu za izvršeni rad po ugovoru o djelu u visini navedenoj u računu izvođača (poslenika), ako u narudžbi nije bila navedena visina naknade, a naručilac je primio izvršeni rad bez primjedbi i nije prigovorio u razumnom roku visini naknade određenoj u računu koji mu je isporavio poslenik.

Iz obrazloženja:

Tuženi u narudžbi, koju je dostavio tužiocu, nije odredbio naknadu koju će isplatiti tužiocu za izvršeni posao, a ne postoji izričiti sporazum u pogledu visine naknade, koja se na osnovu člana 623. stav 1. ZOO određuje ugovorom ako nije određena obaveznom tarifom ili kojim drugim obaveznim aktom. Dostavljajući račun tuženom tužilac je naveo iznos naknade i na taj način je odredio. Na visinu iznosa naknade tuženi nije prigovarao u roku određenom za njenu isplatu, nego tek nakon proteka više od dvije godine od dostavljanja računa, u postupku pred prvostepenim sudom, pa se smatra da je tuženi pristao na visinu iznosa naknade određenom u računu od strane tužioca.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 265/89 od 18.1.1990. godine)

57.

Član 8. Zakona o komunalnim djelatnostima

Komunalna radna organizacija ima pravo na naknadu za odvoz smeža i kada nije izvršila uslugu zbog propusta korisnika usluga.

Iz obrazloženja:

Tužilac zahtijeva plaćanje naknade za odvoz smeća u periodu od maja do decembra 1987. godine.

Blagovremeno podnesenim prigovorom tuženi je naveo da je u okviru Radne zajednice Samozaštita organizovan odvoz industrijskih i drugih otpadaka.

Prvostepeni sud je utvrdio da je površina poslovnog prostora tuženog 9380 m² prema kojoj je, za period od maja do decembra 1987. godine, tuženi u obavezi da plati tužiocu naknadu za odvoz kućnog smeća. Na osnovu ovako utvrđenog činjeničnog stanja, prvostepeni sud je, primjenom člana 3. stav 1. tačka 21., člana 14. i člana 62. Odluke o državanju čistoće u uklanjanja snijega ("Službene novine grada Sarajeva", broj 26/87) usvojio tužbeni zahtjev.

U smislu člana 8. stav 1. Zakona o komunalnim djelatnostima ("Službeni list SRBiH", broj 40/75, 16/82 i 29/86), kao djelatnostima od posebnog društvenog interesa u djelokrugu komunalnih organizacija, smatra se, pored ostalih, odvoženje i deponovanje smeća i otpadaka iz grada i čišćenje javnih površina u naselju. Prema članu 3. tačka 2. citirane odluke, smećem se smatra kućno smeće, koje nastaje u poslovnim zgradama i prostoijama, a nije rezultat redovne djelatnosti koja se obavlja u tim zgradama i prostorijama. Tužilac kao komunalna organizacija ima pravo na naknadu za odvoz smeća utvrđenu cjenovnikom koju ovjerava nadležna zajednica za cijene, iako nije izvršio uslugu zbog propusta korisnika poslovnog prostora.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 59/89 od 13.12.1989., godine)

58.

Član 217. Zakona o vodama

Naknada za odvođenje otpadnih voda plaća se prema zapremini ispuštene zagađene otpadne vode, a ne upotrijebljene u proizvodnom procesu.

Iz obrazloženja:

Članom 217. stav 1. Zakona o vodama ("Službeni listi SRBiH" br. 36/75 i 41/75) propisano je da naknadu za odvođenje otpadnih voda plaćaju svi korisnici objekata za odvođenje njihovih otpadnih voda u prirodne vodotoke ili objekte za sakupanje vode. Odredbom stava 2. istog člana pomenutog zakona regulisano je da se naknada za odvođenje otpadnih voda obračunava i plaća po kubnom metru zagađene otpadne vode i stepenu zagađenosti, a prema odredbi člana 218. pomenutog zakona, visinu naknade za vodoprivredne usluge utvrđuju vodoprivredne organizacije.

Tuženi je isticao da ne može biti identična količina vode koja služi za proizvodnju tehnološke vode sa količinom zagađene vode koja se ispušta u kanalizaciju. Zbog toga je opravdano isticao da se naknada za odvođenje otpadnih voda ne može obračunati na osnovu količine upotrijebljene vode koja se mjeri instrumentom kojim se utvrđuje količina vode koja ulazi u objekat tuženog.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 658/89 i Pž. 668/89 od 16.11.1989. godine)

59.

Član 8. Zakona o sistemu društvene kontrole cijena

Članovi 133. i 134. Zakona o obligacionim odnosima

Izmijenjen je ugovor o građenju u pogledu visine cijene u prvobitno ugovorenom roku za ispunjenje ugovora, ako je prije isteka ovog roka izvođač dopisom zatražio povišenje cijene pozivajući se na promijenjene okolnosti, stavljajući do znanja da će u suprotnom raskinuti ugovor, a naručilac u odgovoru na dopis pristao da se razlika u cijeni odredi po kriterijima iz člana 637. Zakona o obligacionim odnosima.

Iz obrazloženja:

Tužilac povećani rast cijena nije mogao predvidjeti i izbjeći, pa mu je ispunjenje ugovora postalo otežano. To je i bio razlog da se podneskom od 29.12.1983. godine obrati tuženom i obavijesti ga da rast cijena ne može podnijeti, što se ima smatrati kao namjera tužioca da raskine ugovor – član 134. Zakona o obligacionim odnosima. Tuženi je podneskom od 19.1.1984. godine spriječio raskid pristankom na izmjenu cijene i predložio način na koji bi se

utvrdila razlika u cijeni – član 133. stav 4. istog zakona. Time su stranke izmijenile ranije zaključeni ugovor. Ova izmjena prvobitno zaključenog ugovora izvršena je u prvobitno ugovorenom roku, pa nije suprotna članu 8. Zakona o sistemu društvene kontrole cijena (“Službeni list SFRJ”, broj 64/84 i 28/87). Time što je obračun razlike u cijeni izvršen na način predviđen u članu 637. Zakona o obligacionim odnosima, nije primijenjen taj propis na konkretni ugovor, nego realizovan dogovor stranaka da se na takav način utvrdi razlika u cijeni.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 555/88 od 16.11.1989. godine)

60.

Član 636. Zakona o obligacionim odnosima

Kada ugovorom o građenju nije određen rok za ispunjenje obaveze izvođača, sud će, radi pravilnog obračuna razlike u cijeni, prema okolnostima slučaja utvrditi primjeren rok i tako ocijeniti da li je izvođač bio u neopravdanom docnji ili nije.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 636. Zakona o obligacionim odnosima, ako ugovorom nije predviđeno što drugo, izvođaču pripada razlika u cijeni ako je do promjene u cijeni rada i materijala došlo u ugovorenom roku, a rok izvođenja radova se može produžiti za vrijeme za koje izvođač radova iz opravdanih razloga nije mogao izvesti radove u ugovorenom roku, odnosno potrebnom roku za izvođenje radova, ako rok nije ugovorom određen..

Vrijeme potrebno za izvođenje radova za koje rok nije određen ugovorom može se utvrditi vještačenjem s obzirom na vrstu i količinu radova i kapaciteta izvođača radova i druge okolnosti slučaja. Stoga je bilo potrebno izvesti dokaz salsušanjem svjedoka (potpisnika ugovora, nadzornog organa i dr.), uvidom u dokumentaciju o građenju, obračun o naplati potraživanja, a zatim dopunom vještačenja po vještaku građevinske struke.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 348/88 od 16.11.1989. godine)

61.

Članovi 606. stav 1. i 3. i 641. Zakona o obligacionim odnosima posebne uzanske o građenju broj 75. i 89.

Izvođač – specijalizovana organizacija, odgovara za nedostatke ispoljene u garantnom roku, ako su izazvani greškama u tehničkom rješenju na koje nije upozorio naručioca.

IZ obrazloženja:

Iz nalaza i mišljenja vještaka proizilazi da je projektovani nagib krova bio malen i da je tuženi kao izvođač radova to morao učiniti, te tužiocu na to skrenuti pažnju. Tuženi nije tako postupio, nego je, šta više, izvršio izmjenu pokrivača, predloživši tužiocu ali-lim sa manjom dubinom vala od projektovanog, što je po mišljenju vještaka pogoršalo situaciju, a tuženi je preuzeo kao stručno lice za ovu vrstu poslova sav rizik.

U smislu Posebne uzanse o građenju broj 75 (“Službeni list SFRJ”, broj 18/77), izvođač je dužan da, saglasno pravilima struke, ispita pravilnost tehničkih rješenja u tehničkoj dokumentaciji i da naručioca upozori na greške koje primijeti, a u smislu Posebne uzanse o građenju broj 89., izvođač je dužan da o svom trošku otkloni sve nedostatke koji se pokažu u toku garantnog roka, a koji su nastupili usljed toga što se izvođač nije držao svojih obaveza u pogledu kvaliteta i materijala.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 550/88 od 16.11.1989. godine)

62.

Članovi 641. i 644. Zakona o obligacionim odnosima

Nedostaci koji se sastoje od nekvalitetne podloge i ljepila, zbog kojih je došlo do podizanja poda u hali, nisu nedostaci u izradi građevine koji se tiču njene solidnosti.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud smatra utvrđenim da je tuženi kao izvođač radova ugradio nekvalitetnu podlogu i lijepio je ljepilom koje nije imalo odgovarajući kvalitet, iako je bio dužan upozoriti projektanta, tužioca (naručioca) ili investitora da kvalitet pločica i ljepila neodgovara i znati kolika će se temperatura razvijati i shodno tome odabrati odgovarajući materijal. Zaključuje da tuženi odgovara za nedostatke u izradi građevine koje se tiču njene solidnosti (član 644. Zakona o obligacionim odnosima), te ga obavezuje da tužiocu isplati iznos koga je on platio drugom izvođaču radi otklanjanja nedostataka.

Pogrešno se prvostepeni sud poziva na odredbe člana 644. Zakona o obligacionim odnosima, jer nedostaci koji se stavljaju na teret tuženom, ne tiču se konstruktivnih dijelova građevine, pa se o odgovornosti tuženog za nedostatke mora raspraviti primjenom odgovarajućih propisa Zakona o obligacionim odnosima, koji se odnose na ugovor o djelu, kako je to propisano članom 641. ZOO.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 735/88 od 16.11.1989. godine)

63.

Član 644. i 645. Zakona o obligacionim odnosima

Ne primjenjuju se propisi o odgovornosti izvođača za solidnost građevine, pa ni odredbe o prekluzivnom roku za obavještenje o nedostacima, ako je do štete došlo tokom gradnje.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je pravilno zaključio da nema uslova za primjenu čl. 645. ZOO, jer do štetnih posljedica nije došlo nakon što je objekat izgrađen i izvršen tehnički prijem, te izdata upotrebna dozvola od nadležnog organa. U konkretnom slučaju, šteta je nastala u toku gradnje, pa bi mogao doći u obzir samo prigovor zastare.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 541/88 od 16.11.1989. godine)

64.

Članovi 659. i 670. Zakona o obligacionim odnosima

Lice koje je naznačeno u tovarnom listu kao platilac naknade z aprevoz, ako nije primalac robe, ne može bez svog pristanka biti obavezno na plaćanje, ali u takvom slučaju ne može se smatrati ni da je naručilac prevoza uputio prevoznika da naplati prevozninu od primaoca.

Iz obrazloženja:

Drugotuženi koji je u tovarnim listovima naznačen kao platilac naknade za prevoz, nije dužan da tužiocu isplati naknadu za prevoz, jer se sa tužiocem ne nalazi u obligacionim odnosima, a isplata naknade z aprevoz je njegovo dispoziciono pravo. Činjenica da je u tovarnim listovima kao platilac naknade z aprevoz naznačen, ne znači da je za njega nastala obaveza isplate naknade za prevoz, jer je on ne prihvata, a prevoznik i naručilac prevoza, naznakom u

tovarnim listovima platioca naknade za prevoz, nisu mogli od ovog tuženog zasnovati obavezu.

U smislu člana 659. Zakona o obligacionim odnosima, pošiljalac je dužan prevoziocu platiti naknadu za prevoz, a ako u tovarnom listu nije navedeno da pošiljalac plaća naknadu za prevoz, onda se pretpostavlja da je pošiljalac uputio prevoziocu da je naplati od primaoca robe. Međutim, ni trećetuženi kao primalac, nije u obavezi tužiocu isplatiti naknadu za prevoz, jer je u tovarnim listovima kao platilac naznačen drugotuženi, pa se ne može pretpostaviti da je pošiljalac uputio prevoziocu da naknadu za prevoz naplati od primaoca robe. Samo u slučaju da u ugovoru o prevozu ili tovarnom listu nije što drugo određeno (naznačeno treće lice ili pošiljalac kao platilac naknade za prevoz), u smislu člana 670. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, trećetuženi kao primalac, preuzimanjem robe i tovarnih listova, bio bi obavezan tužiocu isplatiti naknadu za prevoz.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 839/88 od 16.11.1989. godine)

65.

Član 148. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 439., 501., 593. i 95. Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi

Brodar ne može zahtijevati plaćanje prekostojnica od lica za čiji je račun prevožena roba, ako to lice nije ugovorna stranka, a u ugovoru o pomorskom prevozu i u prevoznim ispravama nije označeno kao primalac robe.

IZ obrazloženja:

Prvotuženi u ugovoru o pomorskom prevozu nije ugovorna stranka niti označen kao primalac stvari.

Primalac u pomorskom prevozu je lice ovlašteno da primi stvari od broдача (član 439. tač. 3 Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi), a prvotuženi nije kao takav označen u ugovoru o prevozu. U nedostatku naznake o primaocu u teretnici, teret se, u smislu člana 501. stav 2. navedenog zakona, predaje po naredbikrcatelja, odnosno ovlaštenom imaocu teretnice (član 531). Pogrešno se prvostepeni sud poziva na odredbe člana 593. spomenutog zakona, jer je u konkretnom slučaju prevoz vršen na osnovu teretnica (prevoznih isprava), a ugovorom o prevozu nije posebno predviđeno da je prvotuženi primalac i da je dužan da plati vozarinu.

Ugovor stvara prava i obaveze za ugovorne strane i njihove univerzalne pravne sljednike (član 148. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Ugovorom se može samo ustanoviti pravo u korist trećeg lica (član 148. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima), ali ne i obaveza trećeg. Prema tome prvostepeni sud je pogrešno obavezao prvotuženog na isplatu prekostojnice tužioca na osnovu ugovora o prevozu stvari morem zaključenog između tužioca kao broдача i drugotuženog kao naručioca.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 5p7/88 od 16.10.1989. godine)

66.

Članovi 751, 752. i 772. Zakona o obligacionim odnosima

Uvoznik – specijalizovana organizacija, dužan je, radi zaštite interesa komintenta, preduzeti sve potrebne mjere radi utvrđenja zdravstvenog stanja uvezenih životinja i obezbjeđenja garancija inoprodavca za materijalne nedostatke i ne čekajući detaljna uputstva komintenta.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud nalazi da je tuženi dužan tužiocu naknaditi štetu zbog uništenog stada koza, uvezenih za račun tužioca.

Neosnovani su navodi žalbe tuženog (specijalizovane organizacije za spoljno trgovinski promet) da je kao komisionar u izvršavanju svojih obaveza postupao sa očekivanom pažnjom i savjesno, te da je preduzeo sve što je nužno da bi zaštitio interese tužioca kao komitenta. Tuženi je 20.12.1977. godine, putem teleksa obaviješten od prodavca – inostrane firme da jedna koza od izabranih neće biti otpremljena zbog bolesti, te da se briše sa liste preuzimanja. Tuženi, sem što je o ovom isti dan teleskom obavijestio tužioca, nije ništa drugo preduzeo, pa ni da se kod inoprodavca raspita i utvrdi o kakvoj se bolesti radi i po potrebi odgodi uvoz ili odustane od ugovora. Tuženi tom prilikom u izvršavanju svojih obaveza nije postupio sa očekivanom pažnjom i savjesno. Morao je preduzeti te radnje i shodno saznanju o razlozima zbog kojih je izabrana, a bolesna koza briše sa liste preuzimanja, blagovremeno ugovoriti garancije i reklamirati nedostatke kvaliteta i u tom pravcu preduzeti i druge odgovarajuće mjere zaštite prava tužioca. Kako tako nije postupio, odgovora je z aštetu nastalu tužiocu zbog propuštanja tih radnji. Ugovorom o kupoprodaji zaključenim između inostrane firme kao prodavca i tuženog kao kupca pod tačkom 6- Uslovi plaćanja, predviđeno je da se plaćanje izvrši prije isporuke akreditivom neopozivim i potvrđenim, a da sem navedene dokumentacije potrebne za otpremu, nije ugovoreno pribavljanje i zdravstvenih listova. Kada se uz sve to ima u vidu da tuženi nije ni pokrenuo arbitražni postupak, to dovoljno upućuje na zaključak da tuženi nije preduzeo potrebne mjere zaštite interesa tužioca koje je dužan preduzeti i koje su se od njega mogle i morale očekivati. Stoga nije pravilno shvatanje tuženog da je za preduzimanje mjera radi zaštite prava tužioca pa i pokretanje arbitražnog postupka, morao imati nalog tužioca.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 614/88 od 13.12.1989. godine)

67.

Član 143. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Član 5. Zakona o igrama na sreću i lutriji Bosne i Hercegovine

Nije ništava odredba iz pravila organizatora igara na sreću koja su sastavni dio ugovora o igri na sreću (tombola) prema kojima dobitnih putničkog automobila plaća porez na promet umjesto organizatora (kupca) jer takva odredba nije suprotna ni silju ugovora ni dobrim običajima.

Iz obrazloženja:

Tuženi je na osnovu čl. 5. Zakona o igrama na sreću i lutriji Bosne i Hercegovine ("SL. list SRBiH", broj 5/84) donio pravila igre na sreću (tombola). Kupovinom tiketa tombole tužilac je zaključio ugovor po pristupu sa tuženim, pa su pravila tuženog postala sastavni dio ugovora, a prema pravilima dobitnik automobila plaća porez na promet umjesto organizatora koji ga kupuje. ova pravila nisu u sukobu sa svrhom ugovora niti sa dobrim običajima (čl. 143. Zakona o obligacionim odnosima), pa su zbog toga i u tom dijelu sastavni dio punovažnog ugovora.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 217/89 od 17.novembra 1989. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – OBAVEZE IZ OSNOVA PROUZROKOVANJA ŠTETE

68.

Član 170. Zakona o obligacionim odnosima

Član 18. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava

Služba društvenog knjigovodstva odgovara za štetu ako su njeni radnici propustili da na vrijeme zatraže protest mjenice date kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja.

Iz obrazloženja:

Propuštanjem Službe društvenog knjigovodstva da u roku mjenicu podnese na protest, imalac mjenice je izgubio sva svoja regresna prava protiv indosanta, protitrasanta i protiv ostalih obveznika izuzev akceptanta (st. 1. čl. 52. Zakona o mjenici), pošto samo blagovremeni protest zadržava regresna prava. Ako su u ovom slučaju ispunjene sve pretpostavke za naknadu štete imalac mjenice ima pravo na naknadu štete zbog nezakonitog rada radnika SDK.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 740/88 od 16.11.1989. godine)

69.

Član 177. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Nije u cijelosti isključena odgovornost vlasnika vozila koji je zgrazio oca tužilaca na parkiralištu gdje je ovaj spavao u pijanom stanju.

IZ obrazloženja:

Utvrđeno je da je otac tužilaca pregažen zadnjim vanjskim lijevim točkom motornog vozila kojim je upravljao drugotuženi, dok je pijanom stanju spavao pored parkiranog motornog vozila (dogadaž se odigrao noću).

Šteta je dakle prouzrokovana upotrebom opasne stvari, pa se pretpostavlja da potiče od te stvari (član 173. Zakona o obligacionim odnosima, a za štetu odgovara vlasnik opasne stvari, odnosno njen imalac (član 174. stav 1. ZOO). Vlasnik se oslobađa odgovornosti ako dokaže da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenoga ili trećeg lica, koju on nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti (član 177. stav 2. ZOO). Time se ne isključuje pravilo o podijeljenoj odgovornosti (čl. 192 ZOO). Budući da nižestepeni sudovi nisu ocijenili činjenično stanje sa tog stanovišta i zbog toga propustili da utvrde relevantne činjenice, uvažena je revizija, nižestepene presude su ukinute i predmet vraćen prvostepenom sudu na ponovno suđenje (član 395. stav 2. Zakona o parničnom postupku).

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 346/89 od 25. januara 1990. godine)

70.

Članovi 154., 185., 186. i 189. Zakona o obligacionim odnosima

Kada je oštećeni otklonio kvar uzrokovan štetnom radnjom, popravkom koju je obavio treći, može zahtijevati samo naknadu učinjenog izdatka u novcu, sa zateznim kamatama od dana kada je isplatio naknadu posleniku.

IZ obrazloženja:

Neosnovani su žalbeni navodi da je naknadu štete u ovoj pravnoj stvari trebalo utvrđivati i dosuđivati po cijenama u momentu presuđenja, jer je kvar otklonjen 1970. godine i od momenta plaćanja naknade za otklanjanje nedostataka, šteta se sastoji u novčanom iznosu datom za popravak, pa od toga momenta tuženi duguje tu novčanu tražbinu, sa kamatama od

učinjenog izdatka do isplate. Nema uslova za revalorizaciju takve tražbine jer bi time bio povrijeđen princip monetarnog nominalizma (član 394. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 832/88 od 13.12.1989. godine)

71.

Član 18., 155., 183. i 189. Zakona o obligacionim odnosima

Oštećeno domaće lice ima pravo na naknadu štete za popravak vozila u visini troškova koje bi imalo da je vozilo popravilo u Jugoslaviji, ako je utvrđeno da su ti troškovi niži od učinjenih u inostranstvu.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da bi troškovi uklanjanja oštećenja automobila u Jugoslaviji, gdje bi se mogli nabaviti rezervni dijelovi, bili niži od troškova koje je imao oštećeni vršiti popravku u inostranstvu gdje se nalazi na privremenom radu. Slijedeći načelo obligacionog prava da se strana u obligacionom odnosu pri vršenju svojih prava i obaveza mora pridržavati standarda ponašanja – dobrog privrednika, odnosno dobrog domaćina (član 18. Zakona o obligacionim odnosima) nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su obavezali tuženog da tužiocu naknadi štetu u visini troškova koje bi imao da je vozilo popravio u Jugoslaviji (član 155, 189. i 190. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 227/89 od 18. novembra 1989. godine)

72.

Član 189. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima

Sud može obavezati štetnika da ukloni štetu (naturalna restitucija) iako oštećeni traži naknadu u novcu, ali samo kad okolnosti slučaja opravdavaju uspostavljanje ranijeg stanja.

Iz obrazloženja:

Prigovor revidenta (tuženoga) da je nudio tužiocu da mu ukloni oštećenje zgrade, pa da stoga tužilac nema pravo na novčanu naknadu nije osnovan. Prema odredbi člana 185. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima, sud dosuđuje oštećenom naknadu u novcu kad on to zahtijeva, osim u slučaju kada okolnosti zahtijevaju uspostavljanje ranijeg stanja. U ovom slučaju tužilac je već pribavio dio građevinskog materijala za popravak oštećenja, a tuženi odbija da koristi taj materijal. S druge strane tuženi nije organizacija (preduzeće) ovlaštena za izvođenje takvih radova.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 301/89 od 21. decembra 1989. godine)

73.

Član 207. Zakona o obligacionim odnosima

Za štetu prouzrokovanu oštećenjem tuđe zgrade radovima na nepokretnosti solidarno odgovaraju naručilac i izvođač radova.

IZ obrazloženja:

Tužiočeva stambena zgrada izgrađena je 1939. godine od tvrdog materijala u blizini javnog puta. Prilikom rekonstrukcije puta (investitor – prvotuženi, a izvođač – drugotuženi) zbog upotrebe teške mehanizacije narušena je geostatička ravnoteža zemljišta na koje se naslanja zgrada tužioca što je prouzrokovalo njeno oštećenje.

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su obavezali oba tužena da tužiocu solidarno naknade štetu bez obzira na njihovu krivicu, jer se u takvom slučaju odgovara po principu objektivne odgovornosti (član 207. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 214/89 od 17. novembra 1989. godine)

74.

Član 207. Zakona o obligacionim odnosima

Naručilac i izvođač solidarno odgovaraju za štetu prouzrokovanu radovima na nepokretnosti i po pravilima imovinskog prava u interpretaciji sudske prakse.

Iz obrazloženja:

Šteta je u ovom slučaju prouzrokovana prije stupanja na snagu Zakona o obligacionim odnosima (1 oktobra 1978. godine), pa se o zahtjevu za naknadu štete sudi popraćenim imovinskog prava (član 1106. i 1109. Zakona o obligacionim odnosima). Propisi koji su bili na snazi do 6. aprila 1941. godine primjenjuju se kao pravna pravila ukoliko nisu u suprotnosti sa ustavnim uređenjem i pozitivnim propisima SFRJ i njenih republika (član 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donijetih do 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije), zbog toga se pravila imovinskog prava bivšeg OGZ-a, o odgovornosti za štetu interpretiraju u skladu sa sadašnjim rješenjem, po kome za štetu odgovaraju solidarno izvođač i naručilac radova (član 207. V), jer bi svaka druga interpretacija bila suprotna odredbi iz člana 4. citiranog zakona.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 23/89 od 28. decembra 1989. godine)

75.

Član 207. Zakona o obligacionim odnosima

Naručilac i izvođač odgovaraju za štetu prouzrokovanu radovima na zemljištu po načelu objektivne odgovornosti.

IZ obrazloženja:

Nižestepenim presudama su obavezani tuženi, naručilac i izvođač radova da tužiocu naknade štetu prouzrokovanu oštećenjem zgrade usljed izvođenja radova na susjednom zemljištu (član 207. Zakona o obligacionim odnosima). Neosnovan je prigovor izvođača radova da ne odgovara za štetu jer mu se ne može pripisati namjera a ni krajnja nešpažnja, jer izvođač i naručilac radova odgovaraju za štetu prouzrokovanu radovima na zemljištu po načelu objektivne odgovornosti.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 301/89 od 21. decembra 1989. godine)

76.

Član 207. i 26. Zakona o obligacionim odnosima

Vlasnik koji je ustupio zemljište investitoru uz obavezu da mu ovaj izgradi novi suhozid između preostalog dijela zemljišta i javnog puta, nema prvo da traži naknadu štete od izvođača radova prouzrokovane rušenjem postojećeg suhozida, kao što nema pravo tražiti da mu izvođač izgradi novi suhozid.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je tužilac zaključio ugovor sa investitorom kojim se investitor obavezao, da mu na ime naknade za ustupljeno zemljište i uklanjanje postojećeg suhozida, podigne novi suhozid između prostalog dijela zemljišta i javnog puta. Zasnovan je, dakle, obligaciono pravno odnos između investitora i tužioca koji se ne tiče izvođača radova, pa tužilac može tražiti ispunjenje obaveze iz ugovora od investitora, koji za slučaj neispunjenja obaveze iz ugovora odgovara i za štetu (član 262. Zakona o obligacionim odnosima). U ovom slučaju je, prema tome, isključena odgovornost izvođača radova iz osnova propisanog u članu 207. ZOO da tužiocu naknadi štetu prouzrokovanu rušenjem suhozida, kada je sam pristao da bude uklonjen, uz obavezu investitora da mu podigne nosi suhozid između preostalog dijela zemljišta i javnog puta.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 204/89 od 17. novembra 1989. godine)

77.

Član 54., 57., 58. i 99. Zakona o putevima

Član 39. i 73. Zakona o obligacionim odnosima

Organizacija udruženog rada (društveno preduzeće) odgovara za štetu prouzrokovanu neurednim održavanjem javnog puta iako za tekuću godinu nije zaključila pismeni ugovor sa samoupravnom interesnom zajednicom za puteve, ako je put održavala prećutnom sporazumu.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je tužiočev automobil oštećen zbog sudara o kamen na kolovozu javnog puta, koji tužilac, s obzirom na konkretnu saobraćajnu situaciju, nije mogao izbjeći.

Prije štetnog događaja tužena radna organizacija bila je godinama u ugovorenom odnosu sa ovlaštenim SIZ-om za regionalne puteve s obavezom da održava javni put na kome je oštećeno tužiočevo vozilo (član 54., 57. i 58. Zakona o putevima, "Službeni list SRBiH", broj 6/78 i 21/88). U godini kada je oštećeno tužiočevo vozilo nije bio pismeno ponovno zaključen ugovor između tužene RO I SIZ-a za puteve (član 58. Zakona o putevima) ali s obzirom da su pomenuti ugovarači svake godine obnavljali poslovni odnos bez najave o prestanku ugovornog odnosa, pravilan je zaključak nižestepenih sudova da je između njih prećutno zaključen ugovor (član 39. Zakona o obligacionim odnosima) i da je taj ugovor punovažan iako nije zaključen u pismenoj formi jer su ga do tada stranke ispunjavale (član 73. ZOO). Zbog toga je usvojen zahtjev tužioca da mu tužena radna organizacija naknadi štetu prouzrokovanu neurednim održavanjem javnog puta (član 99. stav 2. Zakona o putevima)

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 384/89 od 28. februara 1990. godine)

78.

Članovi 41., 42., 54., 57. i 99. Zakona o putevima

Zajednica za puteve i organizacija za održavanje i zaštitu puteva, kojoj je ugovorom povjereno održavanje puta, solidarno odgovaraju za štetu prouzrokovanu korisniku puta neblagovremenim uklanjanjem rasutog tereta na kolovozu.

IZ obrazloženja:

Prvotučeni SIZ neosnovano prigovara da nije pasivno legitimisan u ovom sporu. U smislu 41. Zakona o putevima ("Službeni list SRBiH", br. 6/78), odgovarajuća zajednica za puteve odgovara za štetu koja nastane korisnicima puteva zbog propuštanja pravovremenog izvršenja potrebnih radova i preduzimanja odgovarajućih mjera na održavanju javnih puteva. Prema

odredbi člana 42. stav 1. tačka 9. ovog zakona, održavanje javnih puteva, pored ostalog obuhvata i uklanjanje rasutog tereta i drugog materijala i predmeta na putevima. Samoupravna interesna zajednica za puteve ne može se osloboditi odgovornosti za štetu ako održavanje puteva povjeri organizaciji udruženog rada specijalizovanoj za održavanje i zaštitu puteva u smislu članova 54. i 57. Zakona o putevima.

Među parničnim strankama nije sporno da su prvotuženi i drugotuženi zaključili ugovor o održavanju puteva za 1980. godinu. U smislu člana 57. stav 1. Zakona o putevima, zajednica za puteve koja upravlja magistralnim putevima dužna je da se organizacijom za održavanje i zaštitu puteva, višegodišnjim i godišnjim ugovorima utvrdi rdove koji će obezbijediti stalnu prohodnost i bezbjedan saobraćaj na tim putevima. Prema odredbi stava 4. ovog člana, organizacija za održavanje i zaštitu puteva je dužna da blagovremeno izvršava sve ugovorene radove. Zbog toga i drugotuženi odgovara za štetu nastalu zbog propuštanja dužnosti da ukloni prijesak sa kolovoza i da magistralni put održava u stanju koje omogućava nesmetan i bezbjedan saobraćaj na tom putu, analogno odredbama člana 99. pomenutog zakona.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 405(88 od 31.8.1989. godine)

79.

Članovi 41. i 42. Zakona o putevima

Zajednica za puteve prvenstveno odgovara za štetu zbog nepostavljanja saobraćajnog znaka “divljač na putu” na dijelu javnog puta kojim upravlja, na kome divljač često prelazi preko puta.

Iz obrazloženja:

Odgovarajuća zajednica za puteve odgovara za štetu koja nastane korisnicima puteva zbog propuštanja pravovremenog izvršenja potrebnih radova i preduzimanja odgovarajućih mjera na održavanju javnih puteva (član 41. Zakona o putevima). Održavanje javnih puteva pored ostalog, obuhvata i postavljanje, zamjenu, uklanjanje i opravku saobraćajnih znakova, oznaka na kolovozu i druge opreme puta (član 42. stav 1. tačka 6. Zakona).

Javni putevi se moraju obilježiti propisanim saobraćajnim znakovima, kojima se učesnici u saobraćaju upozoravaju na opasnost koja im prijete na određenom javnom putu ili dijelu tog puta, stavljaju do znača ograničenja, zabrane i obaveze kojih se učesnici u saobraćaju moraju pridržavati i daju potrebna obavještenja za sigurno i nesmetano odvijanje saobraćaja (stav 1. člana 124. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima, “Službeni list SFRJ”, broj 63/80, 4/81 i 53/85, važećeg u vrijeme nastanka relevantnih odnosa između parničnih stranaka, koji odgovara stavu 1. člana 129. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima “Službeni list SFRJ”, broj 50/88). Znakovi opasnosti služe da se učesnici u saobraćaju na putu upozore na opasnost koja prijete na određenom mjestu, odnosno dijelu puta i da se obavijeste o prirodi te opasnosti (stav 1. člana 128. Zakona), a prema odredbama tačke 14. stava 1. člana 7. Pravilnika o saobraćajnim znakovima na putevima (“Službeni list SFRJ”, br. 48/81, 59/81 i 17/85) znak opasnosti je i znak “Divljač na putu” i označava posebno opasna mjesta na kojima divljač (papkar) često prelazi preko puta.

Stoga samoupravna interesna zajednica za puteve odgovara za štetu koja nastane zbog nepostavljanja saobraćajnog znaka “divljač na putu” pošto postavljanje i ovog znaka spada u održavanje javnih puteva.

Odredbama stava 2. člana 5. Zakona o lovstvu (“Službeni list SRBiH”, broj 7/77 i 20/87) propisano je da javni put ne ulazi u lovnu površinu pa bi prvenstvena odgovornost za štetu nastalu zbog nepostavljanja saobraćajnog znaka “divljač na putu”, postojala na strani zajednice za puteve. U ponovnom postupku prvostepeni sud će ispitati i da li je u ovom

slučaju bilo neophodno, postavljanjem npr. žičane ograde pored puta ili na sličan način preduzeti mjere na sprečavanju štete koja može nastati silaženjem divljači na put i da li je takve mjere dužna preduzeti tužena ili organizacija koja gazduje lovištem.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 795/88 od 27.11.1989. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – ZAKONSKE OBAVEZE

80.

Članovi 214. i 218. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 54. i 59. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica

O toku obaveze plaćanja zatezних kamata na regresno potraživanje osiguravača od odgovornosti kod obaveznog osiguranja u saobraćaju, od svog osiguranika, sudi se po pravilima iz člana 214. Zakona o obligacionim odnosima.

IZ obrazloženja:

Imajući u vidu pravnu prirodu glavnog potraživanja u ovoj parnici, ovaj sud ocjenjuje da se u konkretnom slučaju ne radi o zakonskoj subrogaciji i regresu po tom osnovu, već o tome da je tužilac ispunio obavezu tuženog po zakonskom naređenju (član 54. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica) pa ostvaruje pravo na regres po članu 59. istog zakona. Zbog toga je riječ o pravnoj situaciji iz člana 218. Zakona o obligacionim odnosima, pa bi o osnovanosti obaveze na plaćanje zatezних kamata trebalo odlučiti uz primjenu člana 214. Zakona o obligacionim odnosima. Prvotučeni bi mogao biti savjestan sve do opomene za plaćanje, ako je tužilac dobrovoljno, bez obavještenja prvotučenog, isplatio naknadu štete oštećenom u saobraćajnoj nezgodi, odnosno ako se vodila parnica, a prvotučenog nije obavijestio o toj parnici i upozorio ga da će tražiti regres.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 172/89 od 13.12.1989. godine)

81.

Član 277. Zakona o obligacionim odnosima

Na potraživanje naknade za isporučenu vodu radi nesmetanog obavljanja osnovne djelatnosti, plaćeno u docnji, zdravstvena organizacija duguje zatezne kamate po stopi iz člana 277. stav 1. a ne stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

Iz obrazloženja:

Komunalna vodovodna organizacija, iako se bavi privrednom djelatnošću, ne može od bolnice koja je vanparnični subjekt u smislu propisa o klasifikaciji djelatnosti, ako je njena obaveza na plaćanje cijene nastala usljed kupovine vode radi nesmetanog obavljanja osnovne vanprivredne djelatnosti, zahtijevati plaćanje zatezних kamata po odredbama člana 277. stv 2. ZOO, jer između stranaka nije zaključen ugovor o privredi u smislu člana 25. stav 2. ZOO.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 640/88 od 26.10.1989. godine)

82.

Član 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Organizacija udruženog rada i drugi korisnici društvenih sredstava ne mogu zahtijevati zatezne kamate pozivom na odredbe o revalorizaciji potraživanja iz zakona o ukupnom prihodu i dohotku.

Iz obrazloženja:

Tužilac je za period za koji traži kamate, mogao obračunati zatezne kamate po propisanom kamatnim stopama na nominalni (nevalorizovani) iznos glavnog duga od dospelosti do isplate, u skladu sa odredbama člana 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, a ne po odredbama Pravilnika o načinu obračunavanja revalorizacije sredstava ("Sl. list SFRJ", broj 42/87) i po odredbama Zakona o ukupnom prihodu i dohotku ("Službeni list SFRJ", broj 72/86, 42/87 i 65/87) kako je to učinio u ovom sporu. Citirani Pravilnik je tehnički propis za provođenje Zakona o ukupnom prihodu i dohotku, a ovim zakonom uređuje se utvrđivanje i raspoređivanje ukupnog prihoda, dohotka i čistog dohotka i utvrđivanje i raspoređivanje prihoda korisnika društvenih sredstava i revalorizacije vrijednosti društvenih sredstava rdi usklađivanja sa tržišnim cijenama i očuvanje realne vrijednosti tih sredstava, a ne obligaciono – pravni odnosi koji su regulisani Zakona o obligacionim odnosima i drugim materijalno – pravnim propisima o kamatama.

*(Vrhovni sud BiH, Pž. 656/88 od 16.11.1989. godine
i Pž. 716/88 od 16.11.1989. godine)*

83.

Član 277. i 279. Zakona o obliacionim odnosima

Povjerilac ne može u posebnoj parnici zahtijevati isplatu zateznih kamata (kamata iz člana 279. stav 2. ZOO).

IZ obrazloženja:

Povjerilac je ovlašten da traži razliku zateznih kamata koju nije tražio u ranijem sporu, ali samo onih koje su dospjele do isplate glavnog duga iz ugovora ili drugog pravnog posla koje ima u vidu odredba člana 277. Zakona o obligacionim odnosima.

Zatezne kamate koje povjeriocu pripadaju prema odredbi člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima (procesne kamate), koje se plaćaju na obračunate neplaćene zatezne kamate na glavni dug od podnošenja zahtjeva sudu do isplate ne mogu se zahtijevati nakon okončanja spora za isplatu obračunatih zateznih kamata iz člana 277. Zakona o obligacionim odnosima. Te zatezne (procesne) kamate nastaju tek od podnošenja zahtjeva sudu za isplatu neplaćene kamate, pa se ne može tražiti njihova isplata u posebnoj parnici.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 143/89 od 13.12.1989. godine)

84.

Član 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Tužilac može tužbom kojom zahtijeva isplatu glavnog duga, zahtijevati i plaćanje zateznih kamata obračunatih u aposlutnom iznosu od dospjeća glavnog duga do podnošenja tužbe, ali ne i zatezne kamate na taj iznos od dana tužbe. Na ovaj iznos tužilac može zahtijevati zatezne kamate tek od dana eventualne isplate glavnog duga u toku parnice.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 279. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, na dospjelu, a neisplaćenu ugovornu ili zateznu kamatu, kao ina druga povremena novčana davanja, ne teče zatezna

kamata, izuzev kad je to zakonom određeno. Prema stavu 2. ovog člana, na iznos neisplaćene kamate može se zahtijevati zatezna kamata samo od dana kad je sudu podnesen zahtjev za njenu isplatu. Tužilac može tražiti zatezne kamate obračunate na iznos glavnog duga od dospelosti do podnošenja tužbe u apsolutnom iznosu uz glavni zahtjev, ali od podnošenja tužbe do isplate može tražiti zatezne kamate samo na iznos glavnog zahtjeva, a ne i procene zatezne kamate na kamate utužena uz glavni zahtjev. Procesne zatezne kamate na ovako obračunate kamate tužilac ne može zahtijevati sve do ne prestane glavni zahtjev iz koga te kamate proizilaze.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 202/89 od 18.1.1990. godine)

85.

Član 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Kada je predmet tužbe obračunati iznos dospjelih, a neisplaćenih zatezних kamata, sa procesnim zateznim kamatama na tja iznos od tužbe do isplate, pa tuženi u toku parnice ispuni glavni zahtjev, tužilac ne može na preostali obračunati iznos utuženih procesnih kamata zahtijevati nove zatezne kamate.

IZ obrazloženja:

Tužilac pogrešno zaključuje da može zahtijevati procesne zatezne kamate poslije isplate zatezних kamata. Zatezne kamate i procesne zatezne kamate se mogu zahtijevati na iznos glavnog duga za vrijeme docnje u plaćanju tog duga. Docnja predstavlja period od dospelosti do isplate. Poslije toga nema docnje u plaćanju glavnog duga. Kad glavni dug čini cijenu isporučene robe, a tuženi do zaključenja glavne rasprave ispuni zahtjev u tom dijelu, tužilac može do zaključenja glavne rasprave obračunati neisplaćene kamate i na njih u smislu člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima zahtijevati procesne zatezne kamate od dana kada je sudu podnesen zahtjev za njihovu isplatu, pa do njihove isplate. Međutim, ako glavni zahtjev čine neisplaćene kamate na koje teku procesne zatezne kamate od dana kad je sudu podnesen zahtjev za njihovu isplatu, kada tuženi ispuni glavni zahtjev, tužilac na iznos procesnih zatezних kamata ne može ponovo tražiti procesne zatezne kamate jer ovo pravo povjerioca nije predviđeno odredbama Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 311/89 od 8.2.1990. godine)

86.

Član 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Sud ne može dosuditi zatezne procesne kamate na iznos obračunate zatezne kamate dosuđene platnim nalogom po stopi većoj od određene platnim nalogom, ako je tuženi odustao od prigovora na platni nalog.

IZ obrazloženja:

Prvostepeni du nije pravilno primijenio materijalno pravo kada je obaezao tuženog da na iznos potraživanja obračunatih zatezних kamata iz izdatog platnog naloga, koji je ostao na snazi, jer je tuženi odustao od prigovora, plati zatezne (procesne) kamate po stopi većoj od one koja je tražena mandatnom tužbom. Ovo zbog toga što saglasno odredbi člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, povjeriocu pripadaju zatezne procesne kamate na neisplaćene zatezne ili ugovorne kamate od podnošenja tužbe do isplate samo kao na sporedno potraživanje uz potraživanje neisplaćenih obračunatih kamata, a ne kao na samostalno potraživanje. Ako je pravosnažno dosuđeno potraživanje neisplaćenih kamata bez procesne kamate ili sa dijelom procesne kamate, povjerila ne može posebnom tužbom uspješno tražiti da mu se odsude procesne kamate ili njihov dio na već dosuđeno potraživanje

neisplaćenih kamata, pa kako je u konkretnoj pravnoj situaciji, zbog odustanka tuženog od prigovora na dio potraživanja kamata iz platnog naloga, platni nalog postao pravosnažna (odustankom od prigovora smatra se da ovaj nije bio ni podnesen), to se tužiocu nije mogla dosuditi i tražena razlika procesnih kamata, na potraživanje pravosnažno dosuđene obračunate kamate (u času donošenja prvostepene presude zahtjev za plaćanje procesnih kamata, zatraženih preinačenjem tužbe, obuhvatao je ovo potraživanje kao samostalno, pa je zbog toga neosnovan.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 823/88 od 27.11.1989. godine)

87.

Članovi 143., 144., 146. i 158. Zakona o prostornom uređenju – prije novele

I društveno pravno lice kome je neizgrađeno građevinsko zemljište ustupljeno bez naknade radi izgradnje skloništa za ratne potrebe, dužno je da učestvuje u troškovima uređenja građevinskog zemljišta.

IZ obrazloženja:

Tužena je u 1980. godini na neizgrađenom građevinskom zemljištu koje joj je ustupljeno bez naknade izgradila dvonamjenski objekat – sklonište i tržnicu, a da nije zaključila ugovor o regulisanju međusobnih odnosa vezanih za plaćanje učešća u troškovima uređenja građevinskog zemljišta i te troškove platila tužiocu.

Neosnovani su navodi žalbe tužene da je u ovom slučaju trebalo imati u vidu propis koji izuzima od obaveze plaćanje naknade, jer je u pitanju sklonište za ratne potrebe. Tužena, pozivajući se na odredbu člana 158. Zakona o prostornom uređenju, poistovjećuje obavezu plaćanja naknade za korištenje građevinskog zemljišta sa obavezom plaćanja troškova uređenja građevinskog zemljišta.

U smislu člana 143. istog zakona, u troškove uređenja građevinskog zemljišta spadaju troškovi pripreme zemljišta za izgradnju, te izgradnja komunalnih građevina i instalacija za zajedničko ili pojedinačno korištenje. Ove troškove je dužno da plati svako lice koje je steklo pravo građenja po osnovu pravnog posla ili po drugom osnovu, kao i sam vlasnik zemljišta (investitor), a što proizilazi iz odredbe čl. 146. Zakona o prostornom uređenju. Prema ovim propisima nijedno lice nije oslobođeno obaveze plaćanja troškova uređenja građevinskog zemljišta.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 69/89 od 13.12.1989. godine)

88.

Članovi 3., 51., 76-83. Zakona o zaštiti od elementarnih nepogoda

Kada je organizacija za održavanje puteva koristila stroj tužioca radi čišćenja snijega, po nalogu štaba civilne zaštite, u okviru mjera otklanjanja posljedica elementarne nepogode, čije je postojanje utvrđeno odlukom izvršnog odbora skupštine opštine, nije dužna da plati naknadu za korištenje stroja.

Iz obrazloženja:

Prema iskazim svjedoka, izvršni odbor Skupštine opštine je preduzeo mjere zbog opasnosti izazvane velikim sniježnim padavinama u februaru 1984. godine. zbog toga je trebalo provjeriti da li je izvršni odbor Skupštine opštine u smislu člana 3. stav 1. Zakona o zaštiti od elementarnih nepogoda ("Službeni list SRBiH", broj 37/76) utvrdio postojanje elementarne nepogode, te da li su iz tog razloga preduzete mjere za sprečavanje opasnosti.

U smislu člana 51. tačka 4. citiranog zakona opština obezbjeđuje sredstva za organizaciju i sprovođenje mjera zaštite od elementarnih nepogoda. Prema odredbi člana 60. stav 1. ovog zakona, štabovi civilne zaštite samoupravnih organizacija i zajednica i društveno – političkih zajednica rukovode sprovođenjem mjera i akcija kojima se sprečavaju opasnosti i otklanjaju ili ublažavaju neposredne posljedice i obezbjeđuje zaštita ljudi i materijalnih dobara od elementarnih nepogoda. Finansiranje zaštite od elementarnih nepogoda i naknade za korištenje sredstava regulisani su odredbama člana 76. do 83. citiranog zakona.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 725/88 od 16.11.1989. godine)

PRAVO OSIGURANJA

89.

Član 51. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica

Osiguravač je obavezan da naknadi štetu nastalu sudarom sa motornim vozilom nepropisno zaustavljenim na javnom putu.

Iz obrazloženja:

Pojam upotrebe motornog vozila iz člana 51. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 24/76) obuhvata razne situacije koje su u vezi sa upotrebom vozila prema njegovoj namjeni. U taj pojam se može uvrstiti i nepropisno parkiranje motornog vozila na javnom putu, ako usljed toga nastanu štetne posljedice, što povlači za sobom odgovornost za štetu vlasnika vozila (član 154. Zakona o obligacionim odnosima). Isto važi i za situaciju kada parkirano vozilo s obzirom na svoj položaj predstavlja opasnu stvar (član 173. ZOO), što znači da pod ovim pretpostavkama postoji i obaveza osiguravača (zajednica osiguranja imovine i lica) kod koje je vlasnik vozila osiguran od odgovornosti, da oštećenom naknadi štetu.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 310/89 od 21. decembra 1989. godine)

90.

Član 55. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica

Zajednica osiguranja imovine i lica dužna je da naknadi štetu do najniže sume osiguranja i kada je prouzrokovana upotrebom na putu neregistrovanog poljoprivrednog traktora.

Iz obrazloženja:

Ako se i prihvati da u momentu prouzrokovanja štete traktor nije bio registrovan u smislu propisa o registraciji motornih vozila, ne bi se mogla otkloniti odgovornost za štetu tuženog ZOIL zasnovana na odredbama člana 55. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica, obaveza zajednica osiguranja da naknade štetu prouzrokovanu trećem licu upotrebom motornih vozila i kada je njihov vlasnik odnosno korisnik propustio da se osigura od odgovornosti. Poljoprivredni traktor bi morao biti ona koji je isključivo namijenjen za poljoprivredne radove, tako da se i ne pojavljuje u saobraćaju na putu, a u saobraćaju na putu morao bi se pojaviti samo traktor registrovan kao i sva druga motorna vozila, što je u momentu prouzrokovanja štete bilo propisano i članom 158. stav 1. Zakona o bezbjednosti saobraćaja na putevima ("Službeni list SRBiH", broj 17/75 i 33/81 – prečišćeni tekst u 31/82). Polazeći od naprije iznesenog cilja zakona koji propisuje obavezno osiguranje u saobraćaju, te dovodeći ga u vezi sa propisima o bezbjednosti saobraćaja na putevima, mora se sintagma "registrovani poljoprivredni traktor" upotrijebljena u čl. 51. st. 2. Zakona o osnovama

sistema osiguranje imovine i lica shvatiti tako da podrazumijeva traktor koji mora biti registrovan da bi bio korišten za saobraćaj na putu. Ako je dakle, šteta nastala upotrebom i neregistrovanog traktora, ali koji mora biti registrovan da bi bio korišten u saobraćaju na putu, zajednica osiguranja bi bila dužna da naknadi štetu u smislu čl. 55. st. 1. i 3. u vezi sa čl. 51. naprijed spomenutog zakona, uz pravo na regres od vlasnika, odnosno korisnika neregistrovanog traktora.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 333/89 od 13.12.1989. godine)

91.

Članovi 54. i 55. stav 3. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica

Kada se šteta naknađuje u stranoj valuti, limit obaveze zajednice osigurava imovine i lica po osnovu obaveznog osiguranja u saobraćaju utvrđuje se po kursu strane valute na dan štetnog događaja.

Iz obrazloženja:

U vrijeme prouzrokovanja štete, najniži iznos osiguranja kod obaveznog osiguranja od odgovornosti u saobraćaju iznosio je 2.500.000 din., za putnička motorna vozila, pa je do ovog iznosa ograničena obaveza tuženog u smislu člana 55. stav 3. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica. Kada se, međutim, šteta naknađuje u stranoj valuti, kao u konkretnom slučaju, limit obaveze osiguravača se utvrđuje po kursu na dan štetnog događaja. Žalba se neosnovano poziva na odredbu člana 394- Zakona o obligacionim odnosima, jer ovakvim presuđenjem nije povrijeđen princip monetarnog nominalizma. Šteta je nesporedno prouzrokovana u stranoj valuti i u toj valuti se i nakna naknađuje, a nije dosuđen veći broj novčanih jedinica od onog koji odgovara stvarno prouzrokovanoj šteti. Stavom koji je preovladao u sudskoj praksi, da se kod utvrđivanja limita obaveza zajednice osiguranja, šteta koja se naknađuje u stranoj valuti obračunava po kursu na dan štetnog događaja, nije povrijeđen pomenuti princip, jer oštećeni dobija od osiguravača kao naknadu samo onaj iznos strane valute koji odgovara dinarskom iznosu ugovorene sume osiguranja u vrijeme štetnog događaja, a ne i više. Ovim se ne vrijeđaju ni odredbe člana 16. Zakona o deviznom poslovanju i člana 10. Zakona o novčanom sistemu, koje su bile na snazi u vrijeme donošenja prvostepene presude, jer se ne određuje dinarska obaveza prema kursu strane valute koji bi važio u vrijeme ispunjenja, već se utvrđuje limit obaveze u stranoj valuti obračunom po kursu dinara u vrijeme nastanka osnova obaveze.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 333/89 od 13.12.1989. godine)

92.

Član 59. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica

O pravu osigurava obaveznog osiguranja od odgovornosti za štete prouzrokovane upotrebom motornog vozila na regres isplaćene naknade štete od osiguranika, odlučuje se primenom uslova osiguravača za osiguranje korisnika odnosno vlasnika motornih vozila za štete pričinjene trećim licima.

IZ obrazloženja:

U ovoj parnici se odlučuje o osnovanosti tužbenog zahtjeva kojim je traženo da se obaveže prvotuženi, kao korisnik motornog vozila, koji je bio osiguran od odgovornosti kod tužioca, da tužiocu regresira iznos, koji je on isplatio kao naknadu štete prouzrokovane u saobraćajnom udesu. Odlučujući o ovakvom zahtjevu, prvostepeni sud je bio dužan primijeniti član 59. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 24/76). Prema tom zakonskom propisu pored prava na regres u slučajevima iz

člana 49. 50. i 55. istog zakona (odredbe ovih članova ne odnose se na konretnan slučaj), zajednica osiguranja ima pravo regresa i u drugim slučajevima u kojima prema ugovoru o osiguranju, zajednica osiguranja nije u obavezi prema osiguranom licu. Zbog toga je, radi donošenja zakonite i pravilne odluke u ovom sporu, trebalo utvrditi i ocijeniti da li je prema ugovoru o osiguranju zajednica osiguranja u obavezi prema osiguranom licu. Pravilno utvrđenje i ocjena navedene činjenice zahtijeva da se pođe od tužiočevih uslova za osiguranje korisnika, odnosno vlasnika motornih vozila od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima (osiguranje od auto – odgovornosti).

Prvostepeni sud je pogrešno postupio kada je pri odlučivanju u ovom sporu primijenio odredbe člana 939. Zakona o obligacionim odnosima i Uslove za kombinovano osiguranje motornih vozila (osiguranje “auto kaska”), jer se pomenute odredbe zakona i navedeni uslovi ne primjenjuju kada se radi o sporu iz osiguranja korisnika motornih vozila od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima. Oni se odnose na dobrovoljno osiguranje.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 172/89 od 13.12.1989. godine)

93.

Članovi 897. i 898. Zakona o obligacionim odnosima

Osiguravač je dužan, u smislu člana 3. uslova o osiguranju pošiljaka u domaćem transportu, da naknadi štetu prouzrokovanu saobraćajnim udesom prevoznog sredstva izazvanim skretanjem vozila usljed zasljepljenosti vozača noćnim svjetlima i udarom u udubljenje u putu.

Iz obrazloženja:

Po odredbi člana 3. stav 1. pod a) Uslova o osiguranju pošiljaka u domaćem transportu, pod saobraćajnim udesom prevoznog sredstva podrazumijeva se: sudar, udar, prevrtanje, iskliznuće, potonuće, nasukanje i pad u provaliju ili vodu. Iz prijave štete na vozilu slijedi da je vozač noću na makadamskom uskom putu zasljepljen svjetlima vozila iz suprotnog pravca skrenuo udesno, te naletio na udubljenje, zbog čega je došlo do oštećenja desne strane vozila i dužeg zastoja u transportu. Ako je tačno naprijed navedeno, radi se u konkretnom slučaju o saobraćajnom udesu prevoznog sredstva usljed iskliznuća i udara koje ima u vidu odredba člana 3. stav 1-a) uslova za osiguranje pošiljaka u domaćem transportu po generalnoj polisi. U ovakvom slučaju do obaveze obeštećenja bi moglo doći i po odredbama člana 3. stav 2. u vezi sa stavom 2. tačka 2. pomenutih Uslova.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 149/89 od 13.12.1989. godine)

94.

Članovi 897. i 920. Zakona o obligacionim odnosima

Osiguravač ne može uskratiti isplatu naknade iz ugovora o osiguranju robe u prevozu, ako je bila pakovana na način kojim se takva roba redovno stavlja u promet.

IZ obrazloženja:

Iz polise osiguranja i računa špeditera proizilazi da je roba bila osigurana kod tuženog u smislu odredbe člana 2. Uslova za osiguranje pošiljaka u međunarodnom kopnenom riječno – jezerskom i vazdušnom prevozu sa klauzulom “Protiv svih rizika” (AAR).

Pravilan je činjenični i pravni zaključak prvostepenog suda da iz provedenih dokaza ne proizilazi da je do štete odnosno cijepanja vreća došlo zbog nepropisnog pakovanja, a uslijed čega ne bi bio moguć daljnji prevoz robe, kao i da ne postoje razlozi koji isključuju primjenu

čl. 10. navedenih Uslova. Termoplastični granulati je bio pakovan u četvoroslojne papirne vreće i tako pakovan inače se redovno stavlja u promet. To je uobičajena ambalaža za tu vrstu robe, a ne plastična folija, kako se u žalbi navodi. Stoga su neosnovani navodi u žalbi, da je prvostepeni sud u konkretnom slučaju trebao primijeniti odredbe člana 13. pomenutih Uslova. Obzirom da tužilac, a ni špediter, kao ugovarač osiguranja, nisu izazvali osigurani slučaj namjerno ili prevarnom radnjom, u kojem slučaju bi trebalo primijeniti odredbu člana 13. navedenih Uslova, odnosno člana 920. Zakona o obligacionim odnosima, tuženi je kao osiguravač dužan isplatiti tužiocu naknadu iz osiguranja u visini nastale štete.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 540/88 od 16.11.1989. godine)

MJENIČNO PRAVO

95.

Član 15. stav 1. Zakona o mjenici

Zakoniti imalac mjenice je samo onaj koji dokaže da ju je stekao neprekinutim nizom urdnih indosamenata. Nije uredan indosament osnovne organizacije udruženog rada, ako je prethodnim indosamentom mjenicu stekla radna organizacija, jer se radi o različitim pravnim subjektima.

IZ obrazloženja:

Tuženi su obavezani da tužiocu plate mjeničnu tražbinu na osnovu mjenice koju je na tužioca indosirao RO "Doboj putevi" OOUR "Doboj", iako ova osnovna organizacija nije nikad postala imalac mjenice, jer na nju prethodno mjenica nije bila indosirana (indosirana je na RO "Doboj putevi" Doboj), a prema odredbi čl. 15. st. 1. Zakona o mjenici, onaj koji drži mjenicu smatra se njenim zakonitim imaošem samo ako to dokaže neprekinutim nizom indosamenata.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 687/88 od 27.11.1989. godine)

96.

Član 43. stav 3. Zakona o mjenici

Mjerodavan za ocjenu blagovremenosti protesta zbog neisplate mjenice je dan kada je sudu podnesen zahtjev za protest.

Iz obrazloženja:

U smislu odredbe čl. 43. st. 3. Zakona o mjenici, protest zbog neisplate mjenice plative na određeni dan mora se podići jednog od dva radna dana koji dolaze odmah za danom plaćanja mjenice. To znači da za rok za podizanje protesta nije odlučan dan kada je mjenica u sudu protestovana, nego dan kada je sudu podnijet zahtjev.

Stoga su osnovani navodi žalbe tužioca da je za ocjenu da li je ili nije mjenica prejudicirana, relevantan datum kada je nadležna organizaciona jedinica SDK podnijela zahtjev za protest, a ne kada je nadležni osnovni sud izdao protesni akt.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 207/89 od 18.1.1990. godine)

97.

Član 46. Zakona o mjenici

Članovi 186. i 191. stav 3. Zakona o parničnom postupku

Povjerilac može birati da li će protiv dužnika iz osn. ugovora, koji je i mjenični dužnik, podnijeti mjeničnu tužbu ili tužbu za ispunjenje ugovora. Povjerilac može i promijeniti pravni osnov prvobitno podnesene tužbe, a istovremeno u odvojenoj parnici podnijeti mjeničnu tužbu protiv ostalih solidarnih mjeničnih dužnika.

Iz obrazloženja

Tuženi neosnovano prigovara da je osnov tužbenog zahtjeva mjenica. Prvostepeni sud je utvrdio prava i obaveze parničnih stranaka iz ugovora o eskontovanju mjenice kao osnovnog pravnog posla na kome tužilac zasniva tužbeni zahtjev. Tuženi u žalbi ne osporava ovaj ugovorni odnos, ali pogrešno zaključuje da je tužilac podnio mjeničnu tužbu kada je mjenicu upotrijebio kao dokaz o osnovanosti tužbenog zahtjeva i ovaj dokaz priložio već uz tužbu. Tuženi je indosiranjem mjenice na tužioca, po osnovu ugovora o eskontovanju mjenice, postao solidarni mjenični dužnik u smislu člana 46. stav 1. Zakona o mjenici. Međutim, pravo je tužioca da između obaveze tuženog bira po kom će osnovu tražiti ispunjenje. Od toga zavisi i po kojim kamatnim stopama tužilac može tražiti kamate na iznos glavnog duga.

U smislu člana 191. stav 3. Zakona o parničnom postupku, tužilac može i mijenjati pravni osnov, a tužba nije preinačena ako usljed toga tužbeni zahtjev nie promijenjen. Za odlučivanje u ovom sporu takođe nije relevantno što je tužilac podnio odvojenu mjeničnu tužbu protiv ostalih mjeničnih dužnika, a protiv tuženog tužbu iz osnovnog pravnog posla.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 52/89 od 13.12.1989. godine)

98.

Član 53. stav 1. Zakona o mjenici

“Upad u platni sistem SFRJ” nema karakter više sile koja je mogla spriječiti službu društvenog knjigovodstva da blagovremeno zatraži protest mjenice.

Iz obrazloženja:

Pogrešan je zaključak prvostepenog suda da je “upad u platni sistem zemlje” viša sila u smislu člana 53. stav 1. Zakona o mjenici (“Službeni list FNRJ” broj 104/46 i “Službeni list SFRJ” br. 16/65 i 34/70) i da se zbog toga mogu produžiti rokovi za podizanje protesta zag neisplate mjenice do prestanka djelovanja ovog slučaja. Ovaj događaj, ukoliko se i desio u vrijeme kada je trebalo podići protest, nije bio takvog značaja da bi mogao spriječiti nadležnu organizacionu jedinicu Službe društvenog knjigovodstva da u smislu člana 18. stav 6. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava (“Službeni list SFRJ”, br. 60/75-24/86) podigne protest u roku predviđenom članom 43. stav 3. Zakona o mjenici niti rad suda – državnog organa, koji u smislu člana 69. Zakona o mjenici, postupa kao protesni organ.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 321/89 od 13.12.1989. godine)

99.

Član 85. Zakona o mjenici

Imalac prejudicirane mjenice može zahtijevati naknadu stečenog bez osnova samo od onog regresnog mjeničnog dužnika koji se na njegov račun obogatio time što mjenično potraživanje nije naplaćeno.

IZ obrazloženja:

Nakon što se ugase mjenična regresna prava zbog propuštanja određenih mjeničnih radnji, u obavezi naknade zbog neosnovanog obogaćenja treba raspravljati po opštim pravilima o sticanju bez osnova, uz uvažavanje specifičnosti koje proizilaze iz pravila mjeničnog prava.

Posljednji imalac mjenice je sigurno osiromašen kada izgubi mogućnost naplate obogaćenja, koja se zasniva na odredbama člana 85. Zakona o mjenici, sud je dužan da utvrdi ko se od regresnih mjeničnih dužnika navedenih u tom propisu, na njegov račun obogatio.

Ako su svi u nizu indosanata, uključujući i posljednjeg indosanta, koji je bio u neposrednom ugovornom odnosu sa imaoцем mjenice – indosatarom, dali nešto da bi stekli mjenicu, neosnovano se obogatio onaj koji nije dao ništa.

Kod sopstvene trasirane mjenice, o kakvoj se radi u konkretnom slučaju, najčešće se trasant (izdvalac mjenice) neosnovano obogatio na račun posljednjeg imaoца, jer on u pravilu, ne daje ništa prilikom zasnivanja mjenične obaveze, jer daje mjenicu kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja i do isplate bi došlo tek na dan dospjeća mjenice, da mjenične radnje nisu propuštene. Kasnija indosiranja su uslijedila, u pravilu, radi realnog pokrića obaveze, pa i posljednjeg indosanta, tako da u odnosu na ta lica imalac mjenice u pravilu ne bi postaviti zahtjev zasnovan na odredbama člana 85. Zakona o mjenici.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 591/88 od 12.10.1989. godine)

NAPOMENA: Ovim je modifikovan stav izražen u presudi Vrhovnog suda BiH br. Pž. 57/84 od 21.8.1984. godine objavljen u Biltenu sudske prakse VSBiH broj 4/84 pod red. br. 39.

STAMBENO PRAVO

100.

Član 6. stav 1. i 21. stav 1. Zakona o stambenim odnosima

Unuk je član porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava, i kada ima žive roditelje, pa ima pravo da nastavi da koristi stan nakon što prestane da ga koristi nosilac stanarskog prava. (djed).

IZ obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su usvojili zahtjev tužioca za iseljenje tuženog iz stana koji je koristio njegov djed do konačnog preseljenja u drugo mjesto gdje ima vlastitu kuću, jer da se unuci koji imaju žive roditelje ne smatraju članovima porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava (djeda).

Ustavni sud Jugoslavije je odlukom od 29. juna 1988. godine broj U. 413/88 (objavljeno u "Službenom listu SFRJ" broj 61/88) utvrdio da odredba člana 6. stav 2. zakona o stambenim odnosima SRBiH ("Službeni list SRBiH", broj 14/84 i 12/87) u dijelu kojim je određeno da svojstvo člana porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava imaju samo unuci bez roditelja, nije u saglasnosti sa Ustavom SFRJ. Kako Skupština SRBiH, nije ni do 31. jula 1989. godine uskladila osporenu odredbu sa Ustavom SFRJ, Ustavni sud Jugoslavije je na sjednici održanoj 20. septembra 1989. godine donio odluku kojom se utvrđuje da je 31. jula 1989. godine prestao da važi dio odredbe koji glasi "bez roditelja". Ova odluka je objavljena u "Službenom listu SRBiH", broj 36/89). S obzirom na izloženo pobijane presude se zasnivaju na pogrešnoj primjeni materijalnog prava pa su zbog toga ukinute radi utvrđenja relevantnih činjenica za meritorno odlučivanje o tužbenom zahtjevu.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 337/89 od 29. januara 1990. godine)

101.**Član 24., 26. i 27. Zakona o stambenim odnosima****Član 103. i 104. Zakona o obligacionim odnosima**

Akt o dodjeli stana na korištenje jeste zakonska pretpostavka za zaključenje ugovora o korištenju stana, pa se po zahtjevu ovlaštene stranke utvrđuje ništavost ugovora nakon što je nadležni organ poništio akt o dodjeli stana.

IZ obrazloženja:

Tuženi N.V. dodijeljen je na korištenje stan u društvenoj svojini, pa je na osnovu akta o dodjeli zaključila ugovor o korištenju stana sa tuženom samoupravnom interesnom zajednicom stanovanja, ali je nakon useljenja us tan odlukom nadležnog suda udruženog rada poništen akt o dodjeli i u samoupravnoj proceduri isti stan dodijeljen na korištenje drugom radniku davaoca stana na korištenje.

Presudama nižestepenih sudova pao zahtjevu davaoca stana na korištenje utvrđena je ništavost ugovora o korištenju stana.

Prigovor rediventa (tužene) da su ništavi samo ugovori koji su u suprotnosti sa načelima društvenog uređenja i pravilima morala socijalističkog samoupravnog društva nije osnovan jer je odredbom iz čl. 103. Zakona o obligacionim odnosima, izričito propisano da su ništavi i ugovori koji su protivni prinudnim propisima, ako cilj povrijeđenog pravila ne upućuje na neku drugu sankciju. Propisi Zakona o stambenim odnosima (čl. 24., 26. i 27.) koji imaju prinudan karakter predpostavljaju punovažan akt o dodjeli stana na korištenje za zaključenje ugovora o korištenju stana. U slučaju kada je akt o dodjeli stana poništen i stan dodijeljen na korištenje drugom radniku, slijedi logična posljedica – ništavost ugovora i obaveza predaje stana davaoca stana na korištenje (čl. 103. st. 1. i 104. st. 1. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 701/89 od 14. decembra 1989. godine)

102.**Član 30. stav 7. Zakona o stambenim odnosima****Član 36. Zakona o redovnim sudovima**

O zahtjevu za priznanje stanarskog prava na stan u društvenoj svojini zbog proteka prekluzivnog roka (za iseljenje) iz člana 30. stav 7. Zakona o stambenim odnosima, odlučuje vijeće osnovnog suda u parničnom postupku.

IZ obrazloženja:

Tužiteljica svog zahtjev za priznanje stanarskog prava zasniva na tvrdnji da se u sporni stan uselila (bespravno) u septembru 1981. godine i da su protekli prekluzivni rokovi iz člana 30. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84), za njeno iseljenje. Ovdje se radi o stambenom sporu iz člana 30. stav 7. Zakona o stambenim odnosima, za koji je, u smislu člana 10. istog zakna i člana 1. Zakona o parničnom postupku, nadležan redovni sud u parničnom postupku, s tim da se ovaj spor rješava u vijeću (analogija iz člana 36. Zakona o redovnim sudovima "Službeni list SRBiH" broj 19/88). Odlučujući o ovako postavljenom zahtjevu u vanparničnom postupku pred sudijom pojedincem prvostepeni sud je povrijedio načelo kontradiktornosti, jer nije održao glavnu raspravu, a bio je i nepropisno sastavljen, čime su počinjene apsolutne bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 2.

tačka 1. i 9. Zakona o parničnom postupku, na koje drugostepeni sud pazi po službenoj dužnosti (član 365. stav 2. ZPP-a).

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 1337/89 od 25.7.1989. godine)

103.

Član 31. stav 2. Zakona o stambenim odnosima

Nosilac stanarskog prava može otkazati korištenje stana članovima porodičnog domaćinstva zbog poremećaja međusobnih odnosa koje nije sam skrivio.

Iz obrazloženja:

Tužilac je, kao nosilac stanarskog prava, u februaru mjesecu 1984. godine primio u svoj stan tužene (sina i snahu) po sporazumu da on koristi jednu sobu, a oni drugi i da zajedno koriste kuhinju i zajedničke prostorije. Među strankama je zbrzo došlo do poremećaja odnosa kada je tužilac počeo da zaključava svoju sobu na što su tuženi reagovali zaključavanjem kuhinje uz objašnjenje da se tužilac ponašao kao kleptomani jer da im krađe pojedine stvari (prehrambene artikle). Također je utvrđeno da su tuženi, bez tužiočeve saglasnosti izbacili iz stana neke njegove stvari koje su smatrali suvišnim i da su prisluškivali njegove telefonske razgovore u namjeri da spriječe eventualno njegovo stupanje u brak.

Iz ovog se izvodi zaključak da je poremećaj međusobnih odnosa između stranaka prouzrokovan uglavnom zbog različitih shvatanja, međusobnog nepovjerenja i nesaglasnosti naravi, a ne zbog skrivljenih postupaka stranaka, pogotovo tužioca.

Time su se ostvarile pretpostavke iz člana 31. stav 2. Zakona o stambenim odnosima SRBiH da tužilac kao nosilac stanarskog prava otkáže tuženima dalje korištenje stana.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 730/89 od 18. decembra 1989. godine)

104.

Član 41. stav 1. Zakona o stambenim odnosima

Ne može se dati otkaz ugovora o korištenju stana nosiocu stanarskog prava koji zbog neophodne njege (star i bolestan) duže boravi kod svoje kćerke bez namjere da definitivno napusti stan.

IZ obrazloženja:

Tužena je samohrana žena u 67. godini života, teški srčani bolesnik pa zbog toga često boravi kod svoje kćerke u drugom mjestu.

Tužilac smatra da postoje razlozi za otkaz ugovora o korištenju stana zbog nekorištenja.

Prema odredbama člana 47. stav 1. tačka 3. Zakona o stambenim odnosima nosiocu stanarskog prava se ne može dati otkaz ugovora o korištenju stana iz osnova navedenog u stavu 1. člana 47. Zakona o stambenim odnosima ako se nalazi u domu starih i sl. Boravak starije osobe kod svoje djece zbog neophodne njege analogan je boravku u domu starih i iznemoglih lica pa zbog toga u takvim slučajevima se ne može otkazati ugovor o korištenju stana ako nema dokaza da je nosilac stanarskog prava definitivno napustio stan.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 282/89 od 14. decembra 1989. godine)

105.

Član 120. i 122. Porodičnog zakona

Lice koje sebe smatra vanbračnim ocem nije ovlašteno na tužbu za utvrđivanje očinstva.

IZ obrazloženja:

Prema odredbama člana 120-122. Porodičnog zakona lice koje sebe smatra vanbračnim ocem nije ovlašteno da podigne tužbu za utvrđivanje očinstva vanbračnog djeteta, već takov pravo pripada samo djetetu, njegovoj majci i nadležnom organu za poslove starateljstva. Pogotovo u ovom slučaju tužilac nema takvo ovlaštenje kad je vanbračno dijete, koje smatra svojim, usvojeno u zakonskom postupku. (član 153. i 157. Porodičnog zakona)

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 41/89 od 22. decembra 1989. godine)

106.

Član 239. Porodičnog domaćinstva

Suprug koji nije zaposlen i nema drugih izvora prihoda za izdržavanje, ovlašten je da traži doprinos za izdržavanje od razvedenog supruga iako je brak kratko trajao, ako je zaključen braka izgubio pravo na izdržavanje od ranijeg supruga.

Iz obrazloženja:

Brak između parničnih stranaka je razveden, trajao je samo sedam mjeseci. Tužena nije zaposlena i nema vlastitih prihoda, a tužilac ima mogućnost da plaća doprinos za njeno izdržavanje. Okolnost što je brak kratko trajao, u ovom slučaju se ne može uzeti kao prepreka za ostvarenje prava na zakonsko izdržavanje, jer je utvrđeno da je tužena zaključenjem ovog braka izgubila pravo na izdržavanje od ranijeg bračnog druga, što znači da se sada našla u stanju koje je nepovoljnije nego prije zaključenja braka, pa je stoga njen zahtjev za zakonsko izdržavanje osnovan (član 239. Porodičnog zakona).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 574/89 od 25. januara 1990. godine)

107.

Član 40. stav 3. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima**Član 257. Porodičnog zakona**

Poravnanje o plaćanju doprinosa za izdržavanje zaključeno pred nadležnim organom Republike Austrije jeste izvršna isprava pred jugoslovenskim sudom.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je odredio izvršenje prinudnom naplatom dospjelih iznosa u dinarskoj protuvrijednosti, pozivajući se na član 5. Sporazuma zaključenog između Republike Austrije i Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije ("Službeni list FNRJ", broj 2/63) prema kome se poravnanja zaključena pred nadležnim organom za starateljstvo na teritoriji jedne države, priznaju i izvršavaju na teritoriji druge države.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 47/89 od 25. januara 1990. godine)

108.

Član 273. i 274. Porodičnog zakona**Član 210. Zakona o obligacionim odnosima**

Bračni drug koji je vratio protupravno prisvojen novčani iznos (osuđen u krivičnom postupku) nije ovlašten da traži srazmjernu naknadu od drugog bračnog druga ako ne dokaže da se ovaj time neosnovano obogatio (sticanje bez osnova).

Iz obrazloženja:

Tužilac je osuđen u krivičnom postupku zbog krivičnog djela pljačke iz člana 169. stav 2. u vezi sa krivičnim djelom zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja iz čl. 226. st. 4. Krivičnog zakona SRBiH, jer je kao direktor finansijskog sektora radne zajednice zajedničkih službi, u toku 1981. godine u više navrata putem gotovinskih čekova prisvojio 1,208.388,40 dinara. Nižestepeni sudovi su zaključili da tužilac nije pribavio sporni automobil prisvojenim sredstvima, pa da nije osnovan njegov zahtjev da supruga uplati polovinu duga. Revident se poziva na odredbe iz člana 273. i 274. Porodičnog zakona, koje pogrešno interpretira, jer prema tim odredbama bračni drug koji je preuzeo obaveze radi podmirenja tekućih potreba bračne zajednice, obavezuje i drugog bračnog druga, a u ovom slučaju upravo to nije dokazano. Dakle, ne postoje pretpostavke ni iz člana 273. niti iz člana 274. Porodičnog zakona, niti je dokazano da se tužena neosnovano obogabila protupravno prisvojenim sredstvima (član 210. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 175/89 od 27. novembra 1989. godine)

109.

Član 63. Osnovnog zakona o braku**Član 14. Zakona o zastarjelosti potraživanja****Sada članovi 276. i 277. Porodičnog zakona****Član 371. Zakona o obligacionim odnosima**

Zahtjev za vraćanje poklona učinjenog bračnom drugu zastarijeva po proteku opšteg zastarnog roka računajući od prestanka braka.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 63. Osnovnog zakona o braku, koji je bio na snazi u vrijeme razvoda braka između parničnih stranaka, obični pokloni koji su supruzi učinili jedno drugome prije zaključenja braka ili u toku braka se ne vraćaju. Ostali pokloni naročito oni koji su u nesrazmjeri sa imovinskim stanjem poklonodavca, vraćaju se i to u onom stanju u kome su bili u trenutku prestanka braka. Umjesto otuđenih poklona vraća se vrijednost ili stvar koja je primljena za njih. Osnovnim zakonom o braku nije bio propisan rok zastarjelosti potraživanja za vraćanje učinjenih poklona pa se primjenjivao član 14. Zakona o zastarjelosti potraživanja koji je propisivao opšti rok zastare potraživanja od deset godina (danas je opšti rok zastare potraživanja pet godina – člana 371. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 274/89 od 21. decembra 1989. godine)

NASLJEDNO PRAVO

110.

Član 23. Zakona o nasljeđivanju

Bračni drug ostavioca nije ovlašten da traži povećanje nasljednog dijela protiv testamentarnog nasljednika.

Iz obrazloženja:

Bračni drug ostavioca je nužni nasljednik (član 28. stav 1. Zakona o nasljeđivanju) i kao takav može tražiti samo nužni dio (član 29. stav 2. ZN), a nema pravo da protiv testamentarnog nasljednika traži povećanje svog zakonskog nasljednog dijela. To pravo mu pripada samo protiv ostalih zakonskih nasljednika (član 23. ZN).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 344/89 od 14. decembra 1989. godine)

111.

Član 66. i 68. Zakona o nasljeđivanju

Nepotpisani svojeručni tekst koji je zavještalcu predao sudiji prilikom sastavljanja sudskog testamenta – nije sastavni dio sudskog testamenta.

Iz obrazloženja:

Sporne nekretnine nisu bile predmet testamentarnog raspolaganja, a podnesak na koji se poziva tužiteljica (svojeručni tekst testatora) nema formu svojeručnog testamenta, jer ga testator nije potpisao (član 66. Zakona o nasljeđivanju).

U našem pravu, za formalne pravne poslove važi pretpostavka o potpunosti isprave, koja je izričito propisana zakonom (član 71. Zakona o obligacionim odnosima), pa utoliko prije važi i za sudski testament, koji se zaključuje u strožoj formi član 68. i 69. Zakona o nasljeđivanju).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 228/89 od 17. novembra 1989. godine)

112.

Član 67. Zakona o nasljeđivanju

Formom testamenta pred svjedocima može se koristiti samo lice koje je u stanju da pročita tekst testamenta.

IZ obrazloženja:

Zakon o nasljeđivanju propisuje: zavještalcu koji zna da čita i piše može sačiniti testament na taj način što će ispravu koju mu je neko drugi sastavio svojeručno potpisati u prisustvu dva svjedoka, izjavljujući pred njima da je to njegov testament. Svjedoci će se potpisati na samom testamentu (član 67).

Smisao forme testamenta pred svjedocima u tome je da se osigura autentičnost izjavljene volje koja proizvodi pravno dještvo poslije smrti zavještaoca, kada više ne postoji mogućnost da je sam interpretira, dokazuje ili osporava. Prema tome zavještalcu se može koristiti ovom formom testamenta samo ako je u stanju da čita i piše u momentu sačinjavanja testamenta. Zahtjeva se sposobnost za čitanje da bi sam zavještalcu pročitao ono što je drugi napisao po njegovim navodima, da bi se sam osvjedočio o autoentičnosti svoje izjavljene volje, i da bi pošto se u to uvjeri, izjavio pred svjedocima da je to njegov testament. Zato tekst odredbe “zna da čita i piše” mora se shvatiti u smislu da je sposoban u vrijeme sačinjavanja testamenta da pročita tekst, što podrazumijeva, razumijese da poznaje i pismo na kome je

testament napisan. Također zavještalc mora biti sposoban da se sam vlastoručno potpiše na testamentu. Ako je ma iz kojih razloga zavještalc ometen da sam pročita testament, i da se sam vlastoručno potpiše, bez obzira što poznaje pismo na kome je testament napisan, njegova izjava volje neće biti punovažna. Funkcija svjedoka je upravo u tome da posvjedoče da je zavještalc pred njima pročitao tekst koji je drugi napisao i nakon toga izjavio da je to njegov testament.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 176/89 od 27. novembra 1989. godine)

113.

Član 86. Zakona o nasljeđivanju

Zavještalc može opteritiri testamentanog nasljednika obavezom (nalogom) da njega i njegovog bračnog druga "pomaže" do smrti.

IZ obrazloženja:

U sudskom testamentu je navedeno: "za slučaj moje smrti želim da se čitavo moje pokretno i nepokretno imanje uruči mom sestriću Z.J. Ovo činim iz razloga što će me pomagati do moje smrti kao i moju ženu...". Takva odredba u testamentu nema karakter ugovora o nasljeđivanju koji bi po zakonu bio ništavan (član 106. Zakona o nasljeđivanju) već predstavlja punovažan nalog testamentarnom nasljedniku u smislu člana 86. stav 1. ZN.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 344/86 od 14. decembra 1989. godine)

114.

Član 120. Zakona o nasljeđivanju

Član 12. Zakona o obligacionim odnosima

Ništav je ugovor o doživotnom izdržavanju ako ga je davalac izdržavanja zaključio u namjeri da pribavi nesrazmjernu imovinsku korist očekujući skorbu smrt primaoca izdržavanja.

IZ obrazloženja:

Nižestepeni sudovi propustili su da utvrde da li je ugovor ništav zbog povrede načela savjesnosti i poštenja (član 12. i 103. Zakona o obligacionim odnosima).

Primalac izdržavanja umro je 7 mjeseci nakon zaključenja ugovora o doživotnom izdržavanju u 78. godini života, a dugo je bolovao od ciroze jetre i "šećerne bolesti".

Ništav je ugovor ako je tuženi s obzirom na konkretne okolnosti računao sa skorom smrću primaoca izdržavanja da bi pribavio nesrazmjernu imovinsku korist.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 285/89 od 21. decembra 1989. godine)

115.

Član 123. Zakona o nasljeđivanju

Budući da se sadržaj obaveze o doživotnom izdržavanju ne može unaprijed odrediti ugovorom u svim pojedinostima, povodom zahtjeva za raskid ugovora zbog neispunjenja obaveze davaoca izdržavanja sud utvrđuje prema konkretnim okolnostima da li je davalac izdržavanja uredno ispunjavao svoju obavezu.

IZ obrazloženja:

Drugostepeni sud konstatuje, ali ne cijeni sa stanovišta odredbe iz člana 123. stav 3. Zakona o nasljeđivanju, značaj te činjenice, da “iz iskaza saslušanih svjedoka proizlazi da tužena i njen suprug povremeno pomažu tužiocima” jer se na bavi ocjenom odlučnog pitanja, u čemu se konkretno sastojala njihova pomoć i da li je, s obzirom na sve relevantne okolnosti slučaja, ostvaren cilj ugovora o doživotnom izdržavanju: da tuženi zbrinjavaju tužioce u zavisnosti od njihovih promjenjivih potreba, koje se nisu mogle u pojedinostima odrediti ugovorom.

(Vrhovni sud BiH broj Rev. 357/89 od 30. januara 1990. godine)

NADLEŽNOST

116.

Član 187. Zakona o parničnom postupku

Član 59. Zakona o građevinskom zemljištu

Član 34. stav 1. tačka 1c) Zakona o redovnim sudovima

Redovni sudovi su nadležni da odlučuju o tužbenom zahtjevu za utvrđenje da postoji ili da ne postoji stvarna služnost na građevinskom zemljištu u društvenoj svojini.

Iz obrazloženja:

U načelu redovni sudovi su nadležni da odlučuju u sporovima iz imovinskih odnosa fizičkih lica, ako zakonom nije drukčije određeno (član 1. Zakona o parničnom postupku).

Zakon o građevinskom zemljištu SRBiH propisuje nadležnost opštinskog organa uprave za konstituisanja prava stvarne služnosti na gradskom građevinskom zemljištu (član 59).

Budući da zakon čini samo jedan izuzetak u pogledu rješavanja o pravu stvarne služnosti na građevinskom zemljištu u društvenoj svojini, važi opšte pravilo da se svi drugi sporovi, pa prema tome i spor o zahtjevu za utvrđenje da postoji ili da ne postoji stvarna služnost, spada u nadležnost redovnog suda (član 34. stav 1. tačka 1c) Zakona o redovnim sudovima).

(Vrhovni sud BiH broj Gvl. 18/89 od 29. januara 1990. godine)

117.

Član 29. Zakona o matičnoj evidenciji

Sud nije nadležan da utvrđuje činjenice, osim onih koje se po zakonu upisuju u posebnu matičnu evidenciju, od kojih zavisi pravo na porodičnu penziju (kao npr. da je osiguranik poginuo na poslu).

Iz obrazloženja:

Tužioci su bračni drug i djeca poginulog B.M. koji je prema njihovim navodima stradao kao vozač tužene organizacije udruženog rada, u vezi sa svojim poslom. Tuženi ne želi sačiniti prijavu o nesreći na poslu i dostviti je samoupravnoj interesnoj zajednici penzijskog i invalidskog osiguranja Bosne i Hercegovine, na osnovu koje bi tužioci ostvarili pravo iz penzijskog osiguranja. Zbog toga oni zahtijevaju da sud utvrdi činjenicu da je njihov radnik poginuo na poslu.

Za odlučivanje o ovakvom zahtjevu nije nadležan redovni sud, a niti sud udružengo rada, kao ni drugi samoupravni sud. Činjenicu da li je bračni drug, odnosno otac tužilaca poginuo na

radu ili u vezi sa radom, od čega zavisi pravo na porodičnu penziju odnosno njega visina utvrđuje nadležni organ SIZ-a PIO BiH, u postupku priznanja prava na porodičnu penziju.

Sud udruženog rada je nadležan da utvrđuje samo one činjenice koje se upisuju u posebnu (matičnu) evidenciju kod SIZ PIO BiH (član 29. Zakona o matičnoj evidenciji, "Službeni list SFRJ", broj 34/74 i članovi 155. i 156. Zakona o penzijsko – invalidskom osiguranju SRBiH).

(Vrhovni sud BiH, broj R. 178/89 od 26. oktobra 1989. godine)

118.

Član 6. Zakona o postupku za ukidanje zajedničkog prava vlasništva na bivšim kmetskim selištima

Član 16. Zakona o parničnom postupku

Sud nije ovlašten da odluči o zahtjevu za diobu zemljišta dok nadležni organ uprave ne odluči o zahtjevu za priznanje individualnog prava vlasništva na bivšem kmetskom selištu.

IZ obrazloženja:

Kako je odredbom člana 6. Zakona o postupku za ukidanje zajedničkog prava vlasništva na bivšim kmetskim selištima ("Službeni list SRBiH", broj 22/73) proisano da postupak za utvrđivanje prava vlasništva (individualnu) provodi i rješenje donosi organ skupštine opštine na čijem se području nalazi kmetsko selište, nižestepeni sudovi su pravilno odlučili kada su odbacili zahtjev za diobu tog zemljišta (član 16. stav 2. Zakona o parničnom postupku).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 383/89 od 19. februara 1990. godine)

119.,

Član 16. Zakona o parničnom postupku

Član 274. i 275. Zakona o opštem upravnom postupku

Sud nije ovlašten da odlučuje o zahtjevu za predaju u posjed zemljišta po osnovu rješenja o arondaciji.

IZ obrazloženja:

Budući da se rješenje o arondaciji zemljišta donosi u upravnom postupku po odredbama Zakona o arondaciji – izvršenje toga rješenja se ne može tražiti u sudskom postupku jer zakon o opštem upravnom postupku propisuje postupak za provođenje administrativnog izvršenja takvih rješenja (član 274. i 275.), pa je pravilno riješio prvostepeni sud kada je odbacio tužbu za predaju u posjed zemljišta tužiocu po osnovu rješenja o arondaciji (član 16. Zakona o parničnom postupku).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 356/89 od 29. januara 1990. godine)

120.

Članovi 372. i 384. Zakona o udruženom radu – raniji tekst

Sporove iz poslovnih odnosa članica složene organizacije udruženog rada može rješavati i unutrašnja arbitraža SOUR-a samo ako je to izričito predviđeno samoupravnom sporazumom o udruživanju u SOUR iako je bar statutom SOUR-a utvrđen sastav arbitraže i arbitražni postupak.

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 384. Zakona o udruženom radu ("Službeni list SFRJ" broj 53/76) koji se primjenjivao u vrijeme podnošenja tužbe, nije bilo izričito predviđeno da samoupravni sporazum o udruživanju u složenu organizaciju udruženog rada sadrži i odredbe o unutrašnjoj arbitraži. To ne znači da je navedena zakonska odredba zabranjivala da se pomenutim samoupravnim opštim aktom predvidi nadležnost unutrašnje arbitraže za rješavanje sporova iz unutrašnjih odnosa članica složene organizacije, pa i sporova iz poslovnih odnosa. Međutim, samoupravnim sporazumom o udruživanju u složenu organizaciju udruženog rada morala bi se navedena materija regulisati na isti način kao i samoupravnim sporazumom o udruživanju osnovnih organizacija u rdnu organizaciju (stav 1. člana 372. tada važećeg Zakona o udruženom radu). Zbog toga se može smatrati da je unutrašnja arbitraža valjano ustanovljena samoupravnim sporazumom o udruživanju u složenu organizaciju udruženog rada samo ako taj samoupravni opšti akt sadrži odredbe o vrsti sporova, te sastavu i postupku unutrašnje arbitraže ili ako je njima utvrđena vrsta sporova koje će arbitraža rješavati, a statutom složene organizacije (donosi se, u smislu člana 385. tada važećeg Zakona o udruženom radu, većinom glasova svih radnika u svakoj osnovnoj organizaciji udruženog rada), regulisan sastav i postupak unutrašnje arbitraže. Unutrašnja arbitraža složene organizacije može rješavati sporove iz poslovnih odnosa samo ako je to izričito predviđeno, a za takvo njeno ovlaštenje nije dovoljno da je samoupravnim sporazumom o udruživanju predviđeno da će ona rješavati sporove iz društveno ekonomskih odnosa udruženih organizacija.

Nadležnost, sastav i postupak unutrašnje arbitraže ne bi se mogli regulisati pravilnikom koji je donio radnički savjet, niti Samoupravnim sporazumom o udruživanju rada i sredstava na zajedničkoj izgradnji objekta, jer on nema karakter samoupravnog sporazuma o udruživanju u radnu, odnosno složenu organizaciju udruženog rada.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 167/89 od 13. decembra 1989., godine)

121.**Članovi 17. i 21. Zakona o parničnom postupku**

Unutrašnja arbitraža je nadležna da riješi i spor o plaćanju zateznih kamata, ako je bila nadležna za rješavanje spora o plaćanju glavne tražbine.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 85. Samoupravnog sporazuma o udruživanju u SOUR (čije su stranke članice) i za rješavanje sporova iz "odnosa u prometu proizvoda i usluga koji nastanu iz ugovornih odnosa" nadležna je unutrašnja arbitraža ali tužilac nalazi da u konkretnom slučaju ne postoji nadležnost arbitraže iz razloga što tražbinu tužioca čine naplaćene zatezne kamate na plaćeni glavni dug, koje mu pripadaju saglasno odredbi člana 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

Spor o plaćanju zateznih kamata na potraživanje iz ugovora stranaka takođe se smatra sporom iz ugovornog odnosa, jer se radi o sporednom potraživanju koje zavisi od glavnog duguje se za slučaj docnje u plaćanju glavnog potraživanja, pa je za njegovo rješavanje u konkretnom slučaju nadležna unutrašnja arbitraža SOUR-a.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 789/88 od 27.11. 1989. godine)

122.**Članovi 17. i 21. Zakona o parničnom postupku**

Ne prestaje nadležnost unutrašnje arbitraže ako ne riješi spor u određenom roku.

Iz obrazloženja:

Pogrešan je zaključak tužioca da je za rješavanje u sporovima koje rješava arbitraža SOUR-a nadležan redovni sud ukoliko spor ne bude riješen u roku od 8 dana. Ovakva izmjena nadležnosti nije predviđena zakonom niti samoupravnim opštim aktom, kojim je, u skladu sa zakonom, ustanovljen ovaj samoupravni sud (članom 15. SS o arbitraži predviđeno je da se arbitraža mora obrazovati u roku od 8 dana od dana prijema zahtjeva kojim se arbitražni postupak pokreće, ali se radi o instruktivnom roku, za čije propuštanje nije predviđena sankcija, a naročito ne i prestanak nadležnosti arbitraže).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 198/89 i Pž. 206/89 od 18. januara 1990. godine)

123.

Članovi 17. i 21. Zakona o parničnom postupku

Ne može se primijeniti odredba Samoupravnog sporazuma da će o sporu suditi redovni sud, ako unutrašnja arbitraža ne donese odluku u određenom roku, poslovodni odbor SOUR-a ne može svojim uputstvom mijenjati odredbe o nadležnosti unutrašnje arbitraže utvrđene samoupravnim sporazumom.

Iz obrazloženja:

Tužilac u žalbi ističe da je Samoupravnim sporazumom o unutrašnjoj arbitraži predviđeno, ako unutrašnja arbitraža ne postupi u određenom roku, da se spor rješava pred redovnim sudom, te da se sporovi između radnih organizacija, prema uputstvu Poslovnog odbora SOUR-a, rješavaju pred redovnim sudovima. Kako u ovom slučaju, unutrašnja arbitraža nije na vrijeme postupila i kako se radi o sporu između radnih organizacija, a ne unutar jedne radne organizacije, tužilac u žalbi tvrdi da je nadležan redovni, a ne samoupravni sud.

Samoupravnim sporazumom se ne može tako regulisati sudska nadležnost redovnog suda. To bi značilo kao da se ugovara stvarna nadležnost redovnog suda, a to nije moguće i suprotno je zakonu. Još manji uticaj u tom pogledu ima navedeno uputstvo.

Stvarna nadležnost redovnog suda ne može biti ugovorena, ona je zakonom određena. Samo obratno, sudsku nadležnost stranke mogu derogirati, odnosno "iznijeti" pred samoupravni sud.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 211/89 od 18. januara 1990. godine)

PARNIČNI POSTUPAK

124.

Članovi 7, 8, 9, 10. i 89. Zakona o parničnom postupku

Kada tuženi i pored nastojanja suda, na obrazloži prigovor na platni nalog, sud će donijeti odluku na osnovu odgovarajućih dokaza priloženih uz tužbu.

Iz obrazloženja:

Tuženi je samo paušalno prigovorio da platni nalog nije osnovan, a i pored traženja prvostepenog suda da se određeno izjasni na navode tužbe, punomoćnik tuženoga to nije učinio ni do zaključenja glavne rasprave. U nastojanju da tuženi iznese činjenice na kojima zasniva svoj prigovor, sud je, u smislu člana 89. ZPP-a, pozvao izravno zastupnika tuženoga

da se izjasni o važnim činjenicama, ali bez uspjeha. Tuženi je zanemario svoje ovlaštenje i dužnosti da dokazuje istinitost svoje tvrdnje istaknute u prigovoru da platni nalog nije osnovan.

Stoga je pravilan zaključak prvostepenog suda, kada je nakon uvida u sporne fakture i otpremnice priložene uz mandatnu tužbu, našao da je tužbeni zahtjev osnovan. Tužilac je uz tužbu dao adekvatna dokazna sredstva iz kojih proizilazi osnovanost tužbenog zahtjeva. Tuženi ni žalbom ne osporava određeno tužbeni zahtjev, sem što navodi da sporne fakture nije primio i da je sporan "ukupan iznos radova", ali za te navode ne daje razloge.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 93/89 od 13. decembra 1989. godine)

125.

Član 12. stav 1. Zakona o parničnom postupku

U parničnom postupku se ne može uspješno isticati prigovor da stranci nije nikada uručeno rješenje o arondaciji zemljišta pa da zbog toga nije pravomoćno.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su u ovoj parnici vezani za rješenje nadležnog organa uprave o arondaciji spornog zemljišta (član 12. stav 1. Zakona o parničnom postupku). U parničnom postupku se ne može isticati prigovor da nije pravomoćno rješenje koje je donijeto u upravnom postupku, jer da nikada nije dostavljeno stranci. Takav prigovor se može isticati samo u onom postupku u kome je rješenje donijeto.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 356/89 od 29. januara 1990. godine)

126.

Član 70. stav 5. Zakona o parničnom postupku

Sada član 49. stav 1. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima

U sporu o isplati sume osiguranja zbog pogibije putnika u motornom vozilu može se ugovoriti nadležnost stranog suda ako je jedna ugovorna stranka strano fizičko ili pravno lice.

Iz obrazloženja:

Tužioci traže da im tužena plati sumu osiguranja. Tužbeni zahtjev zasnivaju na činjenici da je njihov otac i suprug stradao u putničkom automobilu kojim je upravljao vlasnik automobila, a on je sa tuženom austrijskom organizacijom zaključio ugovor o osiguranju putnika za slučaj smrti. Radi se dakle o sporu sa međunarodnim elementom. Prema tadašnjoj odredbi člana 70. stav 5. Zakona o parničnom postupku stranke su se mogle sporazumjeti da u slučaju spora sudi strani sud, jer nije nadležan jugoslovenski sud po pravilima o isključivoj mjesnoj nadležnosti.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 237/89 od 17. novembra 1989. godine)

127.

Član 77. Zakona o parničnom postupku

Stranačku sposobnost u parnici za naknadu štete iz osnova obaveznog osiguranja u saobraćaju ima Zajednica osiguranja imovine i lica, a ne njene poslovne jedinice, pa je bet uticaja pogrešna oznaka u tužbi poslovne jedinice kod koje je zaključen ugovor o osiguranju.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud zaključuje da P.I. zbog toga što je osiguran kod ZOIL "Sarajevo"- Poslovna jedinica Zenica, a ne ZOIL "Sarajevo". Poslovna jedinica Doboj, nije osiguranik tužene i da tužena ZOIL "Sarajevo"- Poslovna jedinica Doboj nije u obavezi da naknadi štetu tužiteljici.

Prvostepeni sud, međutim, pogrešno smatra da poslovne jedinice tužene imaju svojstvo pravnog lica. Svojstvo pravnog lica ima ZOIL "Sarajevo", a ne njene poslovne jedinice. Stoga nije relevantna okolnost što je prvobitno u tužbi navedeni osiguranik, sa tuženom zasnovao odnose osiguranja pred njenom poslovnom jedinicom u Doboju, a u toku glavne rasprave je utvrđeno da je povrede tužiocu prouzrokovao drugi osiguranik tužene, koji je u odnos osiguranja stupio pred poslovnom jedinicom u Zenici. U oba slučaja u pitanju su osiguranici tužene, za koje odgovara tužena. Okolnost što je pravni odnos između P.I. i tužene zasnovan pred poslovnom jedinicom u Zenici imao je značaj samo za mjesnu nadležnost (član 59. Zakona o parničnom postupku).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 796/88 od 20. decembra 1989. godine)

128.**Član 106. Zakona o parničnom postupku**

Stranka (odnosno njen punomoćnik) ne može se pozivati na podnesak koji nije predat sudu na uobičajen način, a ne nalazi se u sudskom spisu.

Iz obrazloženja:

Tužilac u žalbi i ne tvrdi da je podnesak predao neposredno u sudsku pisarnicu, radniku u sudu ili na pošti, da bi takvo dostavljanje proizvodilo dještvo, i po redovnom toku stvari podnesak bio uvršten u spise predmeta, nego da je zahtjev za naknadu troškova postupka napisao rukom na papiru i ubacio ga kroz zazore (otvore) zaključanih vrata na kancelariji predsjednika vijeća. Takav podnesak tužioca ne nalazi se u spisima predmeta, što je i razumljivo s obzirom na nepažljiv i neuobičajen pokušaj dostavljanja podneska od strane punomoćnika tužioca koji je advokat. Osim toga, tužilac ne predlaže dokaze na osnovu kojih se može utvrditi tačnost tvrdnji u žalbi da je takav podnesak dostavljen u spise predmeta.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 135/89. od 27. novembra 1989. godine)

129.**Član 113. stav 7. Zakona o parničnom postupku**

Ne može se smatrati blagovremenim podnesak advokata-punomoćnika stranke upućen organu uprave, a ne sudu, ako nije u roku stigao nadležnom sudu.

Iz obrazloženja:

Advokat tj. kvalifikovani zastupnik tužioca je podnesak za nastavak postupka koji po rješenju prvostepenog suda miruje, podnio organu uprave, a ne sudu, iako se prijedlog za nastavljanje postupka mogao podnijeti samo sudu. Stoga ova činjenica ne utiče na zakonitost i pravilnost prvostepenog rješenja. U ovom slučaju ne postoji neznanje ili očigledna omaška podnosioca, u smislu člana 113. stav 7. ZPP.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 128/89 od 27. novembra 1989. godine)

130.

Član 155. Zakona o parničnom postupku

Sud ne može obavezati parničnu stranku da naknadi troškove zastupanja suprotne stranke na ročištu koje je postalo nepotrebno, a sud ga je na vrijeme mogao otkazati.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud nije pravilno primijenio odredbu člana 155. stav 1. Zakona o parničnom postupku kada je obavezao tužioca da tuženom naknadi troškove zastupanja po punomoćniku advokatu na ročištu od 7.3.1988. godine. Ovo zbog toga što je podnesak kojim tužilac obavještava da povlači mandatnu tužbu sudu stigao 10.2.1988. godine. Obzirom na ovo sud je odmah po prijemu navedenog podneska morao donijeti rješenje o prihvatanju izjave tužioca da povlači tužbu i rješenje dostaviti tuženom, na osnovu čega bi tuženi mogao zaključiti da se ročište od 7.3.1988. godine neće ni održati. Prema tome, troškovi za zastupanje po punomoćniku advokatu na ročištu od 7.3.1988. godine nisu bili potrebni za vođenje parnice, pa se tužilac i ne može obavezati da ih snosi.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 635/88 od 25. oktobra 1989. godine)

131.

Član 155. i 164. Zakona o parničnom postupku

Stranka koju je zastupao punomoćnik koji nije advokat, opredijeljeno je postavila zahtjev za naknadu parničnih troškova kada je zahtijevala naknadu za zastupanje na ročištima u visini 50% nagrade za zastupanje po advokatu, a sud je morao utvrditi stvarne troškove zastupanja i dosuditi naknadu u zatraženom obimu ako je manja od tih troškova.

Iz obrazloženja:

Stranci koja nije zastupana po advokatu, pripada naknada troškova koje je imao njen punomoćnik na ime pristupa i zastupanja na ročištu u visini troškova koji su bili potrebni za prisustvo takvog punomoćnika na ročištu, ako su ti troškovi manji od troškova koje bi stranka imala da je zastupana po advokatu iz mjesta sjedišta suda, a ako ti troškovi prelaze visinu troškova koje bi imala da je zastupana po advokatu, takvoj se stranci može dosuditi naknada troškova zastupanja po punomoćniku koji nije advokat, samo do visine troškova koje bi imala da je bila zastupana po advokatu iz sjedišta suda.

Kako je tuženi postavio zahtjev za naknadu troškova u visini od 50% advokatske tarife, to je postavio opredijeljen zahtjev za naknadu troškova, što je dužan učiniti saglasno odredbi člana 164. ZPP-a, pa je prvostepeni sud morao utvrditi stvarne troškove i odlučiti o naknadi saglasno naprijed navedenom pravnom shvatanju ovog suda.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 685/88 od 27. novembra 1989. godine)

132.

Član 186. Zakona o parničnom postupku

Član 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Dovoljno je određen tužbeni zahtjev (odrediv je) kada tužilac, nakon prestanka utuženog glavnog potraživanja u toku parnice, na utuženo potraživanje zatezних kamata na glavno potraživanje određeno stopom i datumima početka i prestanka, zatraži plaćanje procesnih zatezних kamata od dana prestanka glavnog potraživanja.

IZ obrazloženja:

U smislu člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, na iznos neisplaćene kamate može se zahtijevati zatezna kamata samo od dana kad je sudu podnesen zahtjev za njenu isplatu. Plaćanjem glavnog duga tuženi je ostao u obavezi da plati kamate na iznos glavnog duga za vrijeme docnije po stopi propisanoj Odlukom SIV-a o visini stope zatezne kamate. Prvostepenom presudom, u odnosu na neisplaćene zatezne kamate je utvrđen iznos glavnog duga, vrijeme docnije i kamatna stopa, pa su ovako utvrđene kamate dovoljno određene da se na njih mogu dosuditi procesne zatezne kamate. Kada tuženi ispuni glavni zahtjev, tužilac može sve do zaključenja glavne rasprave zahtijevati procesne zatezne kamate na iznos neisplaćenih kamata. Za odlučivanje o ovom zahtjevu nije značajno da li su zatezne kamate obračunate u apsolutno određenom iznosu ili na osnovu svih elemenata na osnovu kojih se utvrđuje njihova visina.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 310/89 od 8. februara 1990. godine)

133.

Članovi 190. i 456. stav 2. Zakona o parničnom postupku

Tužilac može u parnici povodom prigovora na platni nalog, preinačiti tužbu povećanjem zahtjeva za zatezne kamate na osporeno glavno potraživanje, ako tuženi nakon takvog preinačenja, odustane od prigovora na platni nalog, o povišenom dijelu zahtjeva za kamate sud će odlučiti presudom.

Iz obrazloženja:

Pogrešno tuženi nalazi da u toku parnice za tražbinu koja je bila osporena prigovorom na platni nalog, tužilac nije mogao povećati tužbeni zahtjev za kamatu.

Ovo stoga što je u vezi sa tražbinom vođena parnica, a u parnici koja teče može se i preinačiti tužba i povećati tužbeni zahtjev kako u pogledu glavnog duga tako i u pogledu sporednih potraživanja (član 190. Zakona o parničnom postupku). U konkretnom slučaju tužilac je povećao tužbeni zahtjev za kamate prije odustanka tuženog od prigovora protiv platnog naloga, dok je tekla parnica. Kada je tuženi odustao od prigovora protiv platnog naloga, platni nalog je ostao na snazi samo za iznos na koji je glasilo, pa je o povišenom dijelu tužbenog zahtjeva na ime kamate, sud trebao meritorno odlučiti presudom.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 811/88 od 27. novembra 1989. godine)

134.

Član 192. Zakona o parničnom postupku

Označavanje kao tuženog osnovne organizacije udruženog rada, umjesto prvobitne tužene interne banke, predstavlja subjektivno preinačenje, a ne ispravku tužbe.

Iz obrazloženja:

Kada je u tužbi kao tuženi označena interna banka, koja u smislu člana 37. Zakona o udruženom radu ("Službeni list SFRJ", broj 53/76) ima svojstvo pravnog lica, onda označavanje osnovne organizacije udruženog rada, takođe društvenog pravnog lica u smislu istog propisa, predstavlja subjektivno preinačenje, a ne ispravku tužbe. Za subjektivno preinačenje tužbe potreban je pristanak lica koje treba da stupi u parnicu umjesto tuženog, a ako se tuženi upustio u raspravljavanje onda je potreban i pristanak tuženog. Pošto u ovom sporu nije bilo potrebnog pristanka, za preinačenje tužbe nisu ispunjeni uslovi iz člana 192. stav 2. Zakona o parničnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 53/89 od 13. decembra 1989. godine)

135.

Član 213. stav 1. tačka 1. Zakona o parničnom postupku

Cjelishodno je prekinuti parnični postupak u parnici za naknadu štete protiv lica po čijim je nalogima postupila banka u stečajju, dok se u stečajnom postupku ne utvrdi da li tužiocu pripada izlučno pravo na prvenstvenu naplatu sredstava depozita.

Iz obrazloženja:

Neosnovani su navodi žalbe za otvaranje stečajnog postupka nad tuženom PBS_ Osnovna banka u B. nema pravno dejstvo na zahtjev tužioca u odnosu na ostale tužene iz osnova naknade štete. Imajući u vidu da je tužilac prijavio svoje potraživanje kao povjerilac u stečajnom postupku nad tuženom PBS-Osnovna banka u B. pravilno je prvostepeni sud, s obzirom na okolnosti spora, ocijenio da je prekid postupka u odnosu na ostale tužene cjelishodan. Ishod stečajnog postupka protiv petotuzenog ima uticaja na osnov i visinu tužbenog zahtjeva i u odnosu na ostale tužene, jer će se tek okončanjem stečajnog postupka moći utvrditi da li je i u kom obimu tužilac pretrpio štetu.

Tužilac, naime, tužbeni zahtjev protiv tuženih od 1-4 zasniva na tvrđenju da je nezakonitim nalogima datim petotuzenom, onemogućeno vraćanje novčanih sredstava, koje je tužilac držao kao depozit kod petotuzenog, a u toku stečajnog postupka će biti utvrđeno da li postoji izlučno pravo tužioca na prvenstvenu naplatu u cjelini potraživanja vraćanja depozita ili samo pravo na djelimičnu naplatu tog potraživanja iz stečajne mase, čime će se odlučiti o prethodnom pravnom pitanju karaktera i obima tužiočeve tražbine.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 225/89 od 18. januara 1990. godine)

136.

Član 221. Zakona o parničnom postupku

Ne može se smatrati da je tuženi priznao činjenice na kojima se zasniva glavni tužbeni zahtjev, kada je u toku glavne rasprave nudio da odustane od prigovora na platni nalog u odnosu na glavni zahtjev, ako tužilac povuče tužbu za kamate.

IZ obrazloženja:

Punomoćnik tuženog je na ročištu održanom 15.11.1988. godine izjavio da je tuženi spreman odustati od podnesenih prigovora na izdati platni nalog, u koliko tužilac odustane od zahtjeva zaisplatu zateznih kamata. Na zajednički prijedlog punomoćnika obje parnične stranke zakazano je novo ročište, kako bi se punomoćnici još jednom konsultovali sa poslovodnim organima o sadržini sporazuma. Iz podneska tuženog od 16. novembra 1988. godine proizilazi da tuženi ostaje pri svojim navodima datim na ročištu od 15. novembra 1988. godine, te predlaže da se spor riješi "redovnim putem" ukoliko ne dođe do sporazuma. Na glavnu raspravu koja je održana dana 22. novembra 1988. godine tuženi nije pristupio.

Obzirom na izloženo ne može se prihvatiti da su među strankama nesporne činjenice vezane za količinu izvršenih rdova i njihov kvalitet, odnosno da je tuženi priznao činjenice u vezi sa tim, te da njih nije ni potrebno dokazivati (član 221. Zakona o parničnom postupku).

U konkretnom slučaju radi se samo o pokušaju stranaka da pred sudom zaključe poravnanje o predmetu spora, do koga nije došlo.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 166/89 od 20. decembra 1989. godine)

137.

Članovi 61. , 86. i 89. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima

Nema mjesta odbacivanju tužbe zbog presuđene stvari u inostranstvu, ukoliko nisu ispunjeni uslovi za priznanje strane sudske odluke.

IZ obrazloženja:

Nakon utvrđenja da je brak stranaka razveden pravosnažnom presudom Građanskog suda u Švicarskoj – Kanton Glarus od 7.9.1988. godine, prvostepeni sud je, pozivom na odredbe člana 288. stav 2. Zakona o parničnom postupku, odbacio tužbu zbog presuđene stvari. Prema članu 86. stav 1. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 43/82) strana sudska odluka izjednačena je sa odlukom suda u SFRJ i proizvodi pravno dejstvo, samo ako je prizna sud u SFRJ. Članom 61. st. 1. tač. 1. istog zakona određena je isključiva nadležnost suda u SFRJ u brakorazvodnim sporovima kada su oba bračna druga jugoslovenski državljani, na što žalba tužioca opravdano ukazuje. Istina, prema čl. 89. st. 2. istog zakona, isključiva nadležnost suda SFRJ nije smetnja za priznanje strane sudske odluke donesene u bračnom sporu, ako priznanje traži tuženi iz te odluke ili ako to traži tužilac, a tuženi se ne protivi, ali bi iz činjenice da je žalilac podnio tužbu za razvod braka kod nadležnog suda u SFRJ i njegovih navoda u žalbi proizilazi da se on protivi legalizaciji strane sudske odluke.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 1337/89 od 25. jula 1989. godine)

138.

Član 354. stav 1. tačka 11. Zakona o parničnom postupku

Ne postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka (litispendencija) ako je tužilac istovjetni tužbeni zahtjev u drugoj parnici povukao prije nego što je presuđeno o zahtjevu.

IZ obrazloženja:

Prije podnošenja tužbe u ovoj parnici između istih stranaka tekla je parnica za istovjetnim zahtjevom (za plaćanje doprinosa za izdržavanje). Međutim, zakonska zastupnica malodobne tužiteljice je povukla ranije podnijetu tužbu, pa je nastavljen postupak u ovoj parnici i donijeta pobijana presua. S obzirom na izloženo, donošenjem pobijane presude nije učinjena bitna povreda odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 2. tačka 11. zakona o parničnom postupku, jer u tom času nije psotojala druga tužba.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 194/89 od 17. novembra 1989. godine)

139.

Član 358. stav 3. Zakona o parničnom postupku

Tuženi nema parni interes da izjavi žalbu protiv presude samo zbog toga što je tužbeni zahtjev odbije kao neosnovan, iz drugih razloga a ne usvajanjem prigovora zastare potraživanja, pa je neosnovana revizija protiv rješenja o odbacivanju žalbe, iako je žalba tužioca uvažena i prvostepena presudaukinuta.

IZ obrazloženja:

Budući da je bio odbijen tužbeni zahtjev, tuženi nije imao pravnog interesa da izjavi žalbu samo zbog toga što nije usvoje njegov prigovor zastare potraživanja, pa je drugostepeni sud odbacio žalbu tuženog (član 358. stav 3. Zakona o parničnom postupku).

Nije relevantno što je uvažena žalba tužioca, jer protiv rješenja o ukidanju prvostepene presude nije dopuštena revizija, a protiv rješenja o odbačaju žalbe tuženog revizija je neosnovana (član 393. u vezi člana 400. stav 4. ZPP).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 341/89 od 29. januara 1990. godine)

140.

Član 400. Zakona o parničnom postupku

Protiv rješenja o prekidu parničnog postupka nije dopuštena revizija.

IZ obrazloženja:

Zakon o parničnom propisuje da stranke mogu izjaviti reviziju i protiv rješenja drugostepenog suda kojim je postupak pravosnažno završen. (član 400. st. 1.) Argumentum a contratio revizija nije dopuštena protiv rješenja o prekidu postupka jer to nije rješenje kojim se postupak pravosnažno završava (čl. 215. ZPP).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 383/89 od 19. februara 1990. godine)

VANPARNIČNI POSTUPAK

141.

Član 111. stav 4. Zakona o redovnim sudovima

Član 382. i 400. Zakona o parničnom postupku

Član 205. i 211. Porodičnog zakona

Član 26. Zakona o vanparničnom postupku

Nije dozvoljena revizija protiv rješenja o oduzimanju poslovne sposobnosti.

IZ obrazloženja:

Interpretacijom odredaba iz člana 111. stav 4. Zakona o redovnim sudovima SRBiH u vezi člana 382. i 400. Zakona o parničnom postupku proizilazi da se revizijom ne može pobijati rješenje drugostepenog suda donijeto u vanparničnom postupku osim u slučaju ako je to predviđeno posebnim zakonom.

Kako je pobijana odluka o oduzimanju poslovne sposobnosti R.M. donijeta u vanparničnom postupku (član 205. i 219. Porodičnog zakona), a posebnim zakonom nije propisano da se protiv takvog rješenja može izjaviti revizija (član 26. Zakona o vanparničnom postupku), odlučeno je da se revizija odbaci kao nedopuštena (član 382. u vezi člana 400. stav 4. ZPP).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 354/89 od 25. januara 1990. godine)

IZVRŠNI POSTUPAK

142.

Član 99. stav 3. i 4. KZ-a SFRJ**Član 68. stav 2. Zakona o izvršnom postupku****Član 221. Zakona o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija**

Uknjižbom društvene svojine na konfiskovanoj nepokretnoj imovini prekida se relativna zastara izvršenja u smislu člana 99. stav 3. i 4. KZ-a SFRJ, a protekom roka od 20 godina iz člana 99. stav 5. KZ-a SFRJ nastupa apsolutna zastara izvršenja, ukoliko u tom roku konfiskovana imovina nije predata opštini na čijem području se nalazi.

Rješenjem o obustavi izvršenja zbog zastare na osnovu člana 68. stav 2. zakona o izvršnom postupku ukidaju se sve provede izvršne radnje, pa i rješenje o uknjižbi društvene svojine na konfiskovanoj imovini.

Iz obrazloženja:

Prema članu 221. Zakona o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija ("Službeni list SRBiH", broj 2/84, 12/87 i 25/88) konfiskovana imovina postaje društvena svojina danom pravosnažnosti presude kojom je irečena kazna konfiskacije, ali ta činjenica nije pravno relevantna za tok i prekid zastare – izvršenja ove kazne. Izvršenje kazne konfiskacije na nepokretnoj imovini provodi se uknjižbom društvene svojine na toj imovini na osnovu člana 225. stav 2. navedenog Zakona o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija u vezi sa članom 234-236 Zakona o izvršnom postupku koji upis nema konstitutivni nego samo deklarativni karakter, jer se radi o originalnom sticanju društvene svojine, te prodajom konfiskovane imovine opštini na čijem području se ta imovina nalazi, kako je izričito propisano odredbom člana 221. navedenog zakona o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija. Uknjižbom društvene svojine na konfiskovanoj nepokretnoj imovini na osnovu odluke zvršnog suda prekida se relativna zastara izvršenja u smislu člana 99. stav 3. i 4. KZ –a SFRJ, a protekom roka od 20 godina iz stava 5. istog člana KZ-a, nastupa apsolutna zastara izvršenja ove kazne, ukoliko u tom roku konfiskovana nepokretna imovina nije predata opštini na čijem području se nalazi. Istovremeno sa obustavom izvršenja prvostepeni sud je bio dužan ukinuti sve sprovedene izvršne radnje (član 68. stav 2. Zakona o izvršnom postupku), pa i rješenje o uknjižbi društvene svojine na konfiskovanoj imovini.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 1284/89 od 23. avgusta 1989. godini)

STEČAJNI POSTUPAK

143.

Članovi 176., 208., 214. i 215. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada

Stečajno vijeće je dužno da odbaci i prijavu potraživanja utvrđenog pravosnažnom sudskom odlukom ako nije podnesena do zaključenja ročišta za glavnu diobu.

IZ obrazloženja:

Stečajno vijeće je dužno, u smislu člana 214. stav 1. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada, da odbaci prijavu potraživanja koje budu podnijete nakon zaključenja ročišta za glavnu diobu, a u stečajnom postupku se moraju prijaviti sva nenaplaćena potraživanja, pa i ona koja su utvrđena pravosnažnom sudskom odlukom, kako

proizilazi iz odredaba čl. 176. i 208. pomenutog zakona. Razlika između potraživanja utvrđenih pravosnažnom sudskom odlukom i onih drugih je samo u tome što se povjerilac, u slučaju osporavanja potraživanja, upućuje da u parnici dokazuje postojanje potraživanja, ako ovo nije prije otvaranja stečajnog postupka utvrđeno pravosnažnom sudskom odlukom, a ako bude osporeno potraživanje utvrđeno takvom odlukom, na parnicu se upućuje stečajni dužnik ili lice koje takvo potraživanje osporava (član 215. naprijeg spomenutog zakona)

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 641/89 od 29. januara 1990. godine)

UPRAVNO – RAČUNSKI SPOR

144.

Članovi 7., 135. i 136. Zakona o opštem upravnom postupku

Član 64. Zakona o službi društvenog knjigovodstva

Organi službe društvenog knjigovodstva su orali u postupku kontrole materijalno – finansijskog poslovanja tužioca, konkretno kontrole završnog računa za 1982. godinu, utvrditi korišćenjem svih raspoloživih dokaznih sredstava, pa i vještačenjem, koliko od knjigovodstveno iskazane vrijednosti osnovnog stada otpada na stado u prirastu, jer su u smislu člana 7., 135. i 136. Zakona o opštem upravnom postupku, u vezi sa članom 64. Zakona o Službi društvenog knjigovodstva, dužni utvrditi pravo stanje stvari, dakle, sve činjenice od važnosti za donošenje zakonitog i pravilnog rješenja, a službeno lice koje vodi postupak može u toku cijelog postupka upotpunjavati činjenično stanje i izvoditi dokaze i o onim činjenicama koje ranije u postupku nisu bile iznijete ili još nisu utvrđene, te narediti po službenoj dužnosti izvođenje svakog dokaza, ako nađe da je to potrebno radi razrješenja stvari.

Tačan je navod žalitelja da poslovne knjige imaju značaja javnih isprava (čl. 21. st. 2. Zakona o knjigovodstvu ("Sl. list SFRJ", broj 25/81), ali se, u smislu člana 164. Zakona o opštem upravnom postupku, može dokazivati da su i u javnoj ispravi činjenice neistinito potvrđene ili da je sama isprava nesipravno sastavljena.

Neurednost knjigovodstva, pod čime treba podrazumijevati i nedostatak dokumentacije, odnosno podataka koji se mogu utvrditi, ne mogu biti razlog zbog koga bi Služba društvenog knjigovodstva mogao propustiti da utvrdi odlučne činjenice.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 424/88 od 27. novembra 1989. godine)

145.

Član 91. stav 2. i 3. Zakona o utvrđivanju i raspoređivanju ukupnog prihoda i dohotka i o utvrđivanju i raspoređivanju prihoda – raniji

Član 43. stav 2. Zakona o amortizaciji društvenih sredstava – raniji

Društvene organizacije su u toku 1986. godine mogle koristiti i sredstva amortizacije za kupovinu osnovnih sredstava, a ne samo prihod tekuće godine.

Iz obrazloženja:

Društvene organizacije su u smislu čl. 91. stav 2. i 3. Zakona o utvrđivanju i raspoređivanju ukupnog prihoda i dohotka i o utvrđivanju i raspoređivanju prihoda ("Službeni list SFRJ", broj 56/84 i 39/85), raspoređivale prihod i na obaveze i izdatke po osnovu investicije za osnovna sredstva, ali im je, u smislu čl. 43. st. 2. Zakona o amortizaciji društvenih sredstava ("Sl. list

SFRJ”, broj 70/84), dopušteno da iznos amortizacije mogu koristiti i za kupovinu osnovnih sredstava namijenjenih za unapređenje postojećih i razvijanje novih djelatnosti.

Iz nalaza finansijskog inspektora SDK proizilazi da bi da je finansijskim planom tužioca za 1986. godinu predviđena nabavka dva motorna vozila na teret sredstava amortizacije, a ne prihoda u tekućoj godini, pa ako bi ovo bilo tačno, nalog za knjiženje učinjenog izdatka na teret prihoda je nezakonit.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 447/89 od 27. novembra 1989. godine)

146.

Članovi 90., 94. stav 1. tačka 3. i 215. Zakona o porezima građana – raniji

Fudbalski klubovi nižeg ranga takmičenja dužni su da na iznose isplaćene u gotovu fudbalerima na ime tzv. hranarine, naknade tokom privremene spriječenosti za rad i naknade zbog zamjene na radnom mjestu, obračunaju i uplate porez iz ličnog dohotka od samostalnog vršenja neprivrednih djelatnosti (porez po odbitku).

Iz obrazloženja:

Tužilac je bio dužan obračunati i platiti porez iz ličnog dohotka od samostalnog vršenja neprivrednih djelatnosti (porez po dobitku) na naknadu isplaćenu fudbalerima (član 90. i 94. stav 1. tačka 3. u vezi sa članom 214. Zakona o porezima građana). Opravdano je SDK u ovu naknadu uvrstila i isplate vršene na ime hranarine, te razlike na ime naknade tokom privremene spriječenosti za rad (bolovanja) i zamjene igrača na radnom mjestu, jer se radi o isplatama koje nisu predviđene opštim aktima fudbalske organizacije za klubove nižeg ranga takmičenja, kao naknade koje ne ulaze u lična primanja dubalera. Fudbalski klubovi ranga tužioca su mogli samo neposredno odorganizovati pojačanu ishranu igraču nakon treninga i utakmica, a nisu bili ovlašteni da im daju gotov novac ili bonove za upotrebu u ugostiteljskim organizacijama, na ime hranarine, kao ni razliku naknade za vrijeme bolovanja i radi zamjene na radnom mjestu (tužilac nije ni pružio dokaze na okolnost da su igrači dobijenu naknadu po ovom osnovu u tu svrhu i trošili). Opravdano je stoga prvostepeni organ SDK na ove isplate, u smislu člana 215. Zakona o porezima građana, obračunao porez i naložio njegovo plaćanje, uz kaznene kamate.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 425/88 od 13. decembra 1989. godine)

UPRAVNO PRAVO

147.

Članovi 12. i 125. stav 2. Zakona o opštem upravnom postupku

Član 123. Zakona o prostornom uređenju

Član 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prostornom uređenju

Upravni organ ne može zaključkom odbaciti zahtjev stranke za pokretanje upravnog postupka kad utvrdi da se radi o zahtjevu o kome je ranije pravosnažno odlučeno negativnim rješenjem, jer takvo rješenje nije postalo pravosnažno u materijalno – pravnom nego samo u formalno – pravnom smislu, te o zahtjevu mora odlučiti primjenom propisa koji su na snazi u vrijeme donošenja odluke.

IZ obrazloženja:

Tačno je da je rješenjem prvostepenog organa od 29.12.1987. godine, konačno i pravosnažno odbijen predmetni zahtjev tužioca za izdavanje urbanističke saglasnosti za već izvedenu rekonstrukciju, dogradnju i nadziđivanje stambenog objekta u S. u ul. Kaukčije Abdulah efendije broj 62, i da je tužilac podnio novi zahtjev 30.6.1988. godine u vezi sa istom upravnom stvari.

Međutim, u toku rješavanja konkretne stvari došlo je do izmjene propisa koji se odnose na izdavanje urbanističke saglasnosti. Tako je zakonom o zmjenama i dopuna zakona o prostornom uređenju ("Službeni list SRBiH", broj 23/88) koji je stupio na snagu 15.7.1988. godine, u odredbi člana 3. navedeno da se član 234. mijenja utoliko što će se do donošenja planova iz člana 123. zakona, a najkasnije do 31.12.1999. godine, urbanistička saglasnost izdavati na osnovu odluke Skupštine opštine. U skladu sa citiranom odredbom člana 3. pomenute izmjene navedenog zakona, SO Stari grad S. donijela je odluku o uslovima za davanje urbanističke saglasnosti. Kod takvog stanja stvari i da je o zahtjevu tužioca prvostepeni organ odlučivao poslije stupanja na snagu citiranog zakona, jer je zaključak donio 20.9.1988. godine, morao se taj organ pridržavati važećih propisa i meritorno odlučiti o zahtjevu tužioca od 30.6.1988. godine, a ne zahtjev odbaciti pozivom na odredbu člana 125. Zakona o opštem upravnom postupku. Prema tome, u ponovnom postupku treba o tužiočevom zahtjevu odlučivati po propisima koji su bili na snazi u vrijeme odlučivanja o tužiočevom zahtjevu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 378/89 od 5. oktobra 1989. godine)

148.

Članovi 252. stav 3. i 256. st. 1.i 2. Zakona oopštem upravnom postupku

Objektivni rok od pet godina za ponavljanje postupka okončanog rješenjem na osnovu kojeg su nepokretnosti suvlasnika postale društvena svojina upisom u zemljišnoj knjizi, počinje da teče od momenta provođenja rješenja u zemljišnoj knjizi, za suvlasnike kojim rješenje nije dostavljeno.

IZ obrazloženja:

Nije sporno da je na naprijed navedenom zemljištu po odluci Sreske agrarne komisije u S. Arik broj 56/55 od 7.4.1985. godine tužitelj imao pravo vlasništva sa dijelom 1/9 kao i njegov otac S.O. i još ostalih 7 suvlasnika, a da nijedan od suvlasnika osim S.O. nije učestvovao u postupku predaje zemljišta u društvenu svojinu radi otplate dužnog poreza za zajedničke nekretnine, niti im je dostavljeno rješenje broj: 03/II-271-65 od 15.7.1966. godine.

Međutim, ovo rješenje je provedeno u zemljišnom knjigama nakon št je postalo izvršno 16.8.1966. godine, a časom provođenja u zemljišnim knjigama koje su javne knjige omogućeno je svim zainteresovanim licima da saznaju da je predmetno zemljište prešlo u društvenu svojinu, na osnovu ovog rješenja. Rok od pet godina za obnovu postupka u pogledu ostalih suvlasnika i svih zainteresovanih lica u ovom predmetu može se računati samo od momenta provođenja rješenja u zemljišnim knjigama. Stoga je pravilno zaključio tuženi organ da je prijedlog utžitelja od 21.5.1987. godine, za obnovu postupka neblagovremeno podnesen, jer je proteklo više od pet godina od dana kada je navedeno rješenje provedeno u zemljišnim knjigama (rješenje provedeno 1967. godine).

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 1015/89 od 19. oktobra 1989. godine)

149.

Članovi 2. st. 1., 12. i 30. stav 1. tačka 3. Zakona o upravni sporovima

Rješenjem kojim je odbačena žalba zbog toga što je izjavljena od neovlašćenog lica može biti povrijeđeno samo pravo ili neposredni lični interes podnosioca žalbe, pa druga lica nisu aktivno legitimisana (ovlašćena) da protiv toga akta pokrenu upravni spor podnošenjem tužbe.

IZ obrazloženja:

Pravo na pokretanje upravnog spora, u smislu odredbe člana 2. stav 1. i člana 12. Zakona o upravnim sporovima ("Službeni list SFRJ", broj 4/77) ima lice kome je upravnim aktom povrijeđeno pravo ili neposredni lični interes zasnovan na zakonu. Rješenjem, kojim se odbacuje žalba zbog toga što je ista izjavljena od neovlašćenog lica, može biti povrijeđeno neko pravo (pravo na žalbu) ili neposredni lični interes, samo podnosioca žalbe, pa je samo lice, koje je izjavilo žalbu legitimisano da protiv takvog upravnog akta pokrene upravni spor. Osporenim rješenjem u konkretnom slučaju odbačena je žalba Zavoda za izgradnju B.L., pa ovim rješenjem bi moglo biti povrijeđeno pravo ili neki neposredni lični interes samo podnosioca žalbe. To znači da je protiv osporenog rješenja upravni spor mogao pokrenuti samo Zavod za izgradnju B.L.

Budući da je tužbu za upravne sporove protiv rješenja o odbacivanju žalbe navedenog lica podnio SIZ za prostorno uređenje i komunalne djelatnosti B.L., čije pravo ili neposredni lični interes nije povrijeđen navedenim upravnim aktom, to je ovaj sud, primjenom odredbe člana 30. stav 1. tačka 3. Zakona o upravnim sporovima, odlučio kao u dispozitivu rješenja.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 1540/89 od 8. februara 1990. godine)

150.

Član 6. Zakona o upravnim sporovima

Član 23. i 91. Zakona o redovnim sudovima

Rješenje Skupštine opštine o razrješenju od dužnosti predsjednika osnovnog suda prije isteka vremena za koje je biran smatra se upravnim aktom protiv kojeg se može voditi upravni spor.

IZ obrazloženja:

U konkretnom slučaju rješenjem Skupštine opštine Lj. broj 01/1-111-45/88 od 5.12.1988. godine, tužitelj je razriješen dužnosti predsjednika Osnovnog suda Lj.

Protiv ovog rješenja tužitelj je pokrenuo upravni spor kod Višeg suda u M. smatrajući da je osporeno rješenje nezakonito, jer da nije razriješen dužnosti predsjednika suda na zakonit način, odnosnouslykladu sa odredbama Zakona o redovnim sudovima.

Viši sud u M. rješenjem broj U. 3/89 od 20.4.1989. godine, odbacio je tužbu tužitelja zaključivši da rješenje o razrješenju dužnosti predsjednika suda nije upravni akt. Svoj zaključak temelji na činjenici da se predsjednik suda ne bira po konkursu, pa kako se ne može pobijati akt o izboru na dužnost predsjednika suda, to da analogno tome nema mjesta ni pobijanju akta povodom razrješenja dužnosti.

Ovakav zaključak i pravni stav Višeg suda u M. po ocjeni ovog suda nije pravilan i zakonit.

Odredbom člana 91. Zakona o redovnim sudovima ("Službeni list SRBiH", broj 19/86) takstativno su nabrojani razlozi iz kojih će sudija biti razriješen sudijske dužnosti prije isteka vremena za koje je biran, a odredbom člana 28. istog zakona predviđeno je da se odredbe ovog zakona o sudijama odnose i na predsjednika suda, ukoliko ovim zakonom nije drugačije određeno.

U konkretnom slučaju predsjednik osnovnog suda u Lj. razriješen je dužnosti prije isteka vremena za koje je biran. U rješenju o razrješenju dužnosti predsjednika suda nisu navedeni razlozi zbog kojih se razrješava dužnosti, premda je donosioca ovog rješenja na to obavezivala odredba člana 91. Zakona o redovnim sudovima, koja propisuje iz kojih sve razloga se može sudija razriješiti sudijske dužnosti prije isteka vremena na koje je biran, a koja odredba se prema odredbi člana 28. istog zakona odnosi i na predsjednika suda.

Upravni akt prema odredbi člana 6. Zakona o upravnim sporovima, jeste akt kojim državni organ, organizacija udruženog rada ili druga samoupravna organizacija ili zajednica, u vršenju javnih ovlaštenja, rješava o izvjesnom pravu ili obavezi određenog pojedinca ili organizacije u kavkoj upravnoj stvari.

Pravo pokretanja upravnog spora ima pojedinac ili pravno lice ako smatra da mu je upravni aktom povrijeđeno kakvo pravo ili neposredni lični interes zasnovan na zakonu.

IZ izloženog proizilazi da je tužitelju donošenjem rješenja o razrješenju dužnosti predsjednika Osnovnog suda u Lj., prije isteka mandata povrijeđeno njegovo pravo da obavlja dužnost predsjednika suda u toku mandata na koji je izabran, ukoliko je razriješen bez postojanja zakonskih razloga za razrješenje.

Stoga ovaj sud smatra da je rješenje Skupštine opštine u Lj. o razrješenju tužitelja dužnosti predsjednika suda, upravni akt protiv kojeg se može voditi upravni spor.

Pobijanim rješenjem kojim je odbačena tužba tužitelja povrijeđena su pravila postupka, pa je stoga zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke uvažen, pobijano rješenje ukinuto i predmet vraćen istom sudu na ponovno suđenje u skladu sa odredbama člana 50. Zakona o upravnim sporovima.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Uvl. 97/89 od 15. januara 1990. godine)

151.

Članovi 6. i 7. Zakona o građevinskom zemljištu

Članovi 190. i 255. Zakona o prostornom uređenju

Član 1. stav 4., 42. stav 2. i 95. stav 2. Zakona o eksproprijaciji

Ne smatra se neizgrađenim gradskim građevinskim zemljištem ono zemljište na kojem je bespravno izgrađena porodična stambena zgrada i koje služi za redovnu upotrebu te zgrade, pa Skupština opštine ne može dodjeljivati na korištenje to zemljište fizičkim i pravnim licima na osnovu člana 17. Zakona o građevinskom zemljištu sve dok ne dođe do rušenja i uklanjanja bespravno izgrađenog objekta po odredbama Zakona o prostornom uređenju ili u postupku eksproprijacije bespravno izgrađenog objekta (nepokretne stvari).

IZ obrazloženja:

Iz stanja spisa je evidentno da je prvostepeni organ uprave nakon ocjene provedenih dokaza utvrdio da su Č.S. i M. 1987. godine, počeli graditi na vlastitom zemljištu kč.br. 340/3 i 338/1 a na osnovu rješenja Opštinske komisije za urbanizam, saobraćaj i komunalne poslove B.L. broj: 11-361-109/87 od 16.3.1987. godine privremenu ostavu za alat, pa je otuda izveden zaključak da nema mjesta eksproprijaciji, jer da se ovdje radi o neizgrađenom građevinskom zemljištu u smislu člana 17. Zakona o građevinskom zemljištu, te da predlagač eksproprijacije može ući u posjed spornog zemljišta samo primjenom odredaba ovog zakona, nakon što putem opštinskih inspekcijiskih organa obezbijedi rušenje privremenog objekta.

Međutim, iz spisa predmeta se ne može izvesti zaključak da Č.S. gradi privremeni objekat, odnosno da je na kč.br. 340/3 izgradio privremeni objekat, pa se otuda ne mogu ni ocijeniti kao zakonita upravna rješenja. Ovo stoga što je na usmenoj raspravi održanoj 22.9.1988. godine, uz sudjelovanje vještaka geometra i vještaka građevinskog stručnjaka utvrđeno da se na kč.br. 1398/4 (stari broj 340/3 i 338/1) nalazi nedovršena porodična stambena zgrada (objekat doveden pod krov, bez instalacija i nemalterisan), što bi upućivalo na zaključak da se ovdje ne radi o privremenom objektu, pa se otuda ne bi moglo ni prihvatiti da se zemljište na kome se nalazi objekat i koje će služiti tom objektu za redovnu upotrebu smatra neizgrađenim, već naprotiv da je u pitanju izgrađeno zemljište, te da predlagač eksproprijacije može ući u njegov posjed samo u postupku eksproprijacije stambenog objekta. Jedino pod uslovom da dođe do uklanjanja ovog objekta primjenom odredaba Zakona o prostornom uređenju, kao bespravno izgrađenog, u tom slučaju bi se moglo govoriti o neizgrađenom građevinskom zemljištu i u tom slučaju ne bi bilo zakonskog osnova za provođenje postupka eksproprijacije.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 1685/89 od 16. novembra 1989. godine)

152.

Članovi 28. stav 1., 29., 31. i 32. Zakona o građevinskom zemljištu

O zahtjevu ranijeg vlasnika za ostvaranje prvenstvenog prava korištenja zemljišta radi građenja ne može se odlučivati sve dok se u skladu sa propisima ne formira građevinska parcela na kojoj se traži ostvarenje tog prava, niti o pravu na dijelu formirane građevinske parcele.

Iz obrazloženja:

Prije svega potrebno je ukazati da tužiteljica pravilno prigovara da se po zahtjevu za utvrđivanje prvenstveno prava korišćenja ne može odlučivati o dijelu građevinske parcele, već o građevinskoj parceli u cijelosti, jer se prvenstveno pravo korišćenja ostvaruje na cijeloj građevinskoj parceli, pa je otuda dispozitiv prvostepenog rješenja nepotpun o čemu tuženi organ nije vodio računa. S druge strane iz priloženih spisa se ne vidi da je na spornom području došlo do formiranja građevinskih parcela, pa je otuda nejasno na osnovu čega prvostepeni organ izvodi zaključak da se tužiteljičino zemljište nalazi u okviru građevinske parcele od 272 m² iako i sam prvostepeni organ ističe da je prema članu 24. Odluke o provođenju urbanističkog plana P. minimalna površina građevinske parcele 300 m². Iz spisa se nadalje ne vidi koje katastarske parcele čine eventualno formiranu građevinsku parcelu i ko su nosioci prava korišćenja na tim parcelama.

U ponovnom postupku biće potrebno otkloniti navedene nedostatke, pri čemu će se tužiteljici omogućiti da učestvuje u tom postupku, nakon čega će se donijeti novo odgovarajuće rješenje vodeći računa da se dispozitivom prvostepenog rješenja mora odlučiti o cijeloj građevinskoj parceli, a ne o dijelu te parcele.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 1841/89 od 1. februara 1990. godine)

153.

Član 55. Zakona o građevinskom zemljištu

Odredbom člana 55. stav 1. Zakona o građevinskom zemljištu, niti bilo kojom drugom odredbom ovog zakona, nije propisana nadležnost opštinskog organa uprave za imovinsko – pravne poslove za odlučivanje o obavezi opštine da u slučaju prestanka prava korišćenja zemljište radi građenja, liu kojem je to pravo prestalo, vrati naknadu za zemljište i naknadu za troškove uređenja gradskog građevinskog zemljišta, radi čega je u ovoj obavezi za slučaj

spora među strankama (opština i zainteresovano lice) nadležan da odluči sud opšte nadležnosti.

Iz obrazloženja:

Rješenjem Opštinskog sekretarijata za privredu, finansije, društvene djelatnosti, opštu upravu i zajedničke službe K. od 15.11.1988. godine, utvrđeno je da tužitelj gubi pravo korištenja zemljišta radi građenja na građevinskoj parceli označenoj kao kč.br. 79/46 upisanoj u Zk.ul.br. 511 KO K. a nakon pravomoćnosti ovog rješenja prvostepeni organ je zaključkom od 10.1.1989. godine, odredio da se tužitelju vraća naknada za zemljište i naknada za troškove uređenja zemljišta radi utvrđenog gubitka prava kroštenja zemljišta radi građenja u iznosu od 18.449,50 dinara, zasnivajući zaključak na odredbi člana 55. zakona o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH", broj 34/86).

Međutim, organ uprave nema ovlaštenja po Zakonu o građevinskom zemljištu, da rješava pitanje vraćanja naknada za zemljište i naknade za troškove uređenja gradskog građevinskog zemljišta u slučaju prestanka prava korišćenja zemljišta radi građenja.

kako citirani zakon nije propisao da se pred organom uprave vodi postupak u cilju razrješavanja imovinsko – pravnih odnosa u slučaju gubitka prava kroštenja zemljište radi građenja, izuzev naknade za korisne investicije – po članu 55. stav 2. istog zakona, strankama je prema tome sotavljena mogućnost da to pitanje međusobno sproazumno regulišu, a ako to ne uspiju, po tužbi tužitelja sporne imovinske odnose raspraviće nadležni redovni sud.

U konkretnom slučaju organ uprave je neovlašteno rješavao pitanje vraćanja naknade za zemljište i naknade za troškove uređenja gradskog građevinskog zemljišta, pa je stoga valjalo uvažanjem tužbe osproeno rješenje poništiti na osnovu člana 39. stav 2. zakona o upravnim sporovima.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 1307/89 od 19. oktobra 1989. godine)

154.

Član 9. Zakona o eksproprijaciji

Član 5. Zakona o opštem upravnom postupku

Okolnost da se na preostalom dijelu nepokretnosti nalaze bespravno izgrađeni objekti (stambeni ili poslovni) nije smetnja za primjenu člana 9. Zakona o eksproprijaciji, ali je organ koji vodi postupak dužan da upozori vlasnika da u slučaju usvajanja njegovog zahtjeva za eksproprijaciju preostalih nepokretnosti može imati štetne posljedice (zbog nemogućnosti ostvarenja pravične naknade, dobijanja odgovarajućeg stana ili poslovne prostorije).

Iz obrazloženja:

Sporna je po ocjeni suda odluka upravnih norgana o odbijanju zahtjeva tužitelja za eksproprijaciju preostalih nepokretnosti u smislu člana 9. Zakona o eksproprijaciji. Pri donošenju odluke o ovom zahtjevu tužitelja pošlo se od činjenice da su preostali objekti bespravno izgrađeni i da za iste tužiteljima ne bi pripadalo pravo na naknadu, kao i na obezbjeđenje drugog odgovarajućeg stana, pa dsa se stoga i nisu stekli uslovi za eksproprijaciju, dok je za preostalo zemljište konstatovano da tužitelji nisu izgubili privredni interes da ga i dalje koriste. Po ocjeni suda ovi razlozi ne stoje. Okolnost da se radi o bespravno sagrađenim objektima ne predstavlja zakonsku smetnju da se primjeni član 9. Zakona o eksproprijaciji ukoliko to eksproprijat traži. Druga je okolnost što se u ovakvim slučajevima može dofoditi da stranka odnosno raniji vlasnik postavlja zahtjev na svoju štetu, jer mu u slučaju usvajanja zahtjeva za eksproprijaciju preostalih nepokretnosti (objekta) neće

eventualno pripasti pravo na naknadu, s obzirom na odredbe člana 67. Zakona o eksproprijaciji, kao ni pravo na dodjelu drugog odgovarajućeg stana, ako se ekspropriše porodična stambena zgrada. Stoga je u ovakvim slučajevima potrebno u toku postupka eksproprijacije ukazati ranijim vlasnicima na štetne posljedice postavljanja zahtjeva za eksproprijaciju preostalih građevinskih objekata, pa ukoliko i pored toga raniji vlasnik postavi zahtjev za primjenu člana 9. Zakona o eksproprijaciji u tom slučaju mora se u cijelosti provesti i utvrditi da li su se stekli uslovi za eksproprijaciju preostalih objekata.

U konkretnom slučaju ovako nije postupljeno, pa je zbog toga potrebno u ponovnom postupku upozoriti tužitelje na mogućnost da ukoliko ostanu pri zahtjevu za eksproprijaciju preostalih nepokretnosti da eventualno usvajanje njihovog zahtjeva može ići na njihovu štetu, jer da za objekte koji su izgrađeni bez odobrenja za građenje poslije 15.2. 1968. godine, neće imati pravo na naknadu, odnosno i pravo na obezbjeđenje drugog stana na korištenje. Ukoliko i pored upozorenja koje će se unijeti u zapisnik tužitelji ostanu kod zahtjeva za eksproprijaciju preostalih nepokretnosti u tom slučaju u ponovnom postupku provešće se cjelovit postupak uz sudjelovanje odgovarajućih vještaka i tom prilikom na neosporan način utvrditi da li su se ispunili uslovi iz člana 9. citiranog zakona za usvajanje njihovog zahtjeva, jer to u ovom predmetu nije učinjeno i pored toga što su u postupku eksproprijacije bili angažovani vještaci.

Iz naprijed izloženog slijedi da tuženi organ nije imao osnova da žalbu tužitelja odbije i u dijelu kojim je odbijen njihov zahtjev za eksproprijaciju preostalih nepokretnosti, pa je radi toga i valjalo primjenom člana 39. stav 2. Zakona o upravnim sporovima osporeno rješenje djelimično poništiti, a u ostalom dijelu osporeno rješenje potvrditi kao pravilno i na zakonu zasnovano.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 2094/89 od 14. decembra 1989. godine i U. 1721/89 od 16. novembra 1989. godine)

155.

Član 7. stav 1. Zakona o nadziđivanju zgrada i pretvaranju zajedničkih prostorija u stanove u zgradama u društvenoj svojini

Društveno pravno lice ima prvenstveno pravo na nadziđivanje odnosno na pretvaranje zajedničkih prostorija u stanove ako je nosilac prava raspolaganja na polovini ili više od polovine stanova u zgradi koja treba da se nadzida, odnosno u kojoj će se vršiti pretvaranje zajedničkih prostorija u stanove.

Iz obrazloženja:

Nije sporno da je rješenjem Komisije za nacionalizaciju pri Narodnom odboru sreza S. broj 03/56-PP-835/61 od 13.11. 1961. godine zgrada u Zagrebačkoj ulici broj 9, u S. postala društvena svojina, a da su rješenjem komisije za nacionalizaciju pri Izvršnom vijeću NR BiH broj 1498/61 od 29.12. 1961. godine, ispod nacionalizacije izuzeta četiri stana, te da su u društvenoj svojini ostala tri stana kojima sada raspolaže Opština N.S.

Po odredbi člana 7. stav 1. Zakona o nadziđivanju zgrada i pretvaranju zajedničkih prostorija u stanove u zgradama u društvenoj svojini ("Službeni list SRBiH", broj 32/87), prvenstveno pravo na nadziđivanje odnosno na pretvaranje zajedničkih prostorija u stanove ima društveno pravno lice koje je nosilac prava raspolaganja na polovini ili više stanova u zgradi, koja treba da se nadzida, odnosno u kojoj će se vršiti pretvaranje zajedničkih prostorija u stanove.

Dakle, društveno pravno lice ima prvenstveno pravo na nadziđivanje odnosno na pretvaranje zajedničkih prostorija u stanove, ako je nosilac prava raspolaganja na najmanje polovini ili više od polovine stanova u zgradi koja treba da se nadzida.

Naprijed citirana odredba člana 7. stav 1. se ne može tumačiti kako su je upravni organi tumačili, da društveno pravno lice ima prvenstveno pravo na nadzidiivanje, ako je nosilac prava raspolaganja na više stanova u zgradi, bez obzira koliko iznosi polovina stanova u zgradi.

Ako je tačno da u zgradi u Zagrebačkoj ulici broj 9. ima sedam stanova, društveno pravno lice koje ima samo tri stana, ne ispunjava uslove da mu se na temelju naprijed navedene odredbe člana 7. stav 1. prizna prvenstveno pravo na pretvaranje zajedničkih-tavanskih prostorija u dva stana.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 1522/89 od 16. novembra 1989. godine)

156.

Član 57. stav 3. tačka 1. do 5. Zakona o porezima građana

Kada se osnovica poreza utvrđuje na osnovu člana 57. stav 3. Zakona o porezima građana, Opštinska uprava društvenih prihoda ovlaštena je da primjeni onu od pet tačaka toga stava koja u konkretnom slučaju omogućava da se utvrdi realna osnovica, ali nije ovlaštena da osnovicu poreza utvrđuje kombinacijom dva ili više propisanih načina.

Iz obrazloženja:

Iz obrazloženja prvostepenog rješenja proizilazi da je tužiocu osnovica za razrez poreza utvrđena kako primjenom citirane tačke 3. stava 3. člana 57. Zakona o porezima građana ("Službeni list SRBiH", broj 39/84, 8/85, 45/86 i 14/88), tako i primjenom tačke 4. st. 3. istog člana, odnosno i na osnovu snimanja prometa. Naime, iz obrazloženja prvostepenog rješenja proizašlo bi da se utvrđena osnovica u iznosu od 21.615,549 dinara sastoji od dvije osnovice, prve u iznosu od 14.721.666 dinara, koja je utvrđena za jedanaest mjeseci poslovanja 1988. godine, a na osnovu realno utvrđene osnovice iz 1987. godine uvežana za rast cijena ugostiteljskih usluga u 1988. godini, i druge u iznosu od 6.893.880 dinara utvrđene za mjesec decembar isključivo na osnovu snimanja dnevnog prometa izvršenog 19. decembra 1988. godine, i to samo za sat vremena snimanja. Prema pravnom shvatanju ovog suda kada se osnovica poreza utvrđuje u skladu sa odredbama stava 3. člana 57. Zakona o porezima građana, opštinska uprava društvenih prihoda ovlaštena je da osnovicu utvrdi na jedan od pet propisanih načina, ali nije ovlašćena da osnovicu poreza primjenom dva ili više načina propisanih tačkama 1. do 5. stava 3. člana 57. Zakona o porezima građana.

Kako tužena prilikom odlučivanja po žalbi tužioca nije vodila računa o navedenim činjenicama i okolnostima valjalo je na osnovu člana 39. stava 2. Zakona o upravni sporovima tužbu uvažiti i osporeni akt poništiti, kako bi se u ponovnom postupku ocijenila zakonitost prvostepenog rješenja i osn. za razred utvrdila u skladu sa odredbama Zakona o porezima građana.

(Vrhovni sud BiH, broj U. 2551/89 od 4. januara 1990. godine)

157.

Član 57. stav 3. tačka 2. Zakona o porezima građana

Ne smatra se da samostalni ugostitelji obavljaju ugostiteljsku djelatnost pod približno jednakim uslovima ako jedan obavlja djelatnost sam, a drugi ima zaposlenih radnika i ako se njihovi ugostiteljski objekti nalaze na područjima različitih opština, pa se osnovica poreza jednog od ovih poreskih obveznika ne može utvrditi metodom upoređivanja propisanom tačkom 2. stav 3. člana 57. Zakona o porezima građana.

Iz obrazloženja:

Kako je tužilac u žalbi izjavljenoj protiv prvostepenog rješenja istakao da je u radnji radio sam i da se stoga osnovica za razred poreza ne može utvrditi upoređivanjem sa obveznikom B.M. i P., već je prvostepeni organ trebao da uskladi sa odredbama člana 236. Zakona o opštem upravnom postupku upotvrdi postupak, jer je tužilac u žalbi iznio takve činjenice i okolnosti koje bi mogle uticati na drugačije rješenje ove stvari, tim prije što iz obrazloženja prvostepenog rješenja proizilazi da je B.M. obavljala djelatnost sa jednim zaposlenim radnikom.

Ovaj propust prvostepenog organa nije otklonila ni tužena, iako je to trebala učiniti u skladu sa odredbama člana 242. Zakona o opštem upravnom postupku. Isto tako tužena u obrazloženju osporenog akta nije ocijenila ovaj navod tužioca što je u suprotnosti sa odredbama stava 2. člana 245. Zakona o opštem upravnom postupku, prema kojim se u obrazloženju drugostepenog rješenja moraju ocijeniti svi navodi žalbe. Stoga se na osnovu podataka u spisima predmeta ne može ocijeniti da li je tužiocu osnovica za razred poreza pravilno utvrđena, tim prije što obveznik sa kojim je tužilac upoređen, obavlja djelatnosti na području druge opštine.

S obzirom na izloženo valjalo je na osnovu člana 39. st. 2. Zakona o upravni sporovima tužbu uvažiti i osporeni akt poništiti. Inače, treba istaći da ne stoji tvrdnja tužioca da je osnovicu za razred poreza trebalo utvrditi prema podacima iz poslovnih knjiga, jer iz spisa predmeta proizilazi da u njima nije iskazao sve prihode koje je trebalo iskazati pa su ispunjeni uslovi da se u skladu sa odredbom tačke 3. stava 3. člana 208. Zakona o porezima građana ("Službeni list SRBiH", broj 39/84, 8/85, 45/86 i 14/88), poslovne knjige ne smatraju vjerodostojnim i ne služe kao osnov za utvrđivanje poreza.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 1771/89 od 5. oktobra 1989. godine)

158.

Članovi 21., 38., 228. i 229. Zakona o obavljanju privrednih djelatnosti samostalnim ličnim radom sredstvima rada u svojini građana

Članovi 1., 2., 73., 74. i 76. Pravilnika o minimalnim tehničkim i zdravstveno – tehničkim uslovima ugostiteljskih objekata.

Tržišni inspektor nije ovlašten da smanji obim obavljanja dozvoljene poslovne djelatnosti od strane nadležnog upravnog organa ni pod pretpostavkom da je odobrenje za rad i obavljanje djelatnosti izdato nezakonito.

IZ obrazloženja:

Inspekcijском mjerom tržišnog inspektora tužiocu je naloženo da predmet poslovanja samostalne ugostiteljske radnje gril "Tripoli" usaglasi sa odredbama Pravilnika o minimalnim tehničko-zdravstvenim uslovima ugostiteljskih objekata iz razloga što prvostepeni organ polazi od pravnog shvatanja da se tužiocu u navedenom objektu nije moglo odobriti usluživanje gostiju specijalitetima sa roštilja, pečenim mesom sa raznja, raznim vrstama pića, krofni, pita i slično, jer da je to suprotno citiranom Pravilniku o minimalnim tehničkim uslovima ("Službeni list SRBiH", broj 23/84).

Tuženi je osporenim rješenjem odbio žalbu tužioca, jer smatra da je prvostepeno rješenje pravilno.

Međutim, ovo rješenje zasniva se na pogrešnoj primjeni odredaba Zakona o obavljanju privrednih djelatnosti samostalnim ličnim radom sredstvima rada u svojini građana ("Službeni list SRBiH", broj 20/86 i 32/87). Ovim zakonom u odredbi člana 21. i 38. predviđeno je da

radni čovjek obavlja djelatnost ličnim radom na osnovu odobrenja izdatog od nadležnog organa, a kojim se utvrđuje obim i način, te predmet poslovanja (član 38.). Zbog toga je odlučno da li je tužiocu odobrenjem nadležnog organa dozvoljeno obavljanje ugostiteljske djelatnosti i pružanja usluga u obimu u kojem tužilac tvrdi u tužbi, pa ukoliko je nadležni organ dozvolio obavljanje ugostiteljske djelatnosti tužiocu i u smislu pružanja usluga i usluživanja gostiju specijalitetima sa roštilja, pečenim mesom sa raznja, raznim vrstama pita i slično, tada ne bi postojali uslovi da inspektor u vršenju inspeksijskog nadzora donosi inspeksijsku mjeru kojom radnom čovjeku i nalaže smanjivanje predmeta poslovanja bez obzira što je citiranim pravilnikom obim poslovanja određen i uslovljen vrstom i tipom poslovnog protora i radnje. Ovo zbog toga što odredbama člana 228. i 229. citiranog zakona, koje su bile na snazi u vrijeme donošenja osporenog rješenja, se predviđa intervencija tržišnog inspektora samo u slučaju, ako radni čovjek obavlja djelatnost ličnim radom bez odobrenja ili suprotno odobrenju ili suprotno odredbama ovog zakona i propisima donesenim na osnovu njega (nisu ispunjeni opšti minimalni uslovi i posebni minimalni uslovi propisani za obavljanje djelatnosti).

Kako tužialc tvrdi, a to proizilazi i iz navoda prvostepenog rješenja,, da je nadležni organ tužiocu izdao odobrenje za obavljanje ugostiteljskih usluga upravo u obimu koji se navedenom inspeksijskom mjerom smanjuje i zabranjuje, to je za pravilno rješenje ove upravne stvari bilo potrebno izvršiti uvid u navedeno odobrenje. Uvidom u ovo odobrenje utvrdiće se u kojem obimu je utžiocu dozvoljeno obavljanje ugostiteljske djelatnosti, pa će se na osnovu toga ocijeniti da li se tužiocu odobrova vršenje ugostiteljskih usluga koj mu se zabranjuju osporednom inspeksijskom mjerom.

Ukoliko se utvrdi da je tačna tvrdnja tužioca da postoji odobrenje za obavljanje ugostiteljske djelatnosti i za pružanje usluga na način naveden u tužbi, tada tržišni inspektor ne bi bio ovlašten da inspeksijskom mjerom smanjuje predmet poslovanja samostalnom ugostitelju. Usklađivanje predmeta poslovanja dozvoljeno u odobrenju za obavljanje ugostiteljske djelatnosti prema Pravilniku o minimalno tehničkim uslovima može biti samo predmet raspravljanja i odlučivanja u redovnom postupku izdavanja odobrenja za rad i obavljanja poslovne djelatnosti kod organa nadležnog za donošenje odobrenja za rad i osnivanja radnje i eventualne ocjene zakonitosti tog rješenja.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 3150/88 od 7. decembra 1989. godine)

159.

Članovi 6. stav 2., 10., 21. stav 2., 22. stav 3. i 4. Zakona o stambenim odnosima

U upravnom postupku pokrenutom u smislu člana 22. stav 3. zakona o stambenim odnosima organi uprave nisu ovlašteni da utvrđuju da li lice koje je nastavilo korištenje stana nakon iseljenja nosioca stanarskog prava taj stan faktički i koristi, niti su nadležni da odlučuju o iseljenju tog lica zbog nekorištenja stana (nadležnost redovnog suda po članu 47. Zakona o stambenim odnosima), nego samo da li mu kao članu porodičnog domaćinstva ranijeg nosioca stanarskog prava pripada pravo da nastavi korištenje stana.

IZ obrazloženja:

Ovu upravnu stvar trebalo je raspraviti u okviru zahtjeva kojim je pokrenut ovaj postupak za iseljenje tužioca. Prema sadržaju zahtjeva slijedi da davalac stana na korištenje smatra da tužiocu ne pripada pravo da nastavi korištenje stana nakon iseljenje nosioca stanarskog prava. Radi se zapravo o zahtjevu istaknutom u smislu odredbe člana 22. stav 3. Zakona o stambenim odnosima, pa je za odlučivanje o iseljenju trebalo utvrditi i ispitati da li tužiocu kao članuporodičnog domaćinstva ranijeg nosioca stanarskog prava, pripada pravo da po članu 21. stav 2. Zakona o stambenim odnosima nastavi korištenje stana.

Prema odredbi članovima porodičnog domaćinstva (član 6. stav 2.) pripada pravo da trajno i nesmetano koriste stan i poslije smrti nosioca stanarskog prava kao i kada nosilac stanarskog prava iz drugih razloga trajno prestane da koristi stan, između ostalog navedenog u ovoj odredbi, kada nosilac stanarskog prava stekne stanarsko pravo na drugom stanu koji mu je dodijeljen i za članove porodičnog domaćinstva. Stoga samo u slučaju kada se utvrdi da postoje navedeni razlozi predviđeni u ovoj odredbi Zakona o stambenim odnosima, tj. zbog kojih članu porodičnog domaćinstva ne pripada pravo da nastavi korištenje stana tada stambeni organ na zahtjev davaoca stana na korištenje donosi rješenje o iseljenju iz stana (član 22. stav 3.) U suprotnom, organ uprave na zahtjev članova porodičnog domaćinstva donosi rješenje koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana ako je član porodičnog domaćinstva istakao zahtjev u smislu člana 28. Zakona o stambenim odnosima. U upravnom postupku pokrenutom u smislu čl. 22. st. 3. navedenog zakona organi uprave nisu ovlašteni da utvrđuju i ispituju da li lice koje je produžilo korištenje stana nakon iseljenja nosioca stanarskog prava taj stan faktički i koristi ili ne koristi, niti su organi uprave nadležni da odlučuju o ispražnjenju stana zbog nekorisćenja stana u ovakvim okolnostima. Radilo bi se o stambenom sporu o kojem u smislu člana 10. u vezi sa članom 47. Zakona o stambenim odnosima odlučuje redovni sud u parnici koju pokreće davalac stana na korištenje.

Budući da u konkretnom slučaju organi uprave nisu odlučivali u granici ovlaštenja iz odredbe člana 22. stav 3. Zakona o stambenim odnosima tj. nisu odlučivali da li tužiocu pripada ili ne pripada pravo iz člana 21. stav 2. istog zakona da nastavi daljnje korištenje predmetnog stana, to je ovaj sud uvažio tužbu i osporeno rješenje poništio da u povnom postupku organ uprave pravilnom primjenom navedenih odredaba Zakona o stambenim odnosima odluči o zahtjevu davaoca stana na korištenje kao i o zahtjevu u smislu člana 28. Zakona o stambenim odnosima koji je, prema navodima u tužbi tužilac istakao u toku upravnog postupka.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 394/89 od 19. oktobra 1989. godine)

160.

Članovi 20. i 21. Zakona o stambenim odnosima

Smrću nominalnog (izvornog) nosioca stanarskog prava u momentu kada ni sporazumom razvedenih bračnih drugova ni odlukom suda u vanparničnom postupku nije utvrđeno koji od razvedenih bračnih drugova ostaje nosilac stanarskog prava na stanu, a kojem pripada pravo na obezbjeđenje nužnog smještaja, drugom bračnom drugu kao sunosiocu stanarskog prava koji je nastavio korištenje stana i po razvodu braka sve do smrti nosioca stanarskog prava, pa davalac stana na korištenje ne može tražiti njegovo iseljenje.

IZ obrazloženja:

U postupku koji je prethodio donošenju osporenog rješenja utvrđeno je da je nominalni (izvorni) nosilac stanarskog prava predmetnog stana bila D.P.J. sa kojom je D.A. stanovao u predmetnom stanu i živio u bračnoj zajednici od 28.6.1984. godine, pa do 28.1.1986. godine, kada je pravomoćno ovaj brak razveden. Utvrđeno je takođe, da je i nakon razvoda braka, pa sve do smrti D.P.J. (10.9.1987. godine) D.A. stanovao u predmetnom stanu, te da nakon razvoda braka ni sporazumom ranijih bračnih drugova, ni odlukom suda u vanparničnom postupku, nije određeno koji od bračnih drugova ostaje nosilac stanarskog prava, a kome pripada pravo na obezbjeđenje nužnog smještaja (član 20. Zakona o stambenim odnosima).

Polazeći od ovog utvrđenja, organi uprave su pravilno zaključili da D.A. pripada pravo daljeg korištenja stana nakon smrti nominalnog (izvornog) nosioca stanarskog prava, zbog čega su primjenom odredbi čl. 10., 20. i 21. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84 – prečišćeni tekst), pravilno odbili zahtjev tužioca za iseljenje iz predmetnog stana. Ovo iz razloga što u smislu odredbe člana 20. citiranog zakona, ranijem bračnom drugu i ranijem nosiocu stanarskog prava, koji je i nakon razvoda braka nastavio da koristi stan,

smrću drugog ranijeg bračnog druga i nominalnog nosioca stanarskog prava ne prestaje pravo daljeg korištenja stana, zbog toga što razvodom braka oba bračna druga u smislu navedene zakonske odredbe (član 20) jednako konkurišu ili na sticanje svojstva nosioca stanarskog prava ili na pravo na obezbjeđenje nužnog smještaja. Do rješenja ovog pitanja oba bračna druga imaju pravo zajedničkog korištenja stana, pa smrću D.P.J. nominalnog nosioca stanarskog prava, D.A. ranijem sunosiocu stanarskog prava i ranijem bračnom drugu nominalnog nosioca stanarskog prava nije prestalo pravo daljeg korištenja predmetnog stana, budući da je u postupku utvrđeno da je i nakon razvoda braka, pa sve do smrti D.P.J. sa njom zajedno koristio stan.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 286/89 od 28. septembra 1989. godine)

161.

član 33. stav 3. Zakona o stambenim odnosima

Rok u kojem nosilac stanarskog prava kome je odbijeno davanje saglasnosti za zamjenu stana može podnijeti zahtjev stambenom organu da utvrdi da on ima pravo na zamjenu stana, je prekluzivne prirode čijim protekom se gasi – prestaje pravo nosioca stanarskog prava na podnošenje takvog zahtjeva.

IZ obrazloženja:

Odredbom člana 33. stav 3. Zakona o stambenim odnosima (“Službeni list SRBiH”, broj 14/84 . prečišćeni tekst) propisano je da nosilac stanarskog prava kome je odbijena saglasnost za zamjenu stana, izuzev kada se radi o slučaju iz člana 32. stav 4. tog zakona, može u roku od 15 dana od dana prijema pismena o odbijanju davanja saglasnosti, podnijeti zahtjev stambenom organu da utvrdi da on ima pravo na zamjenu stana, u kojem slučaju rješenje stambenog organa zamjenjuje saglasnost davaoca stana na korišćenje. Pravilan je stav tuženog izražen u osporenom rješenju da je ovaj rok prekluzivan i da se ne može produžavati, jer njegovim istekom nosilac stanarskog prava gubi pravo da podnese zahtjev stambenom organu radi donošenja rješenja u kojem bi se utvrdilo da on ima pravo na zamjenu stana i čije bi rješenje zamijenilo saglasnost davaoca stana. Nosilac stanarskog prava ne može ishoditi novi rok ni podnošenjem novog zahtjeva davaocu stana, radi dobijanja saglasnosti za zamjenu stana na osnovu istih okolnosti i za isti stan, jer bi se u protivnom time uvijek mogao produžiti zaknom propisani rok od 14 dana, što nije svrha ove zakonske odredbe niti je to kod prekluzivnih rokova moguće.

Kako je u konkretnom slučaju utvrđeno da je davalac stana na korišćenje GRO “Bosna” S. odlukom od 24.3.1988. godine koja nije sadržavala pogrešnu uputu o pravnoj zaštiti, kako se to u tužbi netačno navodi, odbio da tužiocu da saglasnost za zamjenu njegovog trosobnog stana u Ul. Omera Maslića br. 15, S., za dvoiposoban stana u U. Trg. Josipa Mažara Šoške br. 9., S., kojeg je nosilac stanarskog prava M.M., a tužilac podnio zahtjev stambenom organu u smislu člana 33. stav 3. Zakona o stambenim odnosima tek 20.5.1988. godine (u međuvremenu se obratio novim zahtjevom davaocu stana za istu zamjenu, koju ovaj nije rješavao pozivajući se na svoju odluku od 24.3.1988. godine, kojom je o tom zahtjevu već odlučeno), tuženi je postupio u skladu sa zakonom kada je poništio rješenje prvostepenog organa od 12.12.1988. godine, kojim je tužiočev zahtjev usvojen, a da se nije vodilo računa o blagovremenosti zahtjeva, odnosno o nepostojanju uslova za upravni postupak zbog isteka roka iz člana 33. stav 3. Zakona o stambenim odnosima.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 1242/89 od 2. novembra 1989. godine)

162.

Član 52. stav 2. Zakona o stambenim odnosima

Član 203. Zakona o prostornom uređenju.

Vlasnik zgrade odnosno nosilac prava raspolaganja zgradom u obavezi je da korisnicima stana obezbijedi drugi stan koji zadovoljava njihove minimalne potrebe stanovanja, u slučaju rušenja zgrade zbog fizičke dotrajlosti, samo ako je istovremeno i zainteresovano lice po čijem zahtjevu je odobreno rušenje.

IZ obrazloženja:

Prema razlozima osporenog rješenja slijedi da je rušenje navedenih zgrada određeno iz razloga što su organi uprave utvrdili da se radi o zgradama koje su fizički dotrajale i da ne mogu ubuduće služiti svojoj namjeni zbog čega prema shvatanju organa uprave postoje uslovi propisani članom 203. Zakona o prostornom uređenju ("Službeni list SRBiH", broj 9/87) za donošenje rješenja o rušenju predmetnih zgrada. Polazeći od utvrđenja da je tužilac nosilac prava raspolaganja navedenim zgradama organi uprave su tačkom 2. i 3. konačnog rješenja utvrdili obavezu tužioca da obezbijedi nosiocima stanarskog prava iz navedenih zgrada druge stanove koji zadovoljavaju njihove minimalne potrebe stanovanja. Međutim, osporena odluka u ovom dijelu zasniva se na pogrešnoj primjeni Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84) na koju povredu tužilac u tužbi opravdano ukazuje. Odredbom člana 52. stav 2. citiranog zakona propisano je da se korisnici stanova u zgradama čije je rušenje određeno rješenjem nadležnog organa mogu iseliti iz stanova tek nakon što im zainteresirano lice, odnosno stambeni organ, obezbijedi drugi stan koji zadovoljava njihove minimalne potrebe stanovanja, a u slučaju eksproprijacije kada im se obezbijedi odgovarajući stan. Prema tome, ovim zakonom nije propisano da je vlasnik zgrade odnosno nosilac prava raspolaganja zgradom obavezan da nosiocima stanarskog prava obezbijedi drugi stan, osim ako bi vlasnik zgrade istovremeno bio i zainteresirano lice za rušenje zgrade. Iz podataka u spsu ne proizilazi da je vlasnik zgrade i zainteresirano lice za rušenje predmetnih zgrada, pa je nepravilno odlučeno kada je u konkretnom slučaju vlasnik zgrade obavezan da obezbijedi nosiocima stanarskog prava druge stanove. Ni Zakon o prostornom uređenju, na koji se pozivaju organi uprave ne predviđa obavezu vlasnika zgrada, odnosno nosioca prava raspolaganja zgradom, da obezbjeđuje drugi stan nosiocu stanarskog prava u slučaju rušenja zgrade.

Zbog izloženog ovaj sud je uvažio tužbu tužioca i osporeno rješenje poništio u dijelu kojim je tužilac konačno obavezan da nosiocu stanarskog prava stanova koji se nalaze u predmetnim zgradama obezbijedi stanove koji zadovoljavaju njihove minimalne potrebe stanovanja. U ponovnom postupku organi uprave će utvrditi da li je vlasnik navedenih zgrada istovremeno i zainteresirano lice za rušenje predmetnih zgrada, pa ukoliko utvrdi da tužilac kao vlasnik zgrade nema interesa za rušenje zgrada odlučiće o obavezi obezbjeđenja drugih stanova nosiocima stanarskog prava na način i u skladu sa odredbom člana 52. Zakona o stambenim odnosima.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj U. 1345/89 od 9. januara 1990. godine)

ABECEDNI STVARNI REGISTAR

KRIVIČNO PRAVO

Deklaracija za sjeme 20

- obaveza predaje uz otpremnicu

Dokazi 6

- kada zapisnik o rekonstrukciji ne može biti valjan dokaz-
- izdvajanje iz spisa nevaljanog dokaza

Imovinska korist 9. i 14.

- kao osnov za ocjenu psotojanja privrednog prestupa
- oduzimanje –

Odgovorno lice u pravno mlicu 11

- odgovornost za privredni prestup

Odgovornost direktora OUR-a 13.

- kada postoji njegova odgovornost

Okrivljeni 1. i 1-a-

- dovođenje u alkoholizirano stanje
- odgovornost za krivično djelo učinjeno u alkoholiziranom stanju
- potreba vještačenja stepena alkoholiziranosti

Optužni prijedlog u privrednim prestupima 18

- mogućnost odbacivanja

Pravno lice 10

- svojstvo pravnog lica
- odgovornost za privredni prestup

*Primjena republičkih propisa na teritoriji druge republike 15**Primjena blažeg zakona za privredni prestup 16*

- kada se može obustaviti privremeno i trajno

Prez u drumskom saobraćaju 19

- kada se može obustaviti privremeno i trajno

Pritvor 7

- obaveza drugostepenog suda o obavještavanju u javnoj sjednici

Provjera žalbenih navoda po zahtjevu drugostepenog suda 8

- obavještavanje stranaka o provjeri nije obavezno

Sticaj krivičnih djela 2,3. i 4.

- zloupotreba službenog položaja i davanja mita
- razbojničke krađe i teške krađe
- teškog lsučaja razbojništva i pljačke

Upravnik restorana 12

- odgovornost za pokvarene namirnice utvrđene kada nije bio na poslu

Vrijeme izvršenja privrednog prestupa 17

- obavezno označavanje u izreci presude

Zastarjelost izvršenja kazne 5.

- kako se računa za krivična djela učinjena u sticaju ako je u odnosu na jedno djelo provstepeana presuda ukinuta

GRAĐANSKO I PRIVREDNO PRAVO*Arondacija*

- sud nije nadležan da odlučuje o zahtjvu za predaju zemljišta po osnovu rješenja o arondaciji 119
- u parničnom postupku se ne može isticati prigovor da je rješenje o arondaciji nepravomoćno 125

Banka

- pravo na izmjenu ugovorne kamate 52

Bitna povreda odredaba parničnog postupka

- ne postoji ako je povučen istovjetni tužbeni zahtjev u drugoj parnici 138

Bračni drug

- imovinski odnosi povodom vraćanja protupravno stečene imovinske koristi 108

Brak

- obaveza izdržavanja ako je kratko trajao 106
- imovinski odnosi povodom vraćanja protupravno stečene imovinske koristi 108
- zastarjelosti zahtjeva za vraćanje poklona 109

Cijena

- i porez na promet 47
- neposredna kontrola cijena uvezenih proizvoda 48
- izmjena u roku ispunjenja 59
- razlika po ugovoru o građenju 60

*Devize, vidi Strana valuta**Dokazivanje*

- kada je teret na tuženom 124

Doživotno izdržavanje

- ništav ugovor 114
- raskid ugovora 115

Društvena organizacija

- nabavka osnovnih sredstava 145

Društvena svojina

- sticanje građenjem 30

Dug

- red uračunavanja kod nedovoljne isplate 43

Egzekvatura

- kao uslog za ocjenu da li postoji pravomoćna odluka 137

Elementarna nepogoda

- uticaj na pasivnu legitimaciju 88

Film

- naknda štete režiseru zbog neovlaštenog prikazivanja 26

Forma

- sudskog testamenta 111

-

Fudbalski klub

- obaveza uplate poreza po odbitku 146

Garancija

- za ispravno funkcionisanje prodane stvari 50

Gradsko građevinsko zemljišta

- trajno pravo korišćenja građevinske parcele 27
- obaveza plaćanja naknade za uređenje 87

Građenje na tuđem zemljištu

- sticanje društvene svojine 30

Građevina

- značaj nedostatka u izradi 62
- primjena propisa o odgovornosti za solidnost 63

Građevinska parcela

- trajno pravo korišćenja je neotuđivo vezano za pravo vlasništva na zgradi 27

Igra na steću

- obaveza dobitnika da plati porez na promet 67

Indosament

- uredan ako potiče od prthodnog indosataru 95

Izvršna isprava

- poravnanje o zakonskom izdržavanju zaključenog pred nadležnim organom Republike Austrije 107

Kmetsko selište

- sud ne može odlučivati o diobi kmetskog selišta prije priznanja prava vlasništva 118

Komunalna djelatnost

- odvoz smeća 57

Konfiskacija

- apsolutna zastara izvršenja kazne konfiskacije imovine 42

Litispencija

- kada postoji 138

Materijalni nedostaci

- obavijest 49
- odgovornost poslenika 55
- odgovornost izvođača 61
- i solidnost građevine 62

Matična evidencija

- sud nije nadležan da utvrđuje činjenice radi upisa u matičnu evidenciju 117

Mjenica

- sticanje neprekinutim nizom indosamenata 95
- rok za rpotest 96
- mjenična tužba i tužba iz ugovora 97
- viša sila i protest 98
- neosnovano obogaćenje 99

Mješoviti ugovor

- *ne postoji pravo preče kupnje* 35

Nadležnost

- redovnog suda za odlučivanje o zahtjvu za utvrđenje postojanja stvarnih služnosti na gradskom građevinskom zeljištu 116
- sud nije nadležan da utvrđuje činjenice radi upisa u matičnu evidenciju 117
- sud ne može odlučivati o diobi kmetskog selišta prije priznanja prava vlasništva 118

- sud nije nadležan da odlučuje o zahtjevu za predaju zemljišta po osnovu rješenja o arondaciji 119
- unutrašnje arbitraže 120., 122. i 123.
- unutrašnja arbitraža za zatezne kamate 121
- stranog suda – ugovorena 126

Naknada

- za ulaganje suvlasnika 29
- po ugovoru o djelu 56
- za ispuštanje zagađene vode 58
- za uređenje građevinskog zemljišta 87

Naknada štete

- režiseru zbog neovlaštenog prikazivanja filma 26
- subjektivni rok zastare 44
- tokom gradnje objekta 63
- SDK zbog neblagovremenog protesta mjenice 68
- isključenje odgovornosti vlasnika vozila 69
- troškovi opravke 70
- za popravak automobila po cijenama u SFRJ 71
- naturalna restitucija umjesto novčane naknade 72
- solidarna odgovornost naručioca i izvođača 74
- objektivna odgovornost naručioca i izvođača 75
- kada ne odgovara izvođač radova na nekretnini 76
- odgovornost preduzeća za održavanje puteva 77
- solidarna odgovornost SIZ i preuzeća za održavanje puteva 78
- SIZ za putve zbog nepostavljanja znaka “divljač na putu” 79
- obaveza osiguravača u slučaju nepravilnog parkiranja motornog vozila 89

Nalog

- za izdržavanje u testamentu 113

Nasljedni dio

- zahtjev za povećanje 110

Nasljednik

- pravo na vlasničku tužbu ako je ništvi pravni posao ostavioca 32
- zahtjev za uvođenje u suposjed 34
- povećanje nasljednog dijela 110

Nekretnina

- ako je otuđio neovlasnik 33
- prodaja stečene diobom prije uknjižbe prava vlasništva 46

Obaveza osiguranja od odgovornosti

- tok zatezne kamate na regresno potraživanje od osiguranika 80
- i u slučaju nepravilnog parkiranja motornog vozila 89
- naknade štete koju prouzrokuje neregistrovani traktor 90
- utvrđivanje sume osiguranja kod štete u stranoj valuti 91
- regres osiguravača 92
- stranačka sposobnost ZOIL-a, a ne poslovne jedinice 127

Odgovornost

- poslenika za materijalne nedostake 55
- izvođača za greške u projektu 61

Odgovornost za štetu

- SDK zbog neblagovremenost protesta mjenice 68
- vlasnik vozila – isključenje 69
- solidarna naručioca i izvođača 74
- objektivna naručioca i izvođača 75
- kada ne odgovara izvođač radova na nekretnini 76
- preduzeće za održavanje puteva i kada nema pisanog ugovora 77
- SIZ i preduzeća za održavanje puteva 78
- SIZ za puteve 79
- osiguravača u slučaju nepravilnog parkiranja motornog vozila 89

Odložni uslov 37

Osiguranje

- zastara potraživanja kod zakonske subrogacije 45
- pošiljke u prevozu 93
- robe u prevozu 94

Parnica

- vijeće u parnici rješava spor o sticanju stanarskog prava 102
- u parničnom postupku ne može se isticati prigovor da je rješenje o arondaciji nepravomoćno 125

Parnični troškovi

- kada su nepotrebni 130
- naknada za zastupanje na ročištu 131

Pasivna legitimacija

- organizacije za održavanje puteva 88

Platni nalog

- odustanak od prigovora i procesna kamata 86
- i preinačenje tužbe 133

Podnesak

- način predaje sudu 128
- pogrešno upućen organu uprave 129

Poklon

- bračnog druga- zastara zahtjeva za vraćanja 109

Poravnanje

- raskid prije uknjižbe ili sticanje po osnovu dosjelnosti 39

Porez na promet

- kada nije dio cijene 47
- kada obaveza učesnika igre na sreću 67

Porez po odbitku

- obaveza fudbalskog kluba 146

Porodično domaćinstvo

- unuk kao član 100

Poslovna jedinica

- ZOIL, nema stranačku sposobnost 127

Poslovna sposobnost

- nije dozvoljena revizija protiv rješenja o oduzimanju 141

Pravni interes

- kao uslov za žalbu 139

Pravo preče kupovine

- ne postoji kod mješovitog ugovora – prodaja i zamjena 35

Pravo raspolaganja

- sticanje građenjem 30

Pravo svojine

- prestanak građenjem 30
- sticanje od neovlasnika 31

Preinačenje tužbe

- za zatezne kamate ako prigovor na platni nalog 133
- subjektivno preinačenje i ispravka tužbe 134

Prekid postupka

- ocjena cjelishodnosti 135
- nije dopuštena revizija protiv rješenja 140

Prekostojnice

- obaveza plaćanja 65

Prevoznina

- obaveza plaćanja 64

Prigovor na platni nalog

- odustanak i procesna kamata 86
- i preinačenje tužbe 133

Priznanje činjenica

- ne postoji kod pokušaja poravnanja 136

Procesna kamata

- kada se može zautijevati 83,85
- na utužene zatezne kamate uz glavni dug 84
- i odustanak od prigovora 86
- i kada je zahtjev dovoljno određen 132

Prorogacija

- nadležnost stranog suda 126

Protest mjenice

- računanje roka 96
- viša sila i rok za protest 98

Putevi

- troškovi čišćenja ako je utvrđeno postojanje elementarne nepogode 88

Raskid ugovora

- moguć prije uknjižbe ili sticanja doslelošću 39
- zbog neispunjenja 40,41

Razvod braka

- i obaveza izdržavanja 106
- zastara zahtjeva za vraćanje poklona 109

Regres

- između suvlasnika 29

- osiguravača kod obaveznog osiguranja od odgovornosti 92

Reis iudicata

- ako nije moguća egzekvatura 137

Revalorizacija potraživanja

- i zatezna kamata 82

Revizija

- nije dopuštena protiv rješenja o prekidu postupka 140
- nije dozvoljena protiv rješenja o oduzimanju poslovne sposobnosti 141

Rok

- za protest mjenice 96
- podnesak upućen organu uprave, a ne sudu 129

Služba društvenog knjigovodstva

- odgovornost za štetu zbog neblagovremenog protesta mjenice 68
- obaveza i ovlaštenje u postupku kontrole finansijsko-materijalnog poslovanja 144

Smeće

- naknada KRO i kada ga ne odveze 57

Stan

- unuk je uvijek član porodičnog domaćinstva 100
- ništavost ugovora zbog poništenja akta o dodjeli 101
- spor o sticanju stanarskog prava nakon bespravnog useljenja rješava vijeće u parnici 102
- otkaz članu porodičnog domaćinstva 103
- otkaz ugovora zbog nekorištenja stana 104

Stanarsko pravo

- unuk kao član porodičnog domaćinstva 100
- ništav ugovor o korištenju stana zbog poništenja akta o dodjeli 101
- spor o sticanju useljenjem rješava vijeće u parnici 102
- otkaz korisniku stana 103
- otkaz ugovora o nekorištenju stana 104

Stečaj

- i prekid postupka u parnici za naknadu štete 135
- prijava potraživanja utvrđenog sudskom odlukom 143

Sticanje bez osnova

- kod prejudicirane mjenice 99

Strana valuta

- utvrđivanje limita obaveze ZOIL-a 91

Stranačka sposobnost

- ZOIL, a ne poslovne jedinice 127

Stvarna služnost

- nadležan redovan sud za utvrđenje postojanja na gradskom građevinskom zemljištu 116

Sudski depozit

- značaj 41

Supružansko izdržavanje

- razvedenog supruga iz kratkotrajnog braka 106

Suposjed

- uvođenje nasljednika 34

Suvlasnik

- pravo na naknadu troškova adaptacije 28
- pravo na naknadu za ulaganje 29

Šteta, vidi Naknada štete, Odgovornost za štetu

Teret dokazivanja 124

Testament

- sudski 111
- pred svjedocima 112
- nalog testamentarnom nasljedniku 113

Tombola

- obaveza dobitnika da plati porez na promet 67

Tovarni list

- značaj naznake platioca prevoznine 64

Trajno pravo korištenja

- građevinske parcele na kojoj je podignuta zgrada u svojini 27

Traktor

- poljoprivredni, kada obaveza ZOIL-a 90

Tužba

- odnos mjenične i za ispunjenje ugovora 97
- preinačenje za kamate nakon prigovora na platni nalog 133
- preinačenje, a ne ispravka 134

Tužbeni zahtjev

- na isplatu procesnih kamata 132

Ugovor

- odstupanje od samoupravnog opšteg akta 36
- odložni uslov 37
- kada nastaje 38
- raskid moguć prije uknjižbe ili sticanja dosjelošću 39
- raskid zbog neispunjenja 40
- raskid 41

Ugovorna kamata

- izmjena zbog revalorizacije potraživanja 52

Ugovor o djelu

- odgovornost za nedostatke specijalizovanog poslenika 55
- određivanje naknade 56

Ugovor o doživotnom izdržavanju

- kada je ništav 114
- raskid 115

Ugovor o građenju

- izmjena cijene u roku ispunjenja 59
- utvrđivanje roka za izvođenje radova radi obračuna razlike u cijeni 60
- odgovornost izvođača za greške u projektu 61
- nedostaci koji utiču na solidnost građevine 62
- kada nastaje odgovornost za solidnost građevine 63

Ugovor o komisionu

- obaveze komisionara 66

Ugovor o korišćenju stana

- ništav ako je poništen akt o dodjeli stana 101
- otkaz zbog nekorisćenja 104

Ugovor o osiguranju

- robe u domaćem transportu 93
- robe u prevozu 94

Ugovor o pomorskom prevozu

- plaćanje prevoznine 64

Ugovor o prodaji

- nekretnine stečene prije uknjižbe prava vlasništva 46
- cijena o porez na promet 47
- obavijest o materijalnim nedostacima 49
- garancija prodavca i proizvođača 50

Ugovor o zajmu

- mjerodavno pravo u parnici stranog zajmodavca 51

Ugovor o zakupu

- prećutno produženje 53

Ugovor o zakupu poslovne prostorije

- zakupnina kod prećutnog produženja 54

Unutrašnja arbitraža

- osnivanje i nadležnost 120
- kada je nadležna za zatezne kamate 121
- nadležnost 122,123

Uračunavanje

- kod naplate mjenice kao sredstva obezbjeđenja plaćanja 42
- red uračunavanja kamata i troškova 43

Vanbračno očinstvo

- nije ovlašten da traži utvrđenje onaj koji se smatra ocem djeteta 105

Vlasnička tužba

- nasljednika ako je ništav pravni posao ostavioca 32
- ako je drugi otuđio vlasnikovu nekretninu 33

Voda

- naknada za odvođenje otpadne vode 58

Zakonska subrogacija

- i zastara potraživanja 45

Zakonsko izdržavanje

- poravnanje pred organom u Austriji kao izvršna isprava 107

Zakupnina

- povećanje, uticaj promijenjenih okolnosti 54

Zastara

- zahtjeva za vraćanje poklona bračnom drugu 109
- izvršenja kazne konfiskacije imovine 142

Zastara potraživanja

- subjektivni rok kod naknade štete 44
- osiguravača kod zakonske subrogacije 45

Zastupnik

- jedino ovlašten za zaključenje ugovora 38

Zatezna kamata

- na novčanu naknadu štete zbog troškova popravke 70
- tok kamate na regresno potraživanje ZOIL-a 80
- na potraživanje cijene za isporučenu vodu bolnici 81
- i revalorizacija potraživanja 82
- procesna-neosnovan zahtjev u posebnoj parnici 83
- na zatezne kamate utužene uz glavni dug 84
- procesna 85
- procesna, kod odustanka od prigovora 86
- kada nadležnost unutrašnje arbitraže 121
- i zahtjev za plaćanje procesnih 132

Žalba

- pravni interes za žalbu se cijeni prema izreci odluke 139

UPRAVNO PRAVO*Eksproprijacija*

- bespravno izgrađeni objekti nisu smetnja za eksproprijaciju preostalih nepokretnosti 154

Građevinsko zemljište

- pojam izgrađenog građevinskog zemljišta i bespravna gradnja 5
- nemogućnost ostvarenja prvenstvenog prava korištenja zemljišta radi građenja prije nego se formira građevinska parcela ili na dijelu građevinske parcele 152
- nadležnost suda za odlučivanje o vraćanju naknade za zemljište i naknade za troškove uređenja gradskog građevinskog zemljišta 153

Građenje

- uslovi za sticanje prvenstvenog prava na nadziđivanjem društveno-pravnog lica 155

Porezi građana

- nedozvoljenost utvrđivanja osnovice poreza kombinacijom više propisanih načina 156
- utvrđivanje osnovice poreza samostalnim ugostiteljima metodom upoređivanja 157

Privredne djelatnosti

- tržišni inspektor i njegovo ovlaštenje 158

Stambeni odnosi

- ovlaštenje organa uprave u odnosu na lice koje je nastavilo da koristi stan nakon iseljenja nosioca stanarskog prava 159
- razvedeni bračni drugovi i pravo na nastavak korištenja stana poslije smrti izvornog nosioca stanarskog prava 160
- pravna priroda roka u kojem nosilac stanarskog prava može tražiti od stambenog organa da mu utvrdi da ima pravo na zamjenu stana 161
- rušenje zgrade zbog fizičke dotrajalosti i obaveze vlasnika zgrade, odnosno nosioca prava raspolaganja zgradom prema korisnicima stana 162

Upravni postupak

- pravnosnažnost upravnog akta i odbacivanje novog zahtjeva stranke za pokretanje upravnog postupka 147
- objektivni rok za ponavljanje upravnog postupka i početak njegovog toka kada rješenje nije dostavljeno suvlasnicima 148

Upravni sporovi

- aktivna legitimacija za pokretanje upravnog spora protiv rješenja kojim je odbačena žalba izjavljena od neovlaštenog lica 149

- rješenje skupštine opštine o razrješenju predsjednika osnovnog suda upravni akt 150

REGISTAR PROPISA**KRIVIČNO I PRESTUPNO PRAVO****Savezni propisi**

Krivični zakon SFRJ ("Službeni list SFRJ" br. 44/76, 34/88, 57/89 i 3/90)

Zakon o krivičnom postupku ("Službeni list SFRJ" br. 4/77, 14/85 i 3/90)

Zakon o privrednim prestupima ("Službeni list SFRJ" br. 4/77, 14/85, 74/87, 10/88, 57/89 i 3/90)

Republički propisi

Krivični zakon SRBiH ("Službeni list SRBiH" br. 16/77, 32/84, 19/86, 41/88, 33/89 i 2/90)

Zakon o prevozu u drumskom saobraćaju ("Službeni list SRBiH" br. 37/82 i 26/86)

Zakon o sjemenu ("Službeni list SRBiH" br. 21/77)

Zakon o obavljanju privrednih djelatnosti samostalnim radom i sredstvima rada u svojini građana ("Službeni list SRBiH" br. 20/86.)

GRAĐANSKO I PRIVREDNO PRAVO**Savezni propisi**

Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ" br. 29/78, 39/85, 46/85 i 57/89)

Zakon o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima ("Službeni list SFRJ" br. 6(80))

Zakona o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ" br. 4/77 do 57/89)

Zakon o izvršnom postupku ("Službeni list SFRJ" br. 20/78 do 57/89)

Zakon o autorskom pravu ("Službeni list SFRJ" br. 19/78)

Zakon o nevažnosti pravnih propisa donijetih 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije ("Službeni list FNRJ" br. 84/46)

Zakon o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava ("Službeni list SFRJ" br. 60/75 do 24/86, raniji)

Zakon o sistemu društvene kontrole cijena ("Službeni list SFRJ" br. 64/84, raniji)

Zakon o udruženom radu ("Službeni list SFRJ" br. 53/76, 11/88 i 40/89)

Zakon o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju ("Službeni list SFRJ" br. 2/74)

Zakon o sukobu zakona sa propisima rugih zemalja u određenim odnosima ("Službeni list SFRJ" br. 43/82)

Zakon o ukupnom prihodu i dohotku ("Službeni list SFRJ" br. 72/86 do 61/88, raniji)

Zakon o službi društvenog knjigovodstva ("Službeni list SFRJ" br. 70/83 do 57/89)

Zakon o knjigovodstvu ("Službeni list SFRJ" br. 25/81, raniji)

Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi ("Službeni list SFRJ" br. 22/77)

Zakon o mjenici ("Službeni list SFRJ" br. 104/46 - "Službeni list SFRJ" br. 16/65, 54/70 i 57/89)

Zakon o matičnoj evidenciji ("Službeni list SFRJ" br. 34/74)

Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ" br. 24/76)

Zakon o amortizaciji društvenih sredstava ("Službeni list SFRJ" br. 70/84, raniji)

Osnovni zakon o braku ("Službeni list SFRJ" br. 28/65, raniji)

Zakon o zastarjelosti potraživanja ("Službeni list " br. 42/53, raniji)

Zakon o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada ("Službeni list SFRJ" br. 72/86 do 69/88, raniji)

Zakon o opštem upravnom postupku ("Službeni list SFRJ" br. 47/86- prečišćeni tekst)

Republički propisi

Zakon o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH" br. 14/84)

Zakon o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH" br. 38/87 i 4/89)

Zakon o vanparničnom postupku ("Službeni list SRBiH" br. 10/89)

Zakon o zakupu poslovnih zgrada i prostorija ("Službeni list SRBiH" br. 33/77 i 12/87)

Zakon o komunalnim djelatnostima ("Službeni list SRBiH" br. 40/75, 16/82 do 12/87)

Zakon o vodama ("Službeni list SRBiH" br. 36/75 i 41/75)

Zakon o igrama na sreću i lutriji Bosne i Hercegovine ("Službeni list SRBiH" br. 5/84)

Zakon o postupku za ukidanje zajednikog prava vlasništva na bivšim kmetskim selištima ("Službeni list SRBiH" br. 22/73)

Zakon o prostornom uređenju ("Službeni list SRBiH" br. 9/77, 22/84 i 24/89)

Zakon o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH" br. 34/86)

Zakon o redovni sudovima ("Službeni list SRBiH" br. 19/88)

Porodični zakon ("Službeni list SRBiH" br. 21/79 i 44/89)

Zakon o nasljeđivanju ("Službeni list SRBiH" br. 7/80)

UPRAVNO PRAVO

Savezni propisi

Zakon o opštem upravnom postupku ("Službeni list SFRJ" br. 47/86 – prečišćeni tekst)

Zakon o upravni sporovima ("Službeni list SFRJ" br. 4/77 – prečišćeni tekst)

Republički propisi

Zakon o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH" br. 12/87 – prečišćeni tekst)

Zakon o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH" br. 34/86)

Zakon o obavljanju privrednih djelatnosti samostalnim ličnim radom sredstvima rada u svojini građana ("Službeni list SRBiH" br. 20/86 i 32/87)

Zakon o nadziđivanju zgrada i pretvaranju zajedničkih prostorija u stanove u zgradama u društvenoj svojini ("Službeni list SRBiH" br. 32/87)

Zako o prostronom uređenju ("Službeni list SRBiH" br. 9/87 – prečišćeni tekst, 23/88 i 24/89)

Zako o porezima građana ("Službeni list SRBiH" br. 39/84, 8/85, 45/86 i 14/88)

Zakon o redovni sudovima ("Službeni list SRBiH" br. 19/86, 25/88 i 33/89)

Zakon o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH" br. 14/84 – prečišćeni tekst)

Pravilnik o minimalnim tehničkim i zdravstveno – tehničkim uslovima ugoditeljskih objekata ("Službeni list SRBiH" br. 23/84).